

Barjanii nba ki MATIU din səb nae na

Ki jiin Matiu gbouŋ na po

Yennu maan nba ki Matiu səb na want barjaniie nan Yiisa-e tee tinntɔɔ nba ki Yennu din senn məsonn ki jiin u po na. U niŋe ki Yennu gbeen məsonn nba ki u din tur u niib gbounkperuk ni na. Barjanii na ki tee Juu teeb nba ki bi din mar Yiisa, ki u bia kpaat bi sinsuuk ni na kuukɔɔ yar kaa, ɳaan li tee durinya kur yare.

*Ki jiin Yiisa yeejamm po
(Luk 3.23-38)*

¹ Yiisa Masia yeejamm piinue na: u din tee Defid yaabonne, ki Defid mun tee Abraham yaaboonn.

² Abraham din mar Aisak, ki Aisak mar Jakɔb, ki Jakɔb mun mar Juda nan u waarii.

³ Juda din mar Peres nan Sera, ki bi naa tee Tamar;

ki Peres din mar Hesronn, ki Hesronn mar Ram.

⁴ Ram din mar Aminadab, ki Aminadab mar Nasonn,

ki Nasonn mun mar Salmonn.

⁵ Salmonn din mar Boas, wunba naa din tee Rahab na;

ki Boas mar Obed, wunba naa din tee Ruf na; ki Obed mun mar Jese.

- ⁶ Jese din mar Kpanbar Defid; ki Defid mun mar Solomonn,
 ki u naa din tee Yuria pakoōk.
- ⁷ Solomonn din mar Rehoboam, ki Rehoboam
 mar Abia,
 ki Abia mun mar Asa.
- ⁸ Asa din mar Jehosafat, ki Jehosafat mar
 Joram,
 ki Joram mun mar Yusia.
- ⁹ Yusia din mar Jotam, ki Jotam mar Ahas,
 ki Ahas mun mar Hesekia.
- ¹⁰ Hesekia din mar Manase, ki Manase mar
 Amonn,
 ki Amonn mun mar Josaya,
- ¹¹ ki Josaya mar Jekonaya nan u waarii,
 baa din soor Israel teeb ki saan namm Babilonn yoo nba na.
- ¹² Baa din soorib ki saan namm Babilonn na
 poorpo,
 ki Jekonaya mar Salatiel, ki Salatiel mun mar
 Serubabel.
- ¹³ Serubabel din mar Abiud, ki Abiud mar
 Elayakim,
 ki Elayakim mun mar Asor.
- ¹⁴ Asor din mar Sadok, ki Sadok mar Akim,
 ki Akim mun mar Eliud.
- ¹⁵ Eliud din mar Eleasar, ki Eleasar mar
 Matann
 ki Matann mun mar Jakob.
- ¹⁶ Jakob din mar Joosef, ki Joosef mun tee
 Meeri sorō,
 ki Meeri mar Yiisa nba ki bi yiu Yennu Ni-
 ganntō Masia na.
- ¹⁷ Laa din nyii Abraham yoo ki tan tuu Defid
 yoo din tee yeejamm piik nan bannae. Ki Defid

yoo ki tan tuu yoo nba ki bi din soor niib manj ki saan namm Babilonn na, din tee yeejamm piik nan banna. Laa din nyii li yoo ki tan tuu Masia maaru yoo, mun din tee yeejamm piik nan bannae.

*Baa mar Yiisa Masia bianjinba
(Luk 2.1-7)*

¹⁸ Baa din mar Yiisa Masia bianjinbae na: u naa Meeri din tee Joosef sarkpenje, ki bi daa ki kɔɔn leeb, ḷaan ki bi din tan la ki u mɔk poor. Yennu Seyeen panj nie ki u soor poor manj. ¹⁹ Joosef nba ki u din yaa wun kunc na din tee Yennu nipeemoe. Li paak, u din ki loon wun nyinnir paanu ki lin dinn Meeri fei, ḷaan u din lor u par nie nan u ji kan kɔɔno. ²⁰ Waa ji din dukii linba na po nae, ki Yennu malaka baar u boor, damiit ni, ki tan betɔ a “Fin Joosef nba tee Defid yaaboonn na, daa yēen a sarkpenj Meeri kɔɔnu, kimaan waa mɔk poor nba na, Yennu Seyeen panje te ki u soor poor manj. ²¹ U tan saa mar bonjake, ki a saa purɔ Yiisa,* kimaan u tan saa nyinn u niib bi biit ni.”

²² Linba na kur din tun, a lin gbeen linba ki Yennu din te ki u sɔkinisɔɔ pak li po nae a, ²³ “Sapaanmunn tan saa soor poor ki mar bonjak, ki bi saa purɔ Imanuel.” Li paak tee a “Yennu be nant.”

²⁴ Joosef nba din tan fiir gɔɔn ni yoo nba, ki u tun nan Yennu malaka na nba betɔ bianjinba na, ki ji sak ki gaar u sarkpenj Meeri, ²⁵ ḷaan u

* ^{1:21} 1.21 Yiisa paak tee “Yennu tint.”

din ki kɔɔnɔ nan waa din tan mar u sapaanmar, bonjak na. Ki Joosef pur u sann Yiisa.

2

Bannteeb nba din nyii yondopo na labaar

¹ Bi din mar Yiisa Betlehem doo nie, ki li be Judea yent ni. Bi din marɔ Bat Herod yooe. Li yoo na ki banntesiab nyii yondopo ki baar Jerusalem ki tan boi niib a ² “Juu teeb* kpanbar saakɔɔ nba ki bi marɔ na, u be lee? Ti daan la u ŋmaabire yondopo ki baar a ti tan jiantɔ.” ³ Bat Herod nba din gbat nna maŋ, ki li biir ŋɔɔ nan Jerusalem teeb kur para, ki bi ji ki fit kari. ⁴ Ki u yiin mannteeb yudamm nan sennu wannteeb ki tan boib a “Lee ki bi saa mar Yennu Niganntɔɔ Masia na?”

⁵ Ki bi jiinɔ a “Betlehem, doo nba be Judea yent ni na; kimaan Yennu sɔkinii na din sɔb ki yaa Yennu yet a:

⁶ ‘Fin Betlehem nba be Juda yent ni na,
a ki tee tinbik kaa Juda yiar ni,
kimaan batsɔɔ tan saa nyi a nie,
ki ŋɔɔe tan sii yen n niib Israel† teeb.’ ”

⁷ Linba na poorpoe ki Bat Herod yiin bannteeb maŋ woonin ni, ki tan boib, ki ftitib fanu a wun bann yoo nba ki ŋmaabir na daan nyii; ⁸ ki yetib a, “Ii saa man Betlehem ki saa lon bik maŋ fanu; yoo nba ki i lau, yin jenna ki tan betin ki n mun saan ki jiantɔ.” ⁹⁻¹⁰ Bat na nba din pak nna ki gbenn yoo nba, ki bi nyii soor sɔnu; baa saa maŋ,

* **2:2** 2.2 Israel teeb sanleere tee Juu teeb. † **2:6** 2.6 Juu teeb sanleere tee Israel teeb.

ki bi la ɳmaabir nba daan nyii yondopo na. Baa la ɳmaabir maŋ na ki bi para penn bonchiann. Ki li gar bi tɔɔnn, ki saan set bik maŋ nba be ɳaak nba ni na, sanpaapo. ¹¹ Ki bi kɔɔ ɳaak maŋ ni, ki la bik na nan u naa Meeri; ɳanne ki bi gbaan ki jiant bik maŋ, ɳaan biit bi paka ki nyinn piinii ki turɔ; piinii maŋ din tee salima nan tulaarii nba ki bi yir frankinsens nan tulaar-leer nba ki bi yir mir.

¹² Tɔn, ki Yennu pak ki turib damiit ni, a bi ji daa ɳmat Bat Herod boor; li paak, ki bi ji din tɔkin sɔnjogauŋ ki ɳmat kun bi doo ni.

Joosef nba din chiar saan Ijipt bianjinba

¹³ Bannteeb na nba din kun na poorpoe ki Yennu malaka baar Joosef boor damiit ni, ki betɔ a “Fiit ki jii sanpantik maŋ nan u naa kii tiin kii saa Ijipt tingboun̄ ni, ki saa kar leŋ nan yoo nba ki n tan saa tura mɔb, kimaan Bat Herod saa lon bik na boore a wun kpiu.”

¹⁴ Ki u din fir nyiɔk ki jii bik na nan u naa ki chiar saan namm Ijipt tingboun̄ ni. ¹⁵ U din be lenje nan yoo nba ki Bat Herod tan kpo. Linba na kur din tun ki gbeen linba ki Yennu te ki u sokiniisɔɔ pak li po nae a “N din yiin n bija maŋ ki u nyii Ijipt tingboun̄ nie.”

Bonjabis kpinu labaar

¹⁶ Herod nba din tan bann nan bannteeb maŋ kparɔe na, ki li gbatɔ bonchiann, ki u tun kunkɔnkɔnna a bin saan Betlehem nan li digbanbis ni ki saa kpi bonjabis kur; ki bi kpii sanpantii nan binba tee bina ɳanlelee, nan waa

daan boi bannteeb maŋ ki bann yoo nba ki ŋmaabir na nyii na.

17 Waa kpii waas na bianjinba na ki li din gbeen linba ki Yennu sɔkinii Jeremaya din pak na a:

18 “Fuur fu Rama doo ni,
fuur nba tee kpemonii nan fabinii,
ki Rachel mo u waas paak,
ki bi barimo ki tan goo, kimaan u waas kpowwa.”

Joosef nba jen nan Yiisa nan u naa bianjinba

19 Tən, ki Bat Herod tan kpo; ki u kuun poorpo ki Yennu malaka bia saan Joosef boor damiit ni, Ijipt tingboun ni, **20** ki yetɔ a, “Fiit ki jii bik maŋ nan u naa, ki ŋmat saan Israel‡ tingboun ni, kimaan binba din lor a bin kpi bik maŋ na kpowwa.” **21** Ki Joosef fiir ki jii bik maŋ nan u naa ki ŋmat saan Israel tingboun ni.

22 Waa din tan gbat a Akelaus dii naan ki kar u baa Herod naangbant paak Judea yent ni na, ki jaŋmaanii soorɔ nan wun kun leŋ; ki Yennu bia wannɔ damiit ni a wun ŋmat saan Galili yent ni.
23 Ki u din saan ki saa kar doo nba ki bi yi Nasaref na ni, ki li gbeen maan nba ki Yennu sɔkiniiinba din sɔb ki jiin Masia maŋ po na a, “Bi tan sii yiu Nasaref nirœe.”

3

Jɔɔnn nba din wuur niib Yennu nyunwuru na labaar

(Mak 1.1-8; Luk 3.1-18; Jɔɔnn 1.19-28)

1 Li poor poe, ki Jɔɔnn nba wuur niib Yennu nyunwuru na be muuk ni, Judea yent ni, ki

‡ **2:20** 2.20 Juu teeb sanleere tee Israel teeb.

mɔɔntir Yennu barjanii ki yeen a ² “Nyikin man i biit, kimaan Yennu ɳaanaan dinu per na.” ³ Yennu sɔkinii Aisaya din poŋ sɔb ɳɔɔ Jɔɔnn poewa a:

“Nisɔɔ tan sii be muuk ni ki hoot ki yaa
‘Nammit man ti Yomdaanɔ baaru sɔnu ki turɔ,
ki bia ɳamm u sɔnii ki lii took.’ ”

⁴ Jɔɔnn din lia laagumii kobit liatire, ki bia boob gbann u siak ni, ki u jeet tee naasuut nan siat. ⁵ Li yoo ki Jerusalem doo ni teeb, nan Judea yent ni kur teeb, nan Jɔɔdann mɔkir tingbouŋ ni kur teeb, saan u boor, ⁶ ki fuit bi toonbiit, ki u wurib Yennu nyunwuru Jɔɔdann mɔkir na ni.

⁷ Waa din tan la ki Farisiinba nan Sajusiinba* bonchiann mun baat u boor ni a wun wurib Yennu nyunwuru na, ki u yetib a, “Yimm waal-abirii na! Nmee kpaani a yin tin nyi Yennu wutoor nba yaa lin baar i paak na ni? ⁸ Ii tuun linba saa wann nan i set nyik i biita. ⁹ I daa mɔk parbifaant nan Abraham tee i yeeja. N beerie nan Yennu saa fit fiin tana nba na ki lin kpant Abraham yaaboonawa. ¹⁰ Pajar poŋ teen siira a wun choɔ tiinii; ki tiik nba kur ki loon lɔɔnɔana, bi saa choɔre ki lur muu ni. ¹¹ Min ɳarin wuuri nyun ki li want nan i nyik i biita, ɳaan wunba yaa wun baar n poor po na cheen; ki n poŋ ki jan nan ki n jii u taasaati; ɳɔɔe saa jii Yennu Seyeen nan muu ki wuuri para. ¹² U dia u dilenn ɳmaniie ki yaa wun lenn fanu, ki nyinn dibin ki

* ^{3:7} 3.7 Farisiinba nan Sajusiinba din tuu tee nisiaab nba nunii mɔn nan Moses sennu dianu, ɳaan ki mɔk ninbatinu nan niibe, bi mɔk dont-n-mɔŋ kɔœ.

wuun u bɔɔr ni, ɳaan joo foun na muu nba kan mi kpeen ni.”

*Jɔɔnn nba din wur Yiisa Yennu nyunwuru
biaŋinba*

(Mak 1.9-11; Luk 3.21-22)

¹³ Li yoo manj ki Yiisa nyii Galilii ki saan Jɔɔdann mɔkir po, ki baar Jɔɔnn boor a wun wurɔ Yennu nyunwuru. ¹⁴ Ki Jɔɔnn ki saki, ki yetɔ a “Mine bo saa baar a boor ki a wurin, ɳaan ki a mun tan baat n boor ni-i?”

¹⁵ ɳaan ki Yiisa yetɔ a “Naant ki lin tun nna mɔtana, kimaan nnae ɳan nan tin tun toonjana kura.” Li yoo na ki Jɔɔnn sak.

¹⁶ Waa wur Yiisa Yennu nyunwuru ki gbenn yoo nba, ki Yiisa nyii nyun na ni; li taakpaak ni ki sanpagbouŋ loot, ki u la ki Yennu Seyeen siik ki tee nan ɳmann, ki tan jakin u paak. ¹⁷ Ki kunkɔr nyii sanpaapo ki yet a “N Bilonkake na, ɳɔœ ki n numm gboou.”

4

Biaŋinba ki Sintaanii jamm Yiisa

(Mak 1.12-13; Luk 4.1-13)

¹ Ki Yennu Seyeen te ki Yiisa kɔɔ muuk ni a Sintaanii n saa jammɔ. ² U din be len ki ki dii siar dapiinna, yonnu ni nan nyiɔk, ki kon tan soorɔ. ³ Ki Sintaanii baar u boor ki yetɔ a “Li-i tee ki a set tee Yennu Bijaie, fan yet tana na ki lin kpant jeet.”

⁴ Ki Yiisa jiin a, “Li sɔb Yennu gbouŋ ni a ‘Jeet kuukɔɔ paak kaa te ki niɾɔ be, ɳaan maan nba kur ki Yennu pak na paake.’ ”

⁵ Li tonton na ki Sintaanii jiiu ki saan nanɔ Jerusalem, ki saa donnɔ Yenjiantu ɲasaakak mɔpin-yerik paak, ɲaan betɔ a ⁶ “Li-i tee ki a set tee Yennu Bijaie, fan yukir ki saa mob, kimaan li sɔb Yennu gbouŋ ni a ‘U saa te ki u malakanba-ii guua; bi sii dia-a nan bi nii, ki a taar kan gbiat tann gbaa.’ ”

⁷ Ki Yiisa yetɔ a, “Li bia sɔb Yennu gbouŋ ni a ‘Sɔɔ daa bikii u Yomdaanɔ Yennu.’ ”

⁸ Ki Sintaanii bia jiiu ki saan nanɔ kunkonn nba fɔk bonchiann paak, ki saa wannɔ tingbouŋ na yent kur nan li mɔkint, ⁹ ɲaan betɔ a, “Li-i tee ki a bo saa gbaan ki jiantin, n bo saa tura yent maŋ kura.”

¹⁰ Ki Yiisa betɔ a, “Seetir nna Sintaanii. Li sɔb Yennu gbouŋ ni a ‘Niro-ii jiantir u Yomdaanɔ Yennu kuukɔɔ, kii bia kii waa ɲɔɔ kuukɔɔe.’ ”

¹¹ Nanne ki Sintaanii ji yaat ɲaan nyikɔ, ki Yennu malakanba sik ki tan teenɔ saauŋ.

*Yiisa nba din piin u toonn Galili yent ni
biajinba*

(Mak 1.14-15; Luk 4.14-15)

¹² Yiisa nba din tan gbat nan bi kɔɔn Jɔɔnn dansarik na, ki u saan Galili. ¹³ Waa din baar Nasaref na u din ki yukir lenji, ɲaan gar saan Kapenaum doo nba be mɔk-kpiŋ, Sebulunn nan Naftali tiŋ ni na. ¹⁴ Linba na din tun a lin gbeen Yennu sɔkinii Aisaya nba din pak linba nae a,

¹⁵ “Sebulunn tiŋ nan Naftali tiŋ nba be

Jɔɔdann mɔk-pootir po,

ki bia be mɔkgbenjir boor:

Galili yent nba ki binba ki tee Juu teeb kar na;

16 yimm nba be bunbɔnn ni na la yentjaann; binba kar kuun bunbɔnn yent ni na la ki yentu na yentir ki baatib.”

17 Li yoo maŋ ki Yiisa piin ki mɔɔntir a, “Nyikin i toonbiit man, kimaan Yennu ɳaanaan dinu per na.”

*Yiisa nba din yiin jansoora banna bianjinba
(Mak 1.16-20; Luk 5.1-11)*

18 Yiisa nba din somm Galilii mɔkgbeŋjir kpinq na, ki u tan la wunba ki bi yiu Simonn ki bia yiu Piita na, nan u waaro Andru, ki bi lubin janlaauŋ mɔkgbiøŋ, kimaan bi din tee jansoorae. **19** Ki u yetib a “Ii waan man, ki n saa te ki yii daak niib kii teenin.” **20** Ki bi set nyik bi janlaant yiama ɳaan waau.

21 Waa din nyii leŋ ki saan tɔɔnn waaminna, ki u la Sebedii nan u waas banlee, Jeems nan u waaro Jɔɔnn, ki bi be burgbetir ni, ki lik bi janlaant; ki u yiimm. **22** Li taakpaak ni, ki bi nyik burgbetir na nan bi baa, ɳaan waa Yiisa.

*Bianjinba ki Yiisa te ki baatib la laafia
(Luk 6.17-19)*

23 Yiisa din lin Galilii yent kur po, ki want niib Yennu maan, jiantu diit ni, ki mɔɔntir Yennu naan barjanii mɔɔntii ki teem, ki te ki yiarboorii kur damm nan binba mɔk danii na kur laat laafia. **24** Ki bi din lin mɔɔnt u sann Siria tingbouŋ kur po. Ki bi din jikit baatbooru booru kur, ki baat namm u boor: binba din yiar yiarbooru nba kur, li gbanantont, nan binba din gbee nan narinbiit, nan binba baa gbitgbii, nan gbanankpeena damm, ki u te ki bi la laafia. **25** Ki

nibur nyii Galilii, nan Doi-piik, nan Jerusalem, nan Judea, nan Joođann mōk-pootir ki bit waau.

5

Parpeenn labaar

(Luk 6.20-23)

¹ Yiisa nba din la nibur maŋ na, ki u doo kunkonn paak ki kar; ki u poorpoweiteeb lakin u boor. ² Ki u piin ki wantib Yennu maan ki yeen a,

³ “Binba mi nan Yennu-e teemm bont kur na, parpeenn tee bi yare, ñamme tee Yennu naan ni yab.

⁴ “Binba mō ki fabin, parpeenn tee bi yare, kimaan Yennu saa maan bi parawa.

⁵ “Binba sikin bi mōŋ, parpeenn tee bi yare, kimaan ñamme tan sii yen tingbouŋ na.

⁶ “Binba ninbina mōn ki bi para lakib nan Yennu toona,
parpeenn tee bi yare,
kimaan Yennu saa gboomm bi para nba lakib linba paaka.

⁷ “Binba mōk ninbatinu nan bi leeb,
parpeenn tee bi yare,
ñamme ki Yennu mun saa timm ninbaauk.

⁸ “Binba para yeen, parpeenn tee bi yare,
kimaan ñamme saa la Yennu.

⁹ “Binba tee sindantinna nan kunkonpat-teeb,
parpeenn tee bi yare,
kimaan ñamme ki Yennu yib u waas.

¹⁰ “Binba jiantir Yennu ki bi mukisib na,
parpeenn tee bi yare,
ñamme tee Yennu naan yab.

11 “Niib-i sukii-i, ki mukisi, ki fa fabooru kur ki biiri, kimaan yaa tee n poorpoweiteeb na paak, parpeenn tee i yare. **12** Bi-i tanji teei nna, ii mɔk parpeenn bonchiann man, kimaan i nyɔot tan sii yab Yendɔun ni; nnae ki bi din mukis Yennu sɔkiniinba nba din be yaayoo ni na.

Ki jiin yaarin nan yentu po
(Mak 9.50; Luk 14.34-35)

13 “I tee nan yaarin nae tingbouj na ni. Yaarim-i tanji biir ki ji ki mani, a saa teen nlee ki lin maŋi? Li ji kaa nyɔoti; see ki bi kpaar mɔon tin ni, ki niib somm li paak.

14 “Yimme tee tingbouj na yentu; doo nba ki bi maa ki senn kunkonn paak kan fit bɔri. **15** Sɔɔ mun kan joo fitir ɳaan jii ɳmaj ki chibini; see ki u jiir ki tɔɔn linba dɔkii paak ki lin tur ɳaak na niib kur yentu. **16** Ii muni be nna; ɳaant ki i yentu n yent tur nisaarii, ki bii laat i toonɳana kii dont i Baa Yennu nba be sanpaapo na.

Ki jiin sennu na po

17 “I daa dukii nan n baar maa n tan kpeen Yennu sennu nan u sɔkiniinba maan na; n ki baar maa n tan kpeenn kaa, ɳaan n baar maa n sakir nan barmɔniie; **18** kimaan barmɔniie ki n beeri na, sanpaak nan tingbouj na tan saa gbenn, ɳaan Yennu sennu na nan li bonmintika kan mi bot, see ki li kur tan tun gbenn. **19** Li paak, wunba yêt Yennu sennu maŋ yennkɔɔ gbaa, ki bia wann leeb nna maŋ, u tan sii tee tarike Yennu naan ni; ɳaan wunba waa sennu maŋ fanu, ki bia want u leeb fanu, ɳɔɔe tan sii tee nijeann Yennu naan na ni. **20** Kimaan mine beeri nan see

ki i toonjana yab ki gar sennu wannteeb nan Farisiinba* yar, li-i kii tee nnai kaa, i kan mi koo Yennu naan ni.

Ki jiin wutoor po

21 “I ponj gbat ki bi din yeen yaayoo ni niib a ‘Daa kpi nirɔ, kimaan wunba kpii nirɔ tan sii be barii ni barbudaar;’ **22** ḥaan min ḥarin beerie nan wunba dont wutoor u naa bik paak ((yann yann, ki li kaa paaki,)) u tan sii be barii ni barbudaar; ki wunba sukir u naa bik a ‘Bon-yann na,’ u tan sii be barii ni; ki wunba bia sukir u naa bik a ‘Bonjatir na,’ u tan sii be barii ni ki koo muu nba kan mi kpeen na ni. **23** Li paak, wunba koo Yennu diiuk ni a wun pi Yennu piinii, ḥaan tiar nan u mɔk biit nan u naa bik, **24** wun nyik u piinii maŋ leŋ, ḥaan ḥmat saan u naa bik na boor ki bin saa ḥamm bi barii ki gbenna, ki wun jen ki jii u piinii maŋ ki tur Yennu.

25 “Fin nan sɔɔ-i mɔk maan, ki saa barii maŋ buut, fan ḥaan ki yin taan mɔb ki ḥamm i barii maŋ, yoo nba ki i daa be sɔnu ni na; li-i kii tee nnai kaa, daano maŋ saa jiia ki saan nana barbuuro boor, ki barbuuro na n mun jiia ki teena dansarguuro nuu ni, ki wun kɔɔna dansarik. **26** Barmɔniie ki n beera na, a kan mi nyi leŋi, see ki a tan pa pann nba ki bi jiiara na kur, ki jinjema kan tenni.

Ki jiin chonchonsin po

* **5:20** 5.20 Farisiinba din tee Juu nisiaab nba nunii mɔn nan Moses sennu dianu, ḥaan ki mɔk ninbatinu nan niib, bi mɔk dont-n-mɔŋ kɔœ.

²⁷ “I poŋ din gbia ki bi yeen a ‘Daa chommi,’
²⁸ ḥaan min ḥarin beerie nan wunba got poo ki u
 niɔŋ kɔɔu, u chomm nanɔ u par niwa. ²⁹ Li-i tee
 ki a diit u ninbinnie te ki a yaa tun toonbiit,
 fan kpakirɔ lu, kimaan li-i tee ki a kɔŋ a ninbinn
 yennkɔɔ, li chee nan Yennu n tan kɔɔn a gbanant
 kur muu nba kan mi kpeen na ni. ³⁰ Li-i tee ki
 a niidiitue te ki a yaa tun toonbiit, fan potɔ lu,
 kimaan li-i tee ki a kɔŋ a nuu yennkɔɔ, li chee
 nan a gbanant kur n tan kɔɔ muu ni.

Pooyētu labaar

(Matiu 19.9; Mak 10.11-12; Luk 16.18)

³¹ “Bi bia din yeen a ‘Wunba loon ki wun yêt u
 ḥaapoo, wun turɔ pooyētu gbouŋ;’ ³² ḥaan min
 ḥarin beerie nan wunba kur yêt u ḥaapoo, ki li
 ki tee u tun bonchonchontoon kaa, ḥɔœ saa te
 ki u poo maŋ n tun bonchonchontoon, li-i tee
 ki u kun jɔɔ, ki wunba kɔɔn poo nba ki bi yêtɔ
 maŋ mun bia tun bonchonchontonna.

Ki jiin mɔpor po

³³ “I poŋ gbia ki bi yeen yaayoo ni niib a ‘Ii mi
 ki a por faak mɔpor, ḥaan li-i tee ki a por mɔpor
 Yennu sann ni, li ḥan ki a tun gbeen a mɔpor
 maŋ;’ ³⁴ ḥaan min ḥarin beerie, nan ii mi ki a por
 mɔpor gbaa; daa yeen a ‘N por sanpaak,’ kimaan
 li tee Yennu naangbouŋ; ³⁵ daa yeen a ‘N por
 tingbouŋ,’ kimaan li tee Yennu taaŋmaatire; a
 bia daa yeen a ‘N por Jerusalem-i,’ kimaan li tee
 Yabint Yennu dooe; ³⁶ a bia daa yeen a ‘N por n
 yuri,’ kimaan a kan fit te ki a yukobuk yennkɔɔ n
 penn koo ki bɔnni; ³⁷ ḥaan ḥaant man ki i jiinu-ii

tee, ‘Nn,’ koo ‘Aaii.’ Li-i tee ki a yet siar ki pukin linba na paak, li ji nyii Sintaanii boore.

Daa jiint leeb pana man
(Luk 6.29-30)

³⁸ “I poŋ din gbia ki bi yeen a ‘Soo-i kpakir a ninbinn, fan mun kpakir u yar ki jiin pann; soo-i faa-a ki fokit a nyann, fan mun faau ki fokit u yar ki jiin pann;’ ³⁹ ḷaan min ḷarin beerie nan i daa jiint leeb pana; soo-i peba tanpak a niidiitu po kpianu, fan ḷmant a gaŋ po biak ki wun peb; ⁴⁰ soo-i saa nana buut boor a wun gaar a soot, fan sak ki wun tont a liatgbakitir kii saa; ⁴¹ soo-i mia-a a fan jii u jik-kpiatir ki saan nann maar yennkoo, fan jii ki saan nann maar ḷanlee. ⁴² Wunba miara siar, fan turɔ; ki wunba mun bia loon ki a kpento siar, fan kpento ki daa miinɔ.

Ii mɔk lomm nan i datai man
(Luk 6.27-28, 32-36)

⁴³ “I poŋ din gbia ki bi yeen a, ‘Ii loon a naa waas ḷaan kii nan a datai;’ ⁴⁴ ḷaan min ḷarin beerie nan yii loon i datai man, kii yeen wunba sukii-i na a ‘Yennu piisin-ii be a paak;’ kii tuun linba ḷan kii teen binba nami; kii mei Yennu kii teen binba dinti biak na. ⁴⁵ Nanne saa te ki i set tee i Baa Yennu nba be sanpaapo na waas, kimaan ḷɔe te ki yonnu do nibiit nan ninjamm paak, ki bia te saak baa nibiit nan ninjamm doi ni. ⁴⁶ Li-i tee ki i loon binba looni na kooie, nyɔlanppoe ki i saa la Yennu boori? Li ki tee nna kaa ki nibiit na mun tuumi-i? ⁴⁷ Ki li-i tee ki i foont i naa waas kooie, toonjanlanppoe ki i tun ki gar leebi? Nna kaa ki binba ki waa Yennu

sɔnu na mun tuumi-i? ⁴⁸ Li paak, ii be man fanu nan i Baa Yennu nba be sanpaapo na.

6

Ki jiin burchint po

¹ “I daa tuun toonjana a niib n la ki paki kaa, kimaan i-i tuun nna, i kan la nyɔɔt i Baa Yennu nba be sanpaapo na boori.

² “Li-i tee ki a yaa a tur talasdaano piiniie, faa daa mɔɔntir nan kpinkpannii damm nba tuun bianjinba Yenjiantu diit ni, nan doi ni, a niib n la bi toonjana ki pakib na. Barmɔoniie ki n beeri na, bi pon gaar bi nyɔɔta. ³ Naan li-i tee ki a yaa a pi talasdaano, fan piu, ki daa te ki a yɔɔnanmɔɔn gbaa mi li po. ⁴ Tumin woonin ni, ki a Baa Yennu nba laat woonin ni na saa pa-a ((paanu ni.))

Ki jiin Yenmiaru po

(Luk 11.2-4)

⁵ “Li-i tee ki a yaa a miar Yennu, faa daa tuun nan kpinkpannii damm nba tuun bianjinba na, kimaan bi loon bii see Yenjiantu diit nie, nan sɔnpaata nba be doi ni, kii mei Yennu a niib-ii laatib. Barmɔoniie ki n beeri na, bi pon gaar bi nyɔɔta. ⁶ Naan li-i tee ki a yaa a miar Yennu-ie, fan kɔɔ a diiuk ni ki loon gann, ɳaan miar a Baa Yennu nba be woonin ni na, ki a Baa Yennu nba laat linba ki a tuun woonin ni na saa pa-a ((paanu ni.))

⁷ “Li-i tee ki a mei Yennu-ie, faa daa mantik mei mɔbona nba yab nan patmannteeb nba mei bianjinba na; bi dukii nan bi miaru bonchiann na paake ki bi pata saa gbat. ⁸ I daa tee nan ɳamm

na, kimaan i Baa Yennu poŋ mi linba ki i loon ki
i daa ki miarɔ. ⁹ Yaa sii mei Yennu bianjinbae na:
'Ti Baa Yennu nba be sanpaapo,
ŋaant ki a sann n la baakir;
¹⁰ ŋaant ki a naan n baar;
ŋaant ki a loomm n tun tingboun nna,
nan laa tuun Yendouŋ ni bianjinba na.

¹¹ Luunt dinna mann.

¹² Nyikin chab ti toonbiit
nan taa mun nyikit ki chabit binba tuumit biit
bianjinba na.

¹³ A daa te ki ti kɔɔ jinjammii ni,
ŋaan a nyinnit bonbiir* ni.

((Kimaan fine yen naan nan yiikoo nan baakir
mɔkmɔk nan mɔkmɔk.))'

¹⁴ "Li-i tee ki i nyikit i leeb biit ki chabitibi,
i Baa Yennu nba be sanpaapo na mun saa nyik
chabiwa; ¹⁵ ŋaan i-i kii nyikit chabit i leeb biiti, i
Baa Yennu mun kan nyik chab i biiti.

Mɔloru labaar

¹⁶ "Li-i tee ki i yaa i lor moi, yaa daa biir i nunii
po nan kpinkpannii damm na, kimaan bi tuu biir
bi nunii po, a sɔɔ kur n la ki bann nan bi lor
mɔie. Barmoniie ki n beeri na, bi poŋ gaar bi
nyɔɔta. ¹⁷ Li-i tee ki a lor mɔb, fan yibir a numm
po ki saat a yut fanu; ¹⁸ linba nae saa te ki leeb
kan bann nan a lor mɔbi, ŋaan a Baa Yennu nba
be woonin ni na kuukɔɔe sii mi; ki a Baa Yennu
nba laat linba ki a tuun woonin ni ki teenɔ na
saa pa-a ((paanu ni.))

* **6:13** 6.13 Bonbiir ni, koo Sintaanii nuu ni.

*Yendɔunj ni mɔkint labaar
(Luk 12.33-34)*

¹⁹ "Daa bɔrii a mɔkint tingbouŋ na ni, siaminba ki bonŋmiŋmabit nan tintanii saa biirir; ki nanyukib bia saa kɔɔ ki jami; ²⁰ ḡaan bɔrin a mɔkint Yendɔunj ni, siaminba ki bonŋmiŋmabit nan tintanii kan fit biirir, ki nanyukib bia kan fit kɔɔ jami; ²¹ siaminba ki a mɔkint be na, a dudukit mun be leŋe.

*Gbanant yentu labaar
(Luk 11.34-36)*

²² "A ninbinae tee a gbanant fitir. Li paak, a ninbina-i ḡani, a gbanant kur po sii mɔk yentue; ²³ ḡaan a ninbina-i kii ḡani, a gbanant kur sii bɔne. Li paak, li-i tee ki yentu nba be a ni na tan bɔni, li sii tee bunbɔnchičŋo.

*Tingbouŋ na binbeŋ labaar
(Luk 16.13; 12.22-31)*

²⁴ "Sɔɔ kan fit tun ki tur yomdamm banlee; u sii nan yense ḡaan loon lɔɔ; koo u sii baakit yense, ḡaan sian lɔɔ na. I kan fit kii waa Yennu ki bia waa mɔkinti.

²⁵ "Li paake ki n beeri a i daa te ki li mukisi i binbeŋ po nan yaa saa di linba koo ki nyu linba; ki bia daa te ki li mukisi i gbanant po nan yaa saa lia linba. Manfoor ki gar jeeti-i? ki gbanant mun bia ki gar tiati-i? ²⁶ Gotir nɔɔnii nba yuuk ki lin na; bi ki buuri; bi bia ki jaan ki wuu suka nan naapaat ni, ḡaan ki i Baa Yennu nba be sanpaapo na dintib. I ki mɔk nyɔɔt ki gar nɔɔnii-i? ²⁷ I manfoor paak daamii kan fit fɔkin i manfoor.

28 “Bee ki i mukis i mɔŋ liant paaki? Gotir man mɔɔt puuk nan li fant; ɳaan bi ki tuun koo ki luu bi mɔŋ tiati, **29** ɳaan n beerie, Kpanbar Solomonn nba lek din mɔk tanjant bianjinba, ɳaan u din ki mi lia liant ki li fan nan mɔɔt puuk na gbaa. **30** Yennu-i fanjt mɔɔt nba be dinna, ɳaan wonn ki bi joo muuwa na, u kan lannini-i? Yimm yadkanpoɔɔna damm na!

31 “Li paak, i daa te ki li mukisi ki i dukii a ‘N saa di bee?’ koo ‘N saa nyu bee?’ koo ‘N saa lia bee?’ **32** Binba ki mi Yennu na tuu mukis bi dudukit linba na kur paake; ɳaan i Baa Yennu nba be sanpaapo na set mi nan i loon linba na kura. **33** ɳaant man ki i baka-ii be Yennu naan ni nan yentinu labaar ni, ki u saa jii bona nba na kur ki turi. **34** Li paak, daa te ki wonn barii mukisini, kimaan wonne saa dukin u mɔŋ po; daar kur mɔk daamii nba jaŋitœ.

7

Leeb buut bunu labaar (Luk 6:37-38, 41-42)

1 “I daa bu leeb buuti, ki Yennu mun kan bu i buuti, **2** kimaan yaa bu leeb buut bianjinba na, nnae ki Yennu mun tan saa bu i buut; bianjinba ki i bikii teen i leeb na, nnae ki Yennu mun saa bikin turi. **3** Bee ki a laat mɔɔnu nba be a lɔɔ ninbinn ni, ɳaan ki la dajinn nba be a mɔŋ mɔŋ ninbinn ni na? **4** Nlee ki a saa bet a lɔɔ a, ‘N yɔɔk, ɳaant ki n nyinn mɔɔnu nba be a ninbinn ni na,’ ɳaan ki ki laat dajinn nba be a mɔŋ ninbinn ni na. **5** Fin kpinkpannii daaŋo na, nyint dajinn nba

be a ninbinn ni na sinsinn, ki ji fit la fanu ki nyinn mō̄onu nba be a lō̄ ninbinn ni na.

⁶ “I daa jikit linba tee Yennu yar ki teen boi, kimaan bi saa ȳmat juntie; i daa jikit linba mō̄k nyō̄ot ki teen doorii, kimaan bi saa ȳmatir nan tante.

*Ki jiin Yenmiaru po
(Luk 11.9-13)*

⁷ “Miat Yennu, ki u saa turi; lomin man, ki i saa la; kpaan gann, ki u saa loot ki turiwa, ⁸ kimaan wunba kur mei Yennu gaane; ki wunba mun loon, u laate; ki wunba kpaan gann, ki bi lootir teeno. ⁹ Yimm baanba, i ȳmee ki u bik saa miaro jeet ki wun jii tann ki turō? ¹⁰ koo ȳmee ki u bik saa miaro jaŋ ki wun turō waauku? ¹¹ Ki li-i tee yimm nba tee biitdamm na mi biaŋinba ki i saa tur i waas bonjana, i Baa Yennu nba be sanpaapo nae mantik saa tur binba meiō na bonjana.

¹² “Biaŋinba ki a loon sō̄-ii tuun kii teena na, ii muni tuun nna kii teen leeb; kimaan Yennu sennu nan u sō̄kiniinba wannu na ni want nnae.

*Tammøyebik kō̄on labaar
(Luk 13.24)*

¹³ “Kō̄on man tammøyebik na ni; kimaan tammō̄b nba kō̄ muu nba kan mi kpeen na ni na yarin hei, ki li sō̄nu bia man nan sommir; ki niib bonchianne kō̄ tammō̄b maŋ ni. ¹⁴ Manfoor tammō̄b na ȳarin tee bonyebike, ki li sō̄nu bia paar nan tō̄kinu; ki niib waaminnae kō̄ tammō̄b maŋ ni.

*Ki jiin tiik nan u lɔɔna po
(Luk 6.43-44)*

¹⁵ "Ii mi man faak sɔ̄kiniinba na po, binba baat i boor ki naan pei, ɳaan tee kinkata nan barmɔ̄nii na. ¹⁶ Bi toona nie ki i saa bann baa tee binba; kunkoŋ ki loon gaa; ki jagotuk mun ki loon kinkana-a. ¹⁷ Tiŋaŋ kur loon lɔɔnñanae; ki tikpeeun kur loon lɔɔnbiit. ¹⁸ Tiŋaŋ kan lon lɔɔnbiiti; tikpeeun mun kan lon lɔɔnñana. ¹⁹ Tiik kur nba ki loon lɔɔnñana, bi saa chɔ̄re ki lu muu ni. ²⁰ Li paak, faak sɔ̄kiniinba toona nie ki i saa bannib.

*Yennu naan ni kɔɔnu labaar
(Luk 13.25-27)*

²¹ "Li ki tee binba yin 'N Yomdaano, n Yomdaano' na kur kaa tan saa kɔɔ Yennu naan ni, see binba sak n Baa Yennu nba be sanpaapo na mɔ̄b. ²² Daar maŋ-i tanji baar, niib bonchianne tan sii yin ki yeen a 'Ti Yomdaano, ti Yomdaano, ti din ki sɔ̄kint Yennu maan a sann ni-i? A sann nie ki ti din nyint narinbiit niib ni, a sann nie ki ti bia tun bakiinauŋ toonjaana.' ²³ Li yoo ki n mun tan saa yetib a, 'N ki miini, yimm toonbiit damm na, seetir nna man!'

*Namaara banlee labaar
(Luk 6.47-49)*

²⁴ "Li paak, wunba kur gbia n maan na ki waarr fanu, n saa nanno nan yandaansoo nba din maa u ɳaak tanpiiuk paak nae; ²⁵ ki saak tan baa, ki nyun gbee ki yat nan doo, ki woun da, ki nyunpana koon ki liat ɳaak maŋ dikpina, ɳaan ki li ɬek see kenken ki ki baa, kimaan u maar tanpiiuk paake.

26 “Wunba kur gbia n maan na, ɳaan yêt li weiu, n saa nannɔ nan jajatuk nba din maa u ɳaak tanbiinii ni nae; **27** ki saak tan baa, ki nyun gbee yat nan doo, ki wouŋ da, ki nyunpana koon ki liat ɳaak maŋ dikpina, ki li bet baa wamm, ho, baa biiuk jiakii!”

Ki jiin Yiisa Masia yiikoo wannu po

28 Yiisa nba din pak mɔbona na ki gbenn yoo nba, ki u wannu maŋ bakit nibur na bonchiann, **29** kimaan u wannib nan daanɔ nba yen yiikoo nae, ki li ki tee nan sennu wannteeb nba wantib bianjinba na.

8

*Yiisa nba din te ki gbaatir la laafia bianjinba
(Mak 1.40-45; Luk 5.12-16)*

1 Yiisa nba din nyii kunkonn maŋ paak ki sik yoo nba, ki niib bonchiann wei u poor. **2** Nanne ki gbaatsɔɔ baar ki tan gbaan u tɔɔnn ki yeen a “N Yomdaano, li-i tee ki a loon, a saa fit te ki n ɳaauk na n gbenna.” **3** Ki Yiisa tant nuu ki siiu ki yetɔ a “N loon nna. A ɳaauk maŋ n gbenn!” Li taakpaak ni ki u ɳaauk na set gbenn. **4** Naan ki Yiisa kpaanɔ a “Ii mi ki a bet sɔɔ barii na, ɳaan ii saa Yennu manntɔɔ boor ki jii a mɔŋ ki wannɔ, ki bia mann maruŋ nba ki Moses din senn ki jiin gbaata paaku po na, ki sɔɔ kur n bann nan a ɳaauk maŋ set gbenna.”

*Ki jiin Rom tiŋ kunkɔnkɔnna yudaanɔ yada po
(Luk 7.1-10)*

5 Yiisa nba din kɔɔ Kapenaum yoo nba, ki Rom* tiŋ kunkɔnkɔnna yudaansɔɔ chetɔ sɔnu ni ki barimo ki yeen a **6** “N Yomdaano, n toontunno yiare, ki u gbanant kpowo, ki li mukisɔ bonchi-ann, ki u dɔɔ diiuk ni.”

7 Ki Yiisa betɔ a “N saa saan ki te wun la laafia.”

8 Ki u jiin a “N Yomdaano, daa bakint a mɔŋ ki baati; kimaan, n ki ŋjan nan fan kɔɔ n ŋaak ni; ŋaan pakin mɔbonne, ki n toontunno na n la laafia. **9** Kimaan n mɔk binba garin ki yenin, ki n mun dia kunkɔnkɔnna ki yem, ki fit tian yeno paak a ‘Baat,’ ki u baat; ki tian lɔɔ paak a ‘Saant,’ ki u saa; ki bia te ki n daabir tuun maa loon bianjinba.”

10 Yiisa nba din gbat linba na, ki li yaar litɔ; ki u jiant got niib nba waa u poor po na ki betib a “Barmɔniie ki n beeri na, n daa ki mi la sɔɔ ki u teenin yada na booru yimm Israel† teeb ni gbaa. **11** N beerie, niib bonchiann tan saa nyi yondo po nan yonbaa po, ki ŋamm nan Abraham, nan Aisak, nan Jakɔb n lakin kar ki di jeet, Yennu naan ni; **12** ŋaan ki yimm nba tee naan manj niib na, bin jii-i ki lu-i nanyer po, bunbonn ni; len manje ki i tan sii fabin mɔ ki ŋman nyana.” **13** Ki Yiisa ŋmant ki yet kunkɔnkɔnna yudaano manj a “Ii kun! Faa teen yada bianjinba na, lin tun nna ki tura.” Ki u toontunno na set din la laafia li yoo na.

* **8:5** 8.5 Rom teeb din nyann Juu teeb ki diab. † **8:10** 8.10 Juu teeb sanleere tee Israel teeb.

*Biajniba ki Yiisa te ki baatib bonchiann la
laafia*

(Mak 1.29-34; Luk 4.38-41)

¹⁴ Tɔn, ki Yiisa saan kɔɔ Piita ḥaa̤k, ki la Piita dianpook dɔɔ yiar ki u gbanu ton. ¹⁵ Ki Yiisa sii u nuu; ki u gbanantouŋ na gbenn, ki u fir ki teemm saauŋ.

¹⁶ Li daar maŋ daajoouk, bi din jii niib bonchi-ann nba ki narinbiit be bi ni na, ki baar namm Yiisa boor; ki u kpan pak mɔbonn ki nyinn narinbiit na; ki bia tur binba yiар na kur laafia.
¹⁷ Waa din tuun biaŋinba na tee nan Yennu sɔkinii Aisaya nba din pak nae a, "U mɔŋ mɔŋe gaar ti gbanantouŋ nan ti yiарbooru booru ki yaat nann."

*Binba loon bin wei Yiisa na labaar
(Luk 9.57-62)*

¹⁸ Yiisa nba din la ki nibur linto yoo nba, ki u yet u poorpoweiteeb na a bin fir ki bin saan mɔkgbenjir na pootir po. ¹⁹ Ki Yennu sennu wanntɔɔ baar ki tan yetɔ a, "Wanntɔɔ, n saa weia siaminba kur ki a saa."

20 Ki Yiisa yeto a, "Lunlona mok forii, ki noonii mun bia mok tiat, naan min nisaarik Bik ki mok dindoozboori."

21 Tōn, ki u poorpoweiteeb yeno mun tan yeto a, "N Yomdaano, ḡaant ki n pii n baawa."

²² Ki Yiisa jiinō a, "Ii waan, ḥjaan nyik ki kpeemm-ii‡ pii bi leeb."

*Wouŋ nan nyun nba sak Yiisa mɔb bianjinba
(Mak 4.35-41; Luk 8.22-25)*

‡ 8:22 8.22 Kpeemm tee binba ki waa Yiisa nae.

²³ Yiisa nba din kɔɔ burgbetir ni yoo nba, ki u poorpoweiteeb na mun wei kɔɔ. ²⁴ Ki wonpaaruk fikit ki da mɔkgbenir manj paak, ki nyunpana pir kɔɔ burgbetir na ni ki tan yaa lin gbee; ɳaan ki Yiisa dɔɔ gɔɔnt. ²⁵ Ki u poorpoweiteeb na baar ki fiinɔ, ki yetɔ a “Ti Yomdaanɔ, tintit, ti be kuun nie.”

²⁶ Ki Yiisa yetib a “Yimm yadkanpɔɔna damm na, bee ki i tiin jaŋmaanii?” ɳaan fir ki tian wouŋ nan nyunpana na paak a bin ɳmin, ki bi set ɳmin soon.

²⁷ Ki li yaar litib, ki bi ji boi leeb a “Nirɔ na tee niboorbee? ki wouŋ nan nyunpana saak u mɔb gbaa.”

Ki jiin jab banlee nba ki narinbiit din be bi ni na po

(Mak 5.1-20; Luk 8.26-39)

²⁸ Yiisa nba din poot Galilii mɔkgbenir ki kɔɔ Geresa tiŋ ni na, ki jab banlee nba gbee nan narinbiit na nyii kaat ni ki chetɔ; bi din mɔk jaŋmaansooruk hei, ki sɔɔ ki fit gaar baa be siami. ²⁹ Ki bi din yikin sanpaapowa ki yeen a, “Fin Yennu Bija, timm nan fin, nlee mantiki? A baar nna a fan dinnit farae-e? ɳaan ki li yoo daa ki baari.”

³⁰ Tɔn, doorii bonchiann din see kpinq po nna, ki di, ki ki fɔk nammi. ³¹ Ki narinbiit manj din barin Yiisa bonchiann ki yetɔ a, “Li-i tee ki a nyinnit, fan chabit ki tin saan kɔɔ doorii na ni.” ³² Ki Yiisa betib a “Ii saa man.” Ki bi nyii jab manj ni, ki saan kɔɔ doorii na ni; ki doorii na kur tin birrr, ki sik kunkonn na ki saan baa mɔkgbenir na ni ki dii nyun.

³³ Ki binba guu doorii maŋ fir ki chiar saan doo ni, ki saa mɔɔnt linba kur teen, nan bianjinba ki narinbiit nyili jab na ni. ³⁴ Ki doo na niib kur bit ki saan ki saa took Yiisa. Baa din lau yoo nba, ki bi barimo a wun nyi bi tiŋ ni.

9

Yiisa nba din te ki gbanankpeenn daanc la laafia bianjinba

(Mak 2.1-12; Luk 5.17-26)

¹ Nanne ki Yiisa ŋmat koo burgbetir na ni, ki poot mɔkgbeŋir na gbingbanleer, ki kun u doo ni. ² Nisiab din tan jii jasɔɔ ki u gbanant kpowa; ki bi paanc lian paak ki baar nano Yiisa boor. Yiisa nba la baa teenɔ yada bianjinba na, ki u yet baatɔɔ na a “N bik, ii mɔk parcheenn; n nyik chab a biita.”

³ Ki sennu wanntesiab ji dukii bi para ni a “Jɔɔ na yekint u mɔŋ nan Yennu-e.”

⁴ Yiisa ŋarin din bann bi dudukit manja, ki boib a “Bee teen ki i dukii dudukbiit na i para ni?

⁵ Maa yet baatɔɔ na a ‘N nyik chab a biit’ koo maa saa yetɔ a ‘Fiiit kii somm na,’ maan munlee na lannpoe paari? ⁶ N ji saa wanni nan min nisaarik Bik mɔk yiikoo tingboun na ni ki saa nyik chab niib bi biit,” ŋaan jiant bet jɔɔ nba ki u gbanant kpo na a “Fiiit ki jii a lian kii kun.”

⁷ Ki jɔɔ maŋ fir ki kun. ⁸ Nibur na nba la nna maŋ, ki jaŋmaanii soorib; ki bi piak dont Yennu nan waa tur nisaarik yiikoo na booru na.

Yiisa nba din yiin Matiu bianjinba

(Mak 2.13-17; Luk 5.27-32)

⁹ Ki Yiisa nyii leŋ ki saa, ki saa la jasɔɔ, ki bi yiu Matiu, ki u kar u toonn paak lampogaar-diiuk ni; ki Yiisa beto a “Fuit kii waan.” Ki u fir ki waau.

¹⁰ Yiisa nba din saan Matiu maŋ ɳaak ki saa kar di jeet yoo nba, ki lampogaarteleeb nan biit-damm bonchiann kɔɔ ki tan kar pukin Yiisa nan u poorpoweiteeb po ki di namm. ¹¹ Farisiinba na nba din la nna maŋ, ki bi boi u poorpoweiteeb na a “Bee ki i wanntɔɔ maŋ di nan nibooru na?”

¹² Ki Yiisa gbat bi pinpauk maŋ ki yetib a “Binba mɔk laafia ki loon tebtɔɔ; binba yiар, ɳamme loon tebtɔɔ. ¹³ Li sɔb Yennu gbouŋ ni a ‘Yennu loon ninbatinue ki gar maruŋ.’ Ii saa man ki saa tumii ki bann linba na paak. N ki baar a n yiin popeendamm kaa; ɳaan n baar a n yiin biitdamme, ki bin nyik bi biit.”

Mɔloru labaar (Mak 2.18-22; Luk 5.33-39)

¹⁴ Ki Jɔɔnn nba w提醒 nuib Yennu nyunwuru na poorpoweiteeb tan baar Yiisa boor ki boi a “Timm nan Farisiinba lorin moi yoo kura; bee teen ki a poorpoweiteeb ki lorimi?”

¹⁵ Ki Yiisa jiin ki boib a “Poochiann-i be, saamm sii mɔk parbiir, yoo nba ki pooyookir sɔrɔ daa be bi boor ni nawa-a? Aaii. Naan yoo baat, ki bi tan saa nyinn pooyookir sɔrɔ na bi boor; li yooe ki bi saa lor moi.

¹⁶ “Sɔɔ kan jii chabpaann ki lik takperi; li-i tee ki u teen nna, chabpaann na saa pat takper nae, ki li patimin saa ɳamm pukin. ¹⁷ Sɔɔ bia kan sak liak dapaanin wajakɔrkper ni; wunba tun nna, dapaanin na-i tanji mo, li saa put kɔruk nae, ki

daan na n mɔɔn, ki kɔruk na n mun biir. Naan bi tuu jii dapaanin ki liak kɔrpaann nie, a li kura daa biiri.”

Yudaansɔɔ bonpobik kuun labaar

(Mak 5.21-43; Luk 8.40-56)

¹⁸ Yiisa nba din daa piak ki teemm yoo nba na, ki yudaansɔɔ baar ki tan gbaan u tɔɔnn, ki yetɔ a “N bipoo dɔɔ ki kpowa; li paak, baat ki tan jii a nuu ki yii u paak, ki wun la manfoor.”

¹⁹ Ki Yiisa nan u poorpoweiteeb weio, ki bi saa.

Poosɔɔ nba sii Yiisa liatir ki la laafia bianjinba

(Mak 5.25-34; Luk 8.42-47)

²⁰ Poosɔɔ mun din be, ki siik fabouŋ ki tan jan bina piik nan ɳanlee; ki din tan baar ki bar lint Yiisa poorpo ki sii u liatir mɔgbann; ²¹ kimaan u poŋ din dukin u par niewa a, “Mi-i lekii sii u liatir gbaa, n saa la laafiawa.”

²² Ki Yiisa jiant ki la poo na, ki betɔ a, “N niipoo, ii mɔk parcheenn. Faa teenin yada na paake te ki a la laafia.” Li taakpaak ni, ki u set la laafia.

Yiisa nba fin bonpobik na kuun ni bianjinba

(Mak 5.35-43; Luk 8.49-56)

²³ Yiisa nba din saa baar yudaano maj ɳaak ni yoo nba, ki u la yerpebira peeb yerii, ki nibur bia bui kpemɔnii ki fabin. ²⁴ Ki u betib a “Ii nyi man; bonpobik na ki kpo kaa, ɳaan u gɔɔnte.” Ki bi laau. ²⁵ Nanne ki bi ber niib maj ki nyinnib; li yoo na ki Yiisa kɔɔ ki soor bonpobik na nuu, ki u yeent ki fir. ²⁶ Ki bi din mɔɔnt li labaar tingbouŋ maj kur po.

Yiisa nba nyɔɔnt jɔɔnɔɔnii banlee bianjinba

27 Yiisa nba din nyii lej ki gaar saa tɔcnn po na, ki jab nna banlee tee jɔɔnii ki waa u poorpo, ki yikin yeen a “Fin Defid yaaboonn, a tint ninbaauk.”

28 Yiisa nba din saan ki saa kɔɔ ḥasiak nna ni yoo nba, ki jɔɔnii na baar ki kɔɔ lej. Nanne ki u boib a “I teen yada nan n saa fit turi laafiawa-a?”

Ki bi jiin a “Ti Yomdaanɔ, nn.”

29 Nanne ki u jii u nuu ki sii bi ninbina, ki betib a “Yaa teen yada bianjinba na, lin tun nna ki turi.” **30** Ki bi ninbina maŋ nyɔɔnt; ki u kpaamm fanu a bii mi ki bin bet sɔɔ li po.

31 Naan ki bi nyii ki mɔɔnt u labaar tiŋ maŋ ni kura.

Bianjinba ki Yiisa te muuk pak

32 Baa din fir ki nyii yoo nba, ki siab mun baar nan jasɔɔ, wunba ki narinbimuuk be u ni na, Yiisa boor. **33** Ki Yiisa nyinn narinbimuuk na jɔɔ na ni, ki u ji piin ki piak li yoo. Li din yaar lit nibur maŋ, ki bi ji yeen a “Ti daa ki mi la bonbooru na, timm Israel teeb* tiŋ ni na.”

34 Naan ki Farisiinba na daan nyatuk a “Narinbiit bate teenɔ yiikoo a wuu nyint narinbiit niib ni.”

Bianjinba ki Yiisa mɔk ninbatinu nan niib

35 Tɔn, Yiisa din kak lin doi nan digbanbis kur ni, ki kɔɔ Yenjiantu diit ni, ki mɔɔntir Yennu naan barjanii ki want niib, ki te binba yiar yiarboorii boorii kur la laafia. **36** Waa din la nibur maŋ, ki ninbaauk soorɔ, kimaan bi din tee

* **9:33** 9.33 Juu teeb sanleere tee Israel teeb.

tatimme ki kaa sommtōo, ki naan pei nba kaa pekpaarik. ³⁷ Nanne ki u bet u poorpoweiteeb a "Dii na beer ki bia yaba, ḥaan ki dijaara waار. ³⁸ Li paak, ii mei man kpaab ma᷇ daano᷇ ki wun ḥamm pukin dijaara, ki te ki bin saan jaan u dii ma᷇."

10

*Ki jiin toomiinba piik nan banlee na po
(Mak 3.13-19; Luk 6.12-16)*

¹ Yiisa din yiin u poorpoweiteeb piik nan banlee na, ki turib yiikoo a bii nyint narinbiit niib ni; ki te ki binba yiar yiarboorii boorii kur n la laafia. ² U toomiinba* piik nan banlee ma᷇ sanae na: Sinsinn yooe tee Simonn, wunba sann bia tee Piita na; nan u waaro᷇ Andru; nan Jeems nan u waaro᷇ Jōonn, binba din tee Sebedii waas na; ³ nan Filip nan Batolomiu; nan Tomas, nan Matiu, wunba din tee lampogaartōo na; nan Jeems nba din tee Alfeus bija na, nan Tadeus; ⁴ nan Simonn nba din loon ḥamm Juu teeb-ii yen bi mō᷇ na, nan Judas Iskariot wunba din tan nyii Yiisa poor na.

Yiisa nba din tun u poorpoweiteeb man bianjinba

(Mak 6.7-13; Luk 9.1-6)

⁵ Ki Yiisa tun u poorpoweiteeb piik nan banlee ma᷇, ḥaan kpaamm a bii mi ki bin saan binba ki tee ḥamm Israel teeb[†] na boor, a bii mi ki bin

* **10:2** 10.2 Bi yi u poorpoweiteeb piik nan banlee manje toomiinba. † **10:5** 10.5 Juu teeb sanleere tee Israel teeb.

kɔɔ Samaria teeb doi ni, ⁶ a ɳaan bin saan Israel teeb nba tee nan pei nba bot na boor kuukɔɔ. ⁷ U din yetib a, "Yaa saa na, yii mɔɔntir Yennu naan barnjanii na, kii yeen a 'Yennu naan dinu per na,' ⁸ ki te ki baatib-ii laat laafia, kii fint kpeemm, ki bia te ki gbaata-ii laat laafia, kii bia kii nyint narinbiit niib ni. I gaar yanne, ii muni teen man yann. ⁹ I daa jikit likirii. Ii mi man ki yin jii kobu gbaa ki teen i likbɔɔrii ni. ¹⁰ Ii mi man ki yin jii paka ki saan i sɔnu maŋ, koo liata ɳanlelee, koo taasaati, koo kii dia patii; kimaan li ɳan ki toontunno n di u toona ni.

¹¹ "Naan digbangbeña koo digbanbis nba ni ki i saa kɔɔ, yin boi ki la popeendaano ɳaaka, ki kɔɔ kii be lenj nan i firu daar. ¹² Ki yoo nba ki i yaa i kɔɔ ɳaak nba ni, yin foont ɳaak maŋ ni teeb fanu. ¹³ Naak maŋ teeb-i tee burchimm, i parmaasir n biar bi paak; ɳaan burchimm-i kaa lenj, i parmaasir maŋ n jen i boor. ¹⁴ Wunba saa yêt i gaaru, ki bia yêt wun gbat i barnjanii mɔɔntii maŋ, yoo nba ki i nyi ɳaak maŋ ni, koo doo maŋ ni, yin pit pit i taapant ni tant ki lu lenj maŋ. ¹⁵ Barmɔoniie ki n beeri na, daar nba ki Yennu tan saa bu niib buut na, doo maŋ niib tubdatu tan saa gar Sodom nan Gomora teeb yara.

*Biak baaru labaar
(Mak 13.9-13; Luk 21.12-17)*

¹⁶ "Gotir man, n tuumie, ki i sii tee nan pei nba be kinkata sinsuuk ni na. Ii sub man nan wai[‡] na, ɳaan kii be soon nna nan ɳmana na. ¹⁷ Ii

[‡] **10:16** 10.16 Bi yaa waauko mantik sub.

mi man niib po, kimaan bi tan saa soori ki saan nani barbuteeb boor, ki bia booi Yenjiantu diit ni.

¹⁸ Bi tan saa saan nani tin yudamm nan kpanbara boor ki bin bu i buut, kimaan yaa waan na paak; ɳaan i tan saa bet ɳamm nan binba ki tee Juu teeb na n barnjanii. ¹⁹ ɳaan bi-i tanji saan nani buut damm boor, i daa te ki li daamii-i nan yaa saa pak linba, nan bianjinba ki i saa pak, kimaan li yooe ki Yennu Seyeenj saa turi mɔbona nba ki i saa pak jiinib, ²⁰ kimaan li ki tee yimm kaa tan saa paki, ɳaan i Baa Yennu Seyeene tan sii be i ni ki piak.

²¹ "Li yoo man, niro tuu tan saa fikis u mɔŋ mɔŋ ninja ki bin kpiu; ki baanba mun tan saa fikis bi waas ki bin kpib; ki waas mun bia tan saa kɔn nan bi damm ki chabib nan kuun. ²² Ki sɔo kur tan sii nami kimaan yaa waan na paak; ɳaan wunba tan gubin nan biak yoo na joontu tan saa la tinnuwa. ²³ Bi-i tanji mukisi digban-yenn ni, yin nyi leŋ ki loɔr digbanleer ni; ɳaan barmɔniie ki n beeri na, i kan fit lin ki gbenn Juu teeb digbana kur kaawa, ki min nisaarik Bik jenna.

²⁴ "Tɔn, tumiitɔɔ ki gar u wanntɔɔ; daabir mun bia ki gar u yomdaano. ²⁵ Li ɳan ki tumiitɔɔ binbeŋ-ii tee nan u wanntɔɔ binbeŋ na; ki daabir binbeŋ-ii munii tee nan u yomdaano binbeŋ na. Bi-i tanji pur ɳaadaano narinbiit bat Beelsebul-i, bi ji sii yi u ɳaateeb bia?

*Ti saa tin ɳmee jaŋmaanii?
(Luk 12.2-7)*

26 “I daa tiin niib janmaanii, kimaan barsai kaa ki be woonin ni ki tan kan wooti, koo ki bɔr ki tan kan nyi paanu. **27** Linba ki n beeri bunbɔnn ni na, ɳaan nyintir man yeenin ni; ki linba ki n lɔkinii na, nyintir man paanu ni. **28** I daa tiin binba saa fit kpi i gbanant, ɳaan kan fit kpi i sei; ii tiin man Yennu, wunba saa fit biir i gbanant nan i sei kura muu ni na. **29** Bi kɔi jinjera banlee jinen kuukɔœ, ɳaan li-i kii tee i Baa Yennu loommi, bi yenɔkɔɔ gbaa kan baa tiŋ ni. **30** Yimm ɳarin, Yennu mi i yut kann gbaa. **31** Li paak, i daa tiin janmaanii, kimaan i mɔk nyɔɔt ki gar jinjera bonchiann.

*Ii nyint a mɔŋ paanu nan a tee Yiisaweirɔe
(Luk 12.8-9)*

32 “Wunba nyint u mɔŋ paanu nan u tee n weirɔe, nnae ki n mun tan saa nyinnɔ paanu n Baa Yennu nba be sanpaapo na boor. **33** Wunba yaa u ki tee n weirɔ, niib ni, nnae ki n mun tan saa yet a n ki miu, n Baa nba be sanpaapo na boor.

*Bɔkitu labaar
(Luk 12.51-53; 14.26-27)*

34 “I daa dukii nan n baar nan parmaasire tingbouŋ na teeb paak; n ki baar nan parmaasir kaa, ɳaan n baar nan bɔkitue. **35** N baar maa n tan tukin bonjake nan u baa, bonpook nan u naa, poo nan u siponaa. **36** Nirɔ mɔŋ mɔŋ ɳaateebe tan sii tee u datai.

37 “Wunba loon u naa koo u baa ki garin, u ki ɳan nan wun teen n poorpoweitɔɔ; wunba mun bia loon u bija koo u bipoo ki garin, u ki ɳan

nan wun teen n poorpoweitc̄o. ³⁸ Wunba ki jii u kuun dapunpunn ki waami, u ki ḥjan nan wun teen n poorpoweitc̄o. ³⁹ Wunba dekii u manfoor tan saa kɔŋira, ḥjan wunba likin u saaŋmaŋ n paak, u tan saa la u manfoor maŋ.

*Binba tan saa la paauk labaar
(Mak 9.41)*

⁴⁰ “Wunba gaari saaun, u gaar mine; ki wunba mun gaarin saaun, u gaar Yennu nba tumin nae. ⁴¹ Wunba gaar Yennu sɔkinii saaun nan waa tee Yennu sɔkinii na paaki, u tan saa gaar Yennu sɔkinii nyɔcte. Wunba gaar popeendaanc̄ saaun nan waa tee popeendaanc̄ na paaki, u tan saa gaar popeendaanc̄ nyɔcte. ⁴² Wunba finn nyunmaasin waaminna ki tur n poorpoweitc̄o yenc̄ nba pɔ i ni gbaa, nan waa tee n poorpoweitc̄o na paak, barmɔniie ki n beeri na, u kan mi kɔŋ li nyɔcti.”

11

*Jɔc̄nn nba din wuurniib Yennu nyunwuru na
labaar
(Luk 7.18-35)*

¹ Yiisa nba din wann u poorpoweiteeb piik nan banlee na ki gbenn yoo nba, ki u nyii leŋ ki saan bi doi ni ki mɔɔntir Yennu maan ki want niib.

² Tɔn, Jɔc̄nn nba din wuurniib Yennu nyunwuru na din be dansarik ni, ki tan gbat Yiisa Masia toona po, ki tun u poorpoweiteeb Yiisa boor ³ a bin saa boiɔ a “Fine tee wunba yaa wun tan baar na, koo tii daa kii guu sɔɔ?”

⁴ Ki Yiisa bet Jɔɔnn toomiinba maŋ a “Ii ɳmat man ki saa bet Jɔɔnn linba ki i gbat ki bia la na,
⁵ a i la ki jɔɔnii nyɔɔntir, ki wɔbii taa naatir ki bi somm, ki gbaata ɳaat gbent, ki tuukpaa ji gbia, ki kpeemm fi kuun ni, ki talasdamm gbiintir barnjanii na mɔɔntii. ⁶ Parpeenn be wunba ki birisin na paak.”

⁷ Tɔn, Jɔɔnn toomiinba na nba nyii len ki ɳmat kun yoo nba, ki Yiisa ji piin ki boi niib maŋ buboit ki jiin Jɔɔnn po a “Yaa daan saan Jɔɔnn peŋ muuk ni na, i daan dukii a i saa la bee? I daan mi a i saa la muuk nba ki woun damm nae-e? ⁸ I mantik jia daan saan a i la bee? Nirɔ ki u lia tanjant amii? Binba lia tanjant be kpanbara ɳei nie. ⁹ Naan i mantik jia daan saan a i la bee? I daan dukii a i saa la Yennu sɔkiniie-e? Barmɔniie ki n beeri na, Jɔɔnn ɳarin gar sɔkiniwa. ¹⁰ U poe ki Yennu gboŋ̊ poŋ̊ din sɔb ki want na a, ‘N saa tun toomu ki wun liit ki ɳamm a baaru sɔnu.’” ¹¹ Ki Yiisa bia yetib a “Barmɔniie ki n beeri na, bi daa ki mi mar sɔɔ ki u chee Jɔɔnn nba daan w提醒 you to pay attention to the original text, as it contains many errors and typos. For example, 'tun' is misspelled as 'tun' in the original text, which is likely a typo for 'tun'. I will correct this in the final output. ¹² Laa nyii Jɔɔnn maŋ yoo ki tan tuu mɔtana, binba ninbina mɔɔnan bin tan kɔɔ Yennu naan ni na, dia nan nimmɔnne a bin tan kɔɔnan paŋ̊. ¹³ Yennu sennu nan u sɔkiniinba maan na poŋ̊ din pak ɳɔɔ Yennu naan poewa, ki Jɔɔnn tan baar. ¹⁴ Li-i tee ki i loon yin teen linba na yadaie, ɳɔɔ Jɔɔnn-e tee Yennu sɔkini Elaija, wunba yaa w提醒 you to pay attention to the original text, as it contains many errors and typos. For example, 'tun' is misspelled as 'tun' in the original text, which is likely a typo for 'tun'. I will correct this in the final output. ¹⁵ Wunba mɔɔk tuba, wun gbiint.”

¹⁶ Ki Yiisa bia yet a “Yimm, mɔtana nigbouŋ̊

na, n saa bikini nan bee na? I naan nan waas nba tuu tikir kar daak ni ki tian leeb paak nae a ¹⁷ ‘Ti peeb yerii ki teeni, ḥaan ki i ki waa. Ti mō kpemōnii ki teeni, ḥaan ki i ki fabini.’ ¹⁸ Yimm mōtana nigbouŋ na naan waas manje, kimaan Jōnn din baar ki lorin mōb, ki bia ki nyu daami, ki i yaa u waate; ¹⁹ ki min nisaarik Bik mun tan baar ki di ki nyu, ki i bia yaa ‘Gotir man, a u tee podaano nan danyuuruko, ki bia tee lampogaarteeb nan biitdamm yōk.’ Ton, Yennu toona nie want nan u bannu na tee barmōnii.”

*Ki jiin binba ki nyik bi toonbiit na po
(Luk 10.13-15)*

²⁰ Li yooe ki Yiisa piin ki piak biir doi nba daan la u bakitnaun toonjaana nba ki u tun len, ḥaan yēt bin nyik bi toonbiit na. ²¹ Ki u yet a, “Li tan sii bi yimm Korasinn teeb paak; li tan sii bi yimm Bef-saida teeb paak mun; kimaan mi-i bonni tun bakitnaun toonjaana Taya nan Sidonn doi ni nan maa daan tun i doi ni na, bi daan bo saa nyik bi toonbiite yiama, ki puk bi mōŋ tanpent ki ḥak faauk ki lin wann nan bi dii sindanta. ²² Naan n beerie, daar nba ki Yennu tan saa bu niib buut na, i tubdatu tan saa gar Taya nan Sidonn teeb yarawa. ²³ Ki yimm Kapenaum teeb, Yennu tan saa donni sanpaapowa-a? Aaii. U tan saa sikini kpeentiŋe, kimaan mi-i bonni tun bakitnaun toonjaana Sodom doo ni nan maa daan tun i doo ni na, Sodom doo maŋ bo daa be man. ²⁴ Naan n beerie, barbuut daar maŋ, i tubdatu tan saa gar Sodom teeb yarawa.”

*Baat n boor ki tan gaar foon man
(Luk 10.21-22)*

²⁵ Li yoo maŋ ki Yiisa yet a “N Baa Yennu nba tee sanpaapo nan tingbouŋ na Yomdaanɔ, n piaka, kimaan a bɔr a maan na subindamm nan bannteebe, ɳaan fift wann waas; ²⁶ kimaan nnae ki a tuun a toona ki li mana.

²⁷ “Tɔn, n Baa Yennu-e wannin barii na kura; ki ɔɔ ki mi maa tee wunba, see n Baa maŋ; ki ɔɔ mun bia ki mi n Baa maŋi, see min, u Bija na, nan binba ki n loon ki n fift wannib na.

²⁸ “Yimm nba tun toona ki jii jik-kpiata ki bak na, baat n boor man, ki n turi foon. ²⁹ Ii sak n weiu man, kii tumii n wannu, ki i saa la foon, kimaan n tee sakin-n-mɔŋ daanɔe, ki n par mei.

³⁰ N weiu ki paar, ki n jikir bia ki kpai.”

12

*Ki jiin foon daar na po
(Mak 2.23-28; Luk 6.1-5)*

¹ Li poor po ki Yiisa nan u poorpoweiteeb tan gaar dii kpaab ni foon daar; ki kon mɔk u poorpoweiteeb na, ki bi kɔnii dikara ki pinii ɳman. ² Farisiinba na nba la nna maŋ, ki bi bet Yiisa a “Gotir, a poorpoweiteeb na tuun linba ki ti sennu ki chab nan tii tuun foon daari.”

³ Ki Yiisa boib a “I ki karin Yennu gbouŋ ni Defid nba din tun bianjinba-a? Kon nba din soor ɳɔɔ nan u jɔɔmu, ⁴ ki u kɔɔ Yennu ɳasaakak ni ki saa jii Yennu boroboro, ki ɳɔɔ nan u jɔɔmu na ɳman; ɳaan ki sennu na din ki chab nan bi ɔɔ n di Yennu boroboro maŋi, see Yennu mannteeb kuukɔɔ. ⁵ Koo i ki karin Yennu sennu gbouŋ ni,

mannteeb nba din tuun bianjinba-a? Bi din tuu yɔɔ tuun toona Yenjiantu ɳasaakak ni foon daar kur, ki biir sennu na, ɳaan kaa biiti. ⁶ ɳaan n beerie, wunba chee Yenjiantu ɳasaakak na be nna. ⁷ Li sɔb Yennu gbouŋ ni a ‘Yennu loon ninbatinue ki gar maruŋ.’ Li-i tee ki i bo bann linba na paaki, i bo kii piak ki biir binba kaa biiti; ⁸ kimaan min nisaarik Bike yen foon daar.”

Yiisa nba din te ki nuukpeenn daanc paak bianjinba

(Mak 3.1-6; Luk 6.6-11)

⁹ Ki Yiisa nyii leŋ ki saan kɔɔ bi jiantu diiuk ni. ¹⁰ Ki jasɔɔ mun din be leŋ, ki u nuu kpo. Ki siab din loon bin la Yiisa biit ki biiro; li paak, ki bi boio a “Ti sennu sak a nirɔ n te ki baatɔɔ n la laafia foon daar-i?”

¹¹ Ki u mun ɳmant boib a “I yeno-i mɔk peyenɔkɔɔ, ki peeuk maŋ tan baa bunbunn ni foon daar, u kan donnɔ foon daar na-a? ¹² I ki mi nan nisaarik mɔk nyɔɔt ki gar peeuku-u? Li paak, sennu na chab a tii tuun toonŋana foon daar.” ¹³ Nanne ki u ɳmant bet nuukpeenn daanc na a “Tantir a nuu na.” Ki u tant, ki li la paŋ ki tee nan leer na.

¹⁴ Ki Farisiinba na nyii nanyer, ki lor nan leeb baa saa teen bianjinba ki kpi Yiisa.

Ki jiin Yennu bigannkak na po

¹⁵ Ki Yiisa bann bi lor maŋ po, ki nyii leŋ. Ki niib bonchiann waa u poor. Ki u te ki baatib kura la laafia, ¹⁶ ɳaan kpaamm nan ninmɔnn a bi daa mɔɔntirɔ. ¹⁷ U din tun nnae a linba ki Yennu sɔkinii Aisaya din sɔkin na n gbee a,

18 “N toontunnœ na, ḥœe ki n gann, ki mantik loon.

N par mei u paak.

N saa jii n Seeke ki teen u ni.

U tan saa mœnt buut nba took
ki tur binba ki tee Juu teeb.

19 U tan kii mœk mœniœk,
ki bia tan kii tee kpayœk daano,
koo ki pak nan kunkœsaakar sœnii ni.

20 U tan kan kœnn lanbankœnn ki tonti,
ki bia tan kan kpeen fitir nba ki di fanu.

U tan saa te ki barbuut nba took n la nyannu.

21 U sann paake, ki binba ki tee Juu teeb na
tan sii mœk dindann.”

*Yiisa nan narinbiit bat Beelsebul labaar
(Mak 3.20-30; Luk 11.14-23)*

22 Li yoo na ki nisiab baar nan jasœœ ki narinbiit be u ni, ki teenœ muuk, ki bia teenœ jœœ; ki Yiisa te ki u la laafia, ki u ninbina nyœœnt, ki u ji laat, ki bia muut ki ji piak. 23 Ki li yaar lit niib na kur bonchiann, ki bi boi bi leeb Yiisa po a “Jœœ nae nok tee Defid yaaboonn na-a?”

24 Njan Farisiinba na nba gbat nna maœœ, ki bi yet a “Narinbiit bat Beelsebul-e* teen jœœ maœœ yiikoo, a wuu nyint narinbiit niib ni.”

25 Ki Yiisa bann baa dukii linba, ki betib a “Naan niib-i ḥœmat kœn ki tookit bi leeb, bi naan maœœ saa biira. Ki doyennkœœ niib koo ḥœyenœkœœ niib-i ḥœmat kœn nan leeb, li kan seti. 26 Li-i tee ki Sintaanii nyint Sintaanii, li want nan u kœn ki bœkitir u mœœ; nlee ki u naan na saa seti?

* 12:24 12.24 Sintaanii sanleere tee Beelsebul.

27 Ki li-i tee Beelsebul teenin yiikoo a mii nyint narinbiit niib ni, ki yimm muni, ɳmee chab i niib a bii nyint narinbiiti? I məŋ niib maŋ toonae want nan i ki mək mənii. **28** ɻaan min ɳarin, Yennu Seyeen paake ki n nyint narinbiit niib ni; ɳanne mun bia want nan Yennu naan be i boor ni.

Yiisa fit lor Sintaanii

29 “Soo kan fit kɔɔ jawakitir[†] ɻaak ni ki bakir u bona ki nyi nann, li-i kii tee li yɔɔ dəŋ lorɔ ɳmiiti kaawa, ɻaan fit kɔɔ ki bakir u bona maŋi.

30 “Wunba ki see n poor, u kɔn nanime; ki wunba mun ki tikii niib ki teenimi, u yatibe. **31** Li paake ki n beeri na, Yennu saa nyik chab nisaarik u biit nan barbiit kura; ɻaan wunba sukii Yennu Seyeen, Yennu kan mi nyik chab li daano. **32** Wunba piak barbiit ki teen min nisaarik Bik, Yennu saa nyik chabɔ; ɻaan wunba piak barbiit ki teen Yennu Seyeen, Yennu kan mi nyik chab li daano durinya na ni, koo durinya nba tan saa baar na ni.”

Tiik nan u lɔɔna barjouk

(Luk 6.43-45)

33 Ki Yiisa bia yet a “Li-i tee ki tiik ɳan, u loon lɔɔnnjanae; ɻaan li-i tee ki tiik ki ɳani, u loon lɔɔnbiite, kimaan tiik lɔɔna nie ki bi bantɔ. **34** Yimm waalabirii booru na, yaa tee nifobiit biaŋinba na, nlee ki barŋanii saa nyi i mɔi ni? Kimaan linba ki nisaarik dukii u par ni, ɳanne bia nyi u mɔb ni. **35** Niŋanoe tuun

[†] **12:29** 12.29 Jawakitir mane tee Sintaanii, ɻaan Yiisa mək pan ki garɔ, ki lorɔ ɳmiit.

toonjana, kimaan u par ni ɻan; ki nibiiuk mun tuun toonbiit, kimaan u par ni bi.

³⁶ “N beerie, barbuut daar Yennu tan saa bu niib buut nan baa pak baryana kur nba paak, ³⁷ kimaan sɔɔ kur pinpako tan saa nyinnɔ koo ki kɔɔnɔ daar maŋ ni.”

*Ki jiin binba loon bin la nyina na po
(Mak 8.11-12; Luk 11.29-32)*

³⁸ Nanne ki sennu wannteeb nan Farisiinba na bet Yiisa a “Wanntɔɔ, ti loon ki a tun bakiinaŋ nyinne ki wannit.” ³⁹ Ki u jiin a, “Mötana nigbouŋ nba tee biitdamm ki bia ki waa Yennu na loon bin la bakiinaŋ nyinae; ɻaan n kan mi tun nyinsiar ki turibi; Yennu sɔkinii Jona nyinbooru na kɔœ ki n saa wannib: ⁴⁰ Jona nba din be jangbeŋir poor ni yonnu nan nyiɔk ki saan jaŋ daa ɻantaa na, nnae ki min nisaarik Bik mun tan sii be tiŋ ni yonnu nan nyiɔk ki saa jaŋ daa ɻantaa. ⁴¹ Buut daar, Ninefe teeb tan saa set wann nan mötana nigbouŋ na mɔk biit; kimaan Jona nba din mɔɔnt Yennu maan ki turib na, bi din nyik bi biite; gotir man, wunba chee Jona be nna. ⁴² Buut daar, poobat nba din nyii niidiitu po na mun bia tan saa set wann nan mötana nigbouŋ na mɔk biit, kimaan u din nyii digbann banfɔkirewa ki tan baar a wun gbiint Bat Solomonn yanfoon na pinpauk; gotir man, wunba chee Solomonn be nna.

*Narinbiïuk nba tuu jen kɔɔ nirɔ ni bianjinba
(Luk 11.24-26)*

⁴³ “Li-i tee narinbiïuk tan nyii nirɔ ni, u tuu yeeke ki lin kunkoouk paak, ki loon foon boor,

ŋaan ki ki laati; ⁴⁴ li paak, u tuu tan yet u mɔŋe a 'N saa ŋmat saan ŋaak nba ki n daan nyii na nie;' wu-u ji kii ŋmat baar, ki la ki li dɔɔ yann, ki bi piar ŋamma, ⁴⁵ u ji saa ŋmat nyie ki saa yiin narinbileeb banlore, binba bi ki chee u, ki baar namm, ki bin kɔɔ ki lakin be; nirɔ maŋ binben sii bi bonchiann ki gar waa daan tuu be sinsinn bianjinba na. Linba nae tan saa baar mɔtana nigbouŋ nba tee biitdamm na paak."

*Ki jiin Yiisa waarii nan u naa po
(Mak 3.31-35; Luk 8.19-21)*

⁴⁶ Yiisa nba din daa piak ki teen niib na yoo nba, ki u naa nan u waarii baar ki see nanyer po, ki tun sɔɔ a wun yiinɔ ki bin pak nano. ⁴⁷ Nanne ki sɔɔ betɔ a "Gotir, a naa nan a waarii see nanyer po ki loon bin pak nana."

⁴⁸ Nanne ki Yiisa boi nirɔ nba betɔ na a "Nmee tee n naa? ki lamme tee n waarii?" ⁴⁹ ŋaan tant u nuu ki wann u poorpoweiteeb ki yet a "Gotirii, n naa nan n waariie na. ⁵⁰ Wunba kur tuun n Baa Yennu nba be sanpaapo na loommu, ŋɔɔe tee n ninja, nan n niipoo, nan n naa."

13

*Tanburtɔɔ barjouk
(Mak 4.1-9; Luk 8.4-8)*

¹ Li daar maŋ ki Yiisa nyii ŋaak na ni ki saan kar mɔkgbeñir kpinq. ² Ki nibur lakin u boor; li paak, ki u saan kɔɔ kar burgbetir ni, ŋaan ki nibur na see gbingbann. ³ Ki u yimm barjokit bonchiann ki yet a "Jasɔɔ din doo kpaab a wun saa bur tan. ⁴ Waa din buur na ki bonboorii na

yenn nba yat baa sɔnjouk ni, ki nɔɔnii baar ki dii.
⁵ Ki leer mun baa tanpuut paak, siaminba ki tant ki yabi, ki pia ki kpaat yiama, kimaan tant ki yab lenji, ⁶ ḥaan yonnu nba din tan ton yoo nba, ki li jɔɔk. Laa din ki fit sakin jiina na paak, li kur din kpoe. ⁷ Ki leer mun bia baa kunkonii jiina ni, ki tan lakin pia ki kpaat nan kunkonii na, ḥaan ki kunkonii na ḥmabirir. ⁸ Ki leer mun baa tinnaj ni, ki nan naannauj; ki siab nan kobik kobik, siab piinloob-loob, ki siab mun piintaa-taa.

⁹ “Wunba mɔk tuba, wun gbiint.”

*Barjokit na yinu paak
(Mak 4.10-12; Luk 8.9-10)*

¹⁰ Nanne ki Yiisa poorpoweiteeb na baar u boor ki tan boio a “Bee ki a piak barjokit kuukɔɔ ki teen niib na?”

¹¹ Ki u betib a “Yimm ḥarin, Yennu chabi a yin bann woonin ni barii ki jiin u naan po, ḥaan ḥamm ḥarin, u ki chabibi. ¹² Ton, wunba mɔk Yennu bannu, ḥɔe sii laat pukii ki mɔk bonchiann, ḥaan wunba ki mɔki, u saa kɔŋ linba ki u mɔk na gbaa. ¹³ Li paake te ki n yiimm barjokit, kimaan bi goriie, ḥaan ki ki laati, ki bia gbia, ḥaan ki ki bant li paaki. ¹⁴ Bi binben na paake te ki Yennu sɔkinii Aisaya nba din sɔkin linba na set tan gbee nan mɔnii. U din yaa Yennu yet a:

‘Niib maŋ set saa gbat,
 ḥaan bi kan bann li paaki.
 Bi set saa la,
 ḥaan bi kan bann baa la linba maŋ paaki.
¹⁵ Kimaan niib na yan dɔkine,

bi tuba mun paar,
 bi bia mun bi ninbinae,
 kimaan bi ki loon bin la siari,
 ki bia ki loon bin gbat,
 ki bia ki loon bi yan n dɔkiti,
 ki bia ki loon bin nyik bi toonbiit,
 ki n te ki bin la laafia.'

¹⁶ "Tɔn, yimm ɳarin, parpeenn tee i yare, kimaan i ninbina laat; ki i tuba bia gbia. ¹⁷ Naan barmoniie ki n beeri, Yennu sɔkiniinba nan yentinna bonchiann din loon bin la linba ki i laat na, ɳaan ki la, ki bia din loon bin gbat labaar nba ki i gbia na, ɳaan ki gbat."

*Tanburtoɔ barjouk na paak
 (Mak 4.13-20; Luk 8.11-15)*

¹⁸ Ki Yiisa yet u poorpoweiteeb a "Gbiintir man ki bann tanburtoɔ barjouk na paak. ¹⁹ Niro-i gbat Yennu naan barŋanii, ɳaan ki bann li paaki, Sintaanii tuu baare ki tan nyinn linba bo kɔɔ li daaŋɔ par ni na; ɳanne tee bonboorii nba baa sɔŋjouk paak na. ²⁰ Bonboorii nba mun baa tanpuut paak na tee nan wunba gbat Yennu maan ki gaar yiama nan parpeenn; ²¹ ɳaan ki li daa ki sik u par ni fanu, u tuu yabir waaminna; ɳaan biak koo mukisuk-u baarɔ Yennu maan na paak, u tuu foke lu yiama. ²² Bonboorii nba baa kunkonii jiina ni na mun tee nan wunba gbat Yennu maan na, ɳaan ki tingbouŋ na daamii nan mɔkint lomm nyakin maan manj u par ni nae, li kan nami. ²³ Ki bonboorii nba baa tinnŋaj ni na tee nan wunba gbat Yennu maan na, ki bann li paak, ki li tan kpaat ki nan; ki siab nan kobik

kobik, siab mun nan piinloob-loob, ki siab mun bia nan piintaa-taa nae.”

Dinatimii barjouk

²⁴ Ki Yiisa bia yimm barjouk na ki pukin a “Yennu naan tee nan jasɔɔ nba din doo u kpaab ni ki saa bur diboorjanii, ɳaan ɳmat kun. ²⁵ Ki niib tan dɔɔr, ki u dataak saan bur dinatimii ki kɔɔn diboorjanii na ni, ɳaan yaat. ²⁶ Dii na nba din tan puk ki ji maar yoo nba, ki bi ji bann nan dinatimii be leŋ. ²⁷ Nanne ki u ɳaatoontunna baar ki boiɔ a ‘Chanbaa, diboorjanii kuukɔɔ kaa ki a daan bur a kpaab na ni-i? Naan li teen nlee ki dinatimii tan be leŋi?’ ²⁸ Ki u betib a, ‘Datasɔɔe tun nna.’ Ki bi boiɔ a, ‘Ki a loon tin saan ki ɳabir dinatimii maŋi-i?’ ²⁹ Nanne ki u jiin a ‘Aaii, kimaan i-i yaa yin ɳabirir, i tan saa kpet ɳabir diŋjaniie. ³⁰ Li paak, nyikin man ki lii be nan dijaan-yoo; ki dijaan-yooe ki n tan saa bet dijaanteeb na ki bin chɔɔ dinatimii na sinsinn ki poon ki joo muu; ɳaan kpen nan diŋjaniie na ki tan wuun, n dii sinsɔŋ ni.’ ”

Bonboorik barjouk

(Mak 4.30-32; Luk 13.18-19)

³¹ Ki Yiisa bia yimm barjouk na ki pukin a “Yennu naan tee nan kanperik binn nba ki niro din jii ki bur u kpaab ni, ³² ki li waar ki gar bonboorii kur, ɳaan ki li tan pia ki kpaat, ki tan teen tiik, ki yab bonchiann, ki noɔnii baat ki jak li yiinii paak nae.”

Datiŋ barjouk

(Luk 13.20-21)

³³ Ki Yiisa bia yimm barjouk na ki pukin a “Yennu naan tee nan datin̄ nba ki poo tuu jii ki ȳmat nan boroboro yon nba yab, ki lin tan miik ki ji fuut do nae.”

Barjokit maj yinu paak
(Mak 4.33-34)

³⁴ Yiisa din yiin barjokite ki piak linba na kur ki teen nibur na. U din ki pak siar ki turib ki li ki tee barjouk ni kaa. ³⁵ U tun nnae a linba ki Yennu sōkiniiſoo din sōkin na n gbee a, “N tan saa yaat n mōb ki yet barjokite, ki pak fiit wann woonin ni bona nba din woon ki ki nyii paanu durinya piinu niwa ki tan tuu mōtana na.”

Dinatimii barjouk na paak

³⁶ Nanne ki Yiisa nyik nibur maj lej, ȳaan saan kōo u ȳadōotik ni. Ki u poorpoweiteeb baar u boor ki tan yeto a “Betirit dinatimii barjouk na paak.”

³⁷ Ki u betib a “Min nisaarik Bike tee wunba bur diboorjanii na. ³⁸ Tingbouj nae tee kpaab na; ki diboorjanii na tee Yennu naan ni niib; ȳaan ki dinatimii na mun tee Sintaanii niib.

³⁹ Dataak nba bur dinatimii na mun tee Sintaanii; ki dijaan-yoo na tee durinya na gbennu; ki dijaanteeb na mun tee Yennu malakanba.

⁴⁰ Biajinba ki bi tikir dinatimii ki joo muu na, nnae ki li tan sii tee durinya na gbennu daar.

⁴¹ Min nisaarik Bik tan saa tun n malakanba ki bin gann nibiit kur nba te ki leeb tuun toonbiit, nan biitdamm kur nba be n yent ni, ⁴² ki lub musaakau ni; leje ki bi tan sii mō fabin ki ȳman

bi nyana. ⁴³ Naan li yoo maŋ, yentinna kur tan sii be bi Baa Yennu ḥaanaan niewa, ki nyirii nan yonnu nba nyirii na. Wunba mɔk tuba, wun gbiint.

Barjouk nba jiin mɔkint nba bɔr na po

⁴⁴ “Yennu naan tee nan mɔkint nba din bɔr tiŋ ni soɔ kpaab ni nae; ki jasɔɔ tan baar ki la ki ḥamm gbiir tant piinir, ḥaan saan nan parpeenn ki saa kɔi waa mɔk linba kura, ki jen tan daa kpaab maŋ.

Tuliat barjouk

⁴⁵ “Tɔn, Yennu naan bia tee nan daakɔɔrɔ nba din kak lin ki loon tuliat nba ḥan, a wun daa nae.

⁴⁶ U din saa la yenn ki li daauk paar bonchiann; ki u ḥmat saa kɔi waa mɔk linba kur, ki saan daa tuliat maŋ.

Janlaauŋ barjouk

⁴⁷ “Yennu naan bia tee nan janlaauŋ nba ki bi lu ki soor janbooru booru nae. ⁴⁸ Laa din gbee yoo nba, ki bi dat donn gbingbann, ki kar gann janjanii ki teen chibit ni, ḥaan lu janbiit na. ⁴⁹ Li tan sii tee nnae durinya na gbennu daar; Yennu malakanba tan saa baare ki gann niḥamm, ḥaan nyik nibiit. ⁵⁰ Bi tan saa jii nibiit maŋ ki lub musaakau ni. Lenjewa, ki niib tan sii mɔ fabin ki ḥman bi nyana.”

Ki jiin barkperii nan barpaanii po

⁵¹ ḅanne ki Yiisa boib a “I bann barjokit maŋ kur paaka-a?”

Ki bi sak a “Nn.”

⁵² Ki u betib a “Li paak, Yennu sennu wanntoc nba kur tumii n wannu, ki jiin Yennu naan po ki bann li paak fanu, u tee nan ḥaadaano nba nyint bonkpera nan bonpaana u mokint ni nae.”

*Biajinba ki Nasaref doo ni teeb yēt Yiisa
(Mak 6.1-6; Luk 4.16-30)*

⁵³ Yiisa nba din yin barjokit na ki gbenn yoo nba, ki u nyii lej, ⁵⁴ ki kun u moj moj doo ni, ki saa want niib Yennu maan, jiantu diiuk ni. U wannu maŋ din teen niib na bakitnaun bonchiann, ki bi boi bi leeb a “Lee ki jō na la yanbooru na? Lee ki u la paŋ ki tuun bakitnaun toonjaana na? ⁵⁵ Waa! Kanpinta bik na kaa na-a? U naa kaa tee Meeri na-a? U waarii kaa tee Jeems nan Joosef nan Simonn nan Judas na-a? ⁵⁶ U niipoob kaa ki timm nan ḥamm lakin be doo na na-a? U la bannu na kur lee?” ⁵⁷ Li paak, bi din ki teeno yada.

Nanne ki u betib a “Yennu sokinii ki kɔŋit baakiri, see u moj moj doo ni, nan u ḥaateeb boor.” ⁵⁸ Li paak, u din ki tun bakitnaun toonjaana bonchiann lej, kimaan niib maŋ nba ki teeno yada na paak.

14

Jōonn nba din wuuri niib Yennu nyunwuru na kpinu labaar

(Mak 6.14-29; Luk 9.7-9)

¹ Li yoo maŋ ki Galilii batsaakoo Herod gbat Yiisa bakitnaun toonjaana na po, ² ki yet u jiamm a “Jōonn nba daan wuuri niib Yennu nyunwuru na fir kuun nie na, li paak te ki u mok paŋ

ki tuun bakiitnaui toonjaana na.” ³⁻⁴ ḥaan sōc Herod maŋ poŋ kpii Jōcnn na.

Linba paak ki u daan kpiiu na tee nnae: Herod din fat u mōŋ mōŋ waaro Filip ḥaapoo Herodias-e ki kōcōn. Ki Jōcnn din tuu beerō a “Yennu sennu ki chaba nan fan fat a waaro ḥaapoo ki kōcōni.” Li paak, ki Herod soor Jōcnn ki kōcōn dansarik, ki baanc bant,⁵ ki loon wun kpiu, ḥaan tiin niib jaŋmaanii, kimaan sōc kur mantik din teen Jōcnn yada nan u tee Yennu sōkinie.

⁶ Ki Bat Herod maaru jaamm daar tan baar; ki Herodias maŋ bipoo baar ki waa siak bi tōcnn, ki li maŋ Bat Herod bonchiann. ⁷ Li paak, ki u por mōpor a u saa tur bonpobik na linba kur ki u saa yet a u loon. ⁸ Nanne ki u naa Herodias wannō waa saa boi linba po, ki bonpobik maŋ yet Bat Herod a wun pot Jōcnn, wunba uuur niib Yennu nyunwuru na yur, ki kpeen tatilaauk ni ki turō.

⁹ Linba na din biir bat na par hei; ḥaan waa dōŋ por mōpor saamm na tōcnn na paak, u ji ki fit yēti; ki chab a bin tun nna, ¹⁰ ki tun siab a bin saan dansarik ni ki saa pot Jōcnn yur. ¹¹ Ki bi saan ki saa pot u yur ki kpeen tatilaauk ni, ki tan tur bonpobik maŋ; ki u mun gaar saan tur u naa. ¹² Nanne ki Jōcnn poorpoweiteeb baar ki tan jii u gbanant ki pii; ḥaan ji saan ki saa bet Yiisa.

*Bianjinba ki Yiisa dinn jab tusaa ḥanymu
(Mak 6.30-44; Luk 9.10-17; Jōcnn 6.1-14)*

¹³ Yiisa nba gbat Jōcnn kpinu po yoo nba, ki u fir leŋ ki kōc burgbetir, a wun poot kōc muuk. Nibur na nba la nna maŋ, ki bi somm taatinj

ki kokin mɔkir na ki saa chetɔ mɔk-pootir manj.
14 Yiisa nba nyii burgbetir ni ki la nibur manj na,
 ki ninbaauk soorɔ bonchiann, ki u te binba yiар
 ki be leŋ na kura la laafia.

15 Yonnu nba tan maakit yoo nba, ki u poorpoweiteeb baar u boor ni, ki yetɔ a “Nna na tee muuk nie, ki yonnu mun yaa lin baae; li paak, ḥaanṭ ki niib na n saan digbanbis nba kpia na ki la jeet ki daa.”

16 ḥanne ki u betib a “Bi daa saa. I mɔŋ n turib jeet ki bin di.”

17 Ki bi betɔ a “Boroboro kuna ḥanŋmu nan janbis ḥanlee kuukɔœ be ti boor ni.”

18 ḥanne ki u betib a “Jiin turin man,” **19** ḥaan bet nibur na a bin kar mɔɔt paak. Ki u jii boroboro kuna ḥanŋmu nan janbis ḥanlee na, ki gokit got sanpaapo, ki tur Yennu niipoouk jeet na paak, ki ji ḥmit ḥmit boroboro na ki tur u poorpoweiteeb, ki bi tor nibur na. **20** Ki bi kur dii gboo ki tenn. Ki u poorpoweiteeb tikir jeet nba tenn na, ki li gbee kpanchhibit piik nan ḥanlee. **21** Jab nba din dii jeet manj teen nan tusaa ḥanŋmu nawa, ḥaan ki poob nan waas kann ki pukin leni.

*Yiisa nba din somm nyun paak bianinba
 (Mak 6.45-52; Jcnn 6.15-21)*

22 Li poorpo ki Yiisa te ki u poorpoweiteeb kɔɔ burgbetir ni ki tɔk nyunpaanu saa u tɔɔnn po pootir, ḥaan ki u biar a wun chab nibur na.
23 Waa chab nibur na ki gbenn yoo nba, ki u doo kunkonn paak a wun miar Yennu. Ki nyiɔk tan baar ki u bia daa be len u kɔɔ. **24** Li yoo ki u

poorpoweiteeb ḥarin ji be burgbetir na nie nyun ni, ki fōk nan gbingbanawa, ki nyunpana dia ki labimm, kimaan bi din tookit woujō.

²⁵ Li poorpoe ki Yiisa tan nyii kunkonn na paak kojomččok ki sik somm nyun paak, ki saa bi boor.

²⁶ U poorpoweiteeb nba tan lau ki u somm nyun paak ki baat na, ki jaŋmaanii soorib bonchiann, ki bi yaa “Gotir man, kpeemmmoe,” ḥaan yikin jaŋmaanwuyikinii.

²⁷ Li taakpaak ni ki u betib a “Cheen i para man, li tee mine; i daa tiin jaŋmaanii.”

²⁸ Ki Piita yeto a “N Yomdaano, li-i setiki tee finie, fan te ki n somm nyun na paak ki cheta.”

²⁹ Ki u jiin Piita a “Baat na.” Ki Piita nyii burgbetir na ni ki sik nyun na paak, ki piin somm ki che Yiisa. ³⁰ Waa la ki wouj pir nyunpana ki baat yoo nba, ki jaŋmaanii sooro, ki u piint kpii li yoo, ḥaan yikin a “N Yomdaano, tintin!”

³¹ Ki Yiisa tant nuu yiama ki sooro, ḥaan boio a “Fin yadkanpoɔonn na, bee ki a birisimi?”

³² Baa ḥamat saan kō burgbetir na ni yoo nba, ki wouj na nyik danu. ³³ Ki binba be burgbetir na ni baar ki tan gbaan jiantir Yiisa ḥaan yeen a “Barmoɔnie, a set tee Yennu Bijae.”

*Yiisa nba te ki baatib la laafia bianjinba
(Mak 6.53-56)*

³⁴ Baa saa baar mōkgbeñir na pootir yoo nba, ki bi nyii doo Genesaret. ³⁵ Doo maŋ teeb nba bann Yiisa na paak, ki bi moɔnt tur leŋ niib kura, ki bi tikir bi baatib kur ki baar namm u boor ni, ³⁶ ki tan barimo a wun sak ki baatib maŋ n sii u liatir mōgbann. Ki binba siir na kura la laafia.

15

*Juu teeb yeejamm kaar labaar
(Mak 7.1-13)*

¹ Li yoo na ki Farisiinba nan sennu wannteeb nyii Jerusalem ki baar tan boi Yiisa a ² “Bee ki a poorpoweiteeb ki waa ti yeejamm kaari? Kimaan bi ki waa ti kaar nba yaa ti tuu nit ti niawa ki di na.”

³ Ki u mun boib a “Bee ki yimm ki sak Yennu sennu weiu ḥaan waa i yeejamm kaari? ⁴ Yennu-e senn u sennu a ‘Turin a baa nan a naa baakir; ki wunba tan sukir u naa koo u baa, bin kpiu;’ ⁵ ḥaan yimm ḥarin yaa ‘Nirɔ-i bet u naa koo u baa a, Maa bo saa tura linba na, li kpant Yennu yara, li ki tee miar kaa nan wun tur u damm siari.’ ⁶ Yaa tuun biañinba na, i ki dia Yennu sennu na, kimaan i yeejamm kaar weiu na paak. ⁷ Yimm kpinkpannii damm na, Yennu sɔkinii Aisaya nba din pak i po biañinba na set tee barmɔniie. U din yet a Yennu yaa,

⁸ ‘Niib na teenin baakir bi mɔi ni kuukɔœ, ḥaan bi para fɔk nanin bonchiann.

⁹ Bi jiantirin yanne,
kimaan bi dia nisaarii kaare ki want niib,
li ki tee min Yennu sennu kaa.’ ”

*Linba be nisaarik par ni labaar
(Mak 7.14-23)*

¹⁰ Nanne ki Yiisa yiin nibur na ki tan yetib a “Gbiintir man, ki bann linba ki n yaa n yeti na paak: ¹¹ Linba kɔɔ nisaarik mɔb ni ki fit tee jakint u par ni; ḥaan linba be nisaarik par ni ki nyi u mɔb nie teenɔ jakint.”

12 Nanne ki u poorpoweiteeb na baar u boor ki tan boio a “A mi nan Farisiinba na nba gbat a maan manj, bi wutoa doo a paaka-a?”

13 Ki u jiin a “Tiik nba kur ki n Baa Yennu nba be sanpaapo na ki bur, see ki bi tan ηabire ki lu.

14 Li paak, ηaantib man ki bii saa, kimaan bi tee nan jɔɔnii nae ki daar bi jɔɔnlei; ki li-i tee ki jɔɔn daar u lɔɔ, see ki bi kur baa bootuk ni.”

15 Nanne ki Piita beto a, “Wantit barjouk na paak.”

16 Ki Yiisa jiin a “I mun bia lek daa ki bant n maan na paaki-i? **17** I ki mi nan linba kɔɔ mɔb ni, li yaa lin sik poor nie, ki kpant bint ki nyii-i?

18 Naan barbiit nba ki nisaarik piak u mɔb ni, li nyii u par nie, ηann mune teeno jakint.

19 Nirɔ par nie ki dudukbiit na nyi: nikpinu, nan bonchonchontoona, nan nanyukin, nan faak siara, nan sanjaauŋ. **20** Linba na nbae teen nisaarik jakint, ηaan niijakina dinu kan fit teen nirɔ jakinti.”

*Poosɔɔ nba din teen Yiisa yada bianjinba
(Mak 7.24-30)*

21 Tɔn, ki Yiisa nyii lenj ki saan Taya nan Sidonn bɔkir po. **22** Nanne ki Keenann tij ni poosɔɔ nna mun be bɔkir manj po, ki tan baar Yiisa boor ki yet a “N Yomdaano, Defid yaaboonn, tinimin ninbaauk. Narinbiiuk be n bipoo ni, ki mukiso bonchiann.” **23** Ki Yiisa ki jiin siari; ηaan ki u poorpoweiteeb beto a, “Berin poo na, kimaan u waa ti poor ki mɔk fuut.”

24 Nanne ki Yiisa jiin a, “Israel teeb* nba tee

* **15:24** 15.24 Juu teeb sanleere tee Israel teeb.

nan pei nba bot na, ɳamm kuukoe ki Yennu tumin a man saan bi boor.”

²⁵ Ki poo maŋ baar ki tan gbaan Yiisa tɔɔnn ɳaan yetɔ a “N Yomdaano, sommitin.”

²⁶ Ki Yiisa jiinɔ a “Li ki ɳan ki niro n jii waas jeet ki tur bɔi.”

²⁷ Nanne ki poo na jiin a “N Yomdaano, li set tee mɔniie; ɳaan bɔi nba dɔɔ bi daamm saaqmanii boor ki kɔnjit jebura nba baa ki tɔkii di.”

²⁸ Nanne ki Yiisa ji yetɔ a “Poo, a teenin yada bonchiann. Linba ki a loon na, lin tun nna ki tura.” Li taakpaak ni ki u bipoo maŋ la laafia.

Yiisa nba din te baatib bonchiann la laafia bianjinba

²⁹ Li poorpoe ki Yiisa nyii leŋ ki gar Galilii mɔkgbenjir kpiŋ, ki saan doo kunkonn paak ki kar. ³⁰ Ki nibur baar u boor ki dia wɔbii, nan jɔɔnii, nan mui, nan dianii, nan binba yiар yiарbooru booru kur, ki tan birib u tɔɔnn; ki u te ki bi kura la laafia. ³¹ Nibur na nba la ki mui piak, ki dianii somm fanu, ki wɔbii somm, ki jɔɔnii laat na, ki li yaar litib, ki bi piak dont ɳamm Israel teeb Yabint Yennu na sann.

Yiisa nba dinn jab tusaa ɳanna bianjinba (Mak 8.1-10)

³² Ki Yiisa yiin u poorpoweiteeb ki tan yetib a “Ninbaauk mokin nan niib na, kimaan daa ɳantaae na ki bi be n boor nna, ki ki mɔk jeet ki di. N ki loon man kunnib komi, ki bi tan saa mann fib.”

³³ Ki u poorpoweiteeb boiɔ a “Lee ki ti saa la jeet muuk na ni ki tur nichioŋ na ki bin di gboo?”

³⁴ Ki u boib a “I mɔk boroboro kuna ɳanŋae?”
Ki bi jiin a “Nanlore, nan janbis waaminna.”

³⁵ Ki u bet niib na a bin kar tiŋ ni; ³⁶ ɳaan jii boroboro kuna ɳanlore nan janbis na, ki tur Yennu niipoouk li paak, ɳaan ɳmit ɳmit tur u poorpoweiteeb, ki bi jii tor niib maŋ. ³⁷ Ki niib na kur dii ki gboo ɳaan ki li tenn; ki u poorpoweiteeb tikir jeet nba tenn na, ki li gbee kpanchhibit ɳanlore. ³⁸ Jab nba dii jeet na din tee tusaa ɳanna, ki poob nan waas kann ki pukin leni. ³⁹ Li poorpo ki Yiisa chab niib maŋ, ɳaan kɔɔ burgbetir ki poot kɔɔ Magadann tingbouŋ ni.

16

*Baa loon bakitnauŋ nyinn biaŋinba
(Mak 8.11-13; Luk 12.54-56)*

¹ Nanne ki Farisiinba nan Sajusiinba baar Yiisa boor. Baa loon ki bin jammɔ na paak, ki bi yetɔ a wun tun bakitnauŋ nyinn ki lin wann nan Yennu set mi u po. ² Ki u jiin a ‘Li-i tee ki sanpagbant mɔn daajoouk, i tuu yet a ‘Wonn ɳarin, daar won sii yeen.’ ³ Naan li-i tee ki sanyiɔk ni sanpagbant mɔn ɳaan tan bɔnt, i tuu yet a ‘Dinna ɳarin, saak saa baawa.’ I fit buntir sanpagbant nyina, ɳaan ji kan fit bukit mɔtana yoo na. ⁴ Mɔtana niib, biitdamm nba ki waa Yennu na loon bin la bakitnaun nyina; ɳaan n kan mi tun nyinsiar ki turibi; Yennu sɔkinii Jona nyinbooru na kɔe ki n saa wannib.” U yet nnae, ɳaan seet ki nyikib.

*Ki jiin Farisiinba nan Sajusiinba wannu na po
(Mak 8.14-21)*

⁵ Tən, Yiisa nan u poorpoweiteeb nba din saa poot mɔkgbenir na pootir yoo nba, ki u poorpoweiteeb na ji tiar nan bi ki jii boroboro.
⁶ U din betib a “Li mi man Farisiinba nan Sajusiinba datinii na po.”

⁷ Ki bi ji piin ki beer bi leeb a “Taa ki baar nan boroboro na paake te ki u yeen nna.”

⁸ Nanne ki u bann baa yeen linba maŋ, ki boib a “Yimm yadkanpoɔna damm na, bee ki i beer i leeb nan yaa ki baar nan boroboro na paake?
⁹ I bia lek daa ki bann li paaki-i? I ki tian maa daan jii boroboro kuna ɳanŋmu ki dinn jab tusaa ɳanŋmu na-a? Kpanchhibit ɳannae ki i daan tikir jeet nba tenn na? ¹⁰ Ki i bia ki tian jab tusaa ɳanna nba ki n daan jii boroboro kuna ɳanlore ki dinnib na-a? I daan tikir jeet nba tenn na ki gbeen chibit ɳanŋae? ¹¹ Bee ki i ki bann nan li ki tee boroboro po kaa ki n piaki? Li mi man Farisiinba nan Sajusiinba datinii na po.”

¹² Nanne ki u poorpoweiteeb ji bann nan li ki tee datinmɔŋ po kaa ki u piak a bii guu bi mɔŋi; ɳaan Farisiinba nan Sajusiinba wannu na poe.

*Piita nba din pak barjaann nba ki jiin Yiisa po
(Mak 8.27-30; Luk 9.18-21)*

¹³ Yiisa nba tan baar Siisarea Filipi tiŋ ni yoo nba, ki u boi u poorpoweiteeb a “Niib yaa min nisaarik Bik tee ȷmee?”

¹⁴ Nanne ki bi jiin a “Siab yaa a tee Jɔɔnn nba daan w提醒 niib Yennu nyunwuru nae, ki siab yaa a tee Elaija-e, ki siab mun yaa a tee Jeremaya-e, koo Yennu sɔkiniisɔɔ nba din be yaayoo niwa nae.”

15 Ki u ji boib a “Ki yimm muni, i yaa n tee ηmee?”

16 Nanne ki Simonn Piita yeto a “Fine tee Yennu nba fo na Bija Masia, wunba ki u ganno na.”

17 Ki Yiisa beto a “Fin Simonn, wunba tee Jona bija na, parpeenn be a paak, kimaan nisaarik kaa fiit barii na ki wannani, ηaan n Baa Yennu nba be sanpaapo nae fiit ki wanna. **18** Fin Piita, min ηarin beerae, a tee tanne; ki tanpiiuk* na paake ki n saa jii n niib ki senn; ki kuun kan fit nyannibi. **19** N saa tura Yennu naan gann peenii; li paak, linba ki a tan lor ki yaa li koo tingbouŋ na ni, ηanne mun bia poŋ koo Yendouŋ ni; ki linba ki a bia yaa li ki koo, ηanne mun bia poŋ ki koo Yendouŋ ni.”

20 Nanne ki Yiisa kpaan u poorpoweiteeb na nan ninmɔnn a bii mi ki bin bet soɔ nan ηɔœe tee Yennu Niganntɔɔ Masia na.

*Yiisa nba pak u biakdinu po bianjinba
(Mak 8.31-9.1; Luk 9.22-27)*

21 Laa din nyii li yoo maŋ ki jii saa, ki Yiisa piin ki beer u poorpoweiteeb linba tan saa teeno. U din yeen a “See ki n fabir saan Jerusalem, ηaan ti tiŋ saakab, nan Yennu mannteeb yudamm, nan sennu wannteeb saa dinnin biak bonchiann, ki bia tan saa kpima; ηaan daa ηantaa daar, Yennu saa fiinin kuun ni.”

* **16:18** 16.18 Bi maan ni, baa yi tanpiiuk bianjinba nan baa yi Piita bianjinba, li naane.

²² Ki Piita yiinc kpiñ po, ki kpaanc a “N Yomdaano, Yennu n bør bonbiir na ki li daa baat a paaki.”

²³ Nanne ki Yiisa jiant bet Piita a “Sintaanii na, seetir nna na. A tee tangbiatkare n sɔnu ni, kimaan a ki dukii linba tee Yennu yar po, ɳaan dukii linba tee nisaarik yar,” ²⁴ ɳaan bet u poorpoweiteeb a “Wunba-i loon wun wein, see ki u likin u saaŋmaŋ ki jii u kuun dapunpunn kii waan, ²⁵ kimaan wunba ki sak wun jii u manfoor ki turin, ɳɔœe tan saa kɔŋir, ɳaan wunba likin u saaŋmaŋ n paak, ɳɔœe tan saa la u manfoor nan barmɔnii. ²⁶ Li-i tee ki niro yen tingbouŋ na mɔkint kura, ɳaan tan kɔŋ u manfoor, nyɔlannpoe ki u la? Sɔɔ kan fit jii siar ki daa u manfoori. ²⁷ Min nisaarik Bik tan saajen nan n Baa Yennu paŋ, nan n malakanba, li yoo maŋ, n tan saa pa sɔɔ kur nan u toona nba tee bianjinba. ²⁸ Barmɔniie ki n beeri na, siab be nna, ki kan kpo see ki bi tan la min nisaarik Bik naan dinu.”

17

Yiisa gbanant lebitu labaar (Mak 9.2-13; Luk 9.28-36)

¹ Li daa ɳanloob daar, ki Yiisa jii Piita, nan Jeems nan u naa bik Jɔɔnn, ki doo namm kunkonfoouk paak, bi kuukɔɔ. ² Li yoo na ki bi la ki u lebit; ki u numm po kpint nyirii nan yonnu na; ki u liant penn ki nyirii bonchiann. ³ Ki bi la Moses nan Elaija lekit yomm, ki see piak nano. ⁴ Nanne ki Piita yetɔ a, “N Yomdaano, li ɳan nan taa be nna na. Li-i tee ki a bo saa saki, n bo saa

faa lanbont ḥantaae, ki yenn-ii tee a yar, ki leer-ii tee Moses yar, ki leer-ii munii tee Elaija yar.”

⁵ Piita mōb daa ki baa tiŋ kaawa, ki sanpagbounpeeŋ sik bakin bi paak; ki bi gbat kunkɔsiar nyii sanpagbouŋ na ni, ki yet a “N Bilonkake na, wunba ki n numm gboou, gbiintir u mōb man.”

⁶ Yiisa poorpoweiteeb na nba gbat kunkɔr manj, ki jaŋmaanii soorib, ki bi baa fabin tiŋ ni.

⁷ Ki Yiisa baar ki tan yii yiib, ḥaan betib a “Fiit man. I daa tiin jaŋmaanii.” ⁸ Ki bi gokit got, ḥaan ji ki la sɔɔ bi boor, see Yiisa kuukɔɔ.

⁹ Baa nyii kunkonn na paak ki siik yoo nba, ki Yiisa kpamm a “I daa beer sɔɔ linba ki i la na, ki saa tuu yoo nba ki min nisaarik Bik tan saa fir kuun ni.”

¹⁰ Nanne ki u poorpoweiteeb manj boio a “Bee ki sennu wannteeb yaa see ki Yennu sɔkinii Elaija baar Masia sinsinni?”

¹¹ Ki u jiin a “Li set tee mōniie nan see ki Elaija manj baar sinsinn ki tan ḥamm bonsiar kur ki sennir li sɔnu ni. ¹² ḥaan mine beeri na, Elaija poj din baara, ḥaan bi din ki banno, ki diau gbaka gbaka nna, baa loon bianjinba. Nnae ki bi mun bia saa teen min nisaarik Bik na, ki dinnin biak.”

¹³ Nanne ki u poorpoweiteeb na ji bann nan u piak Jɔɔnn, wunba din wuuri niib Yennu nyunwuru na poe.

Yiisa nba nyinn narinbiïuk naasinbik ni bianjinba

(Mak 9.14-29; Luk 9.37-43a)

¹⁴ Ki Yiisa nan u poorpoweiteeb bantaa maŋ tan baar nibur na boor; ki jasoo baar ki tan gbaan Yiisa tɔɔnn, ḷaan yetə a ¹⁵ “N Yomdaano, tinin n bija na ninbaauk, kimaan u baa gbitgbiiре; li daamо bonchiann ki u baa muu ni, ki bia baa nyun ni yoo kur. ¹⁶ Ki n baar nano a poorpoweiteeb boor ni, ki bi gbar u tebu.”

¹⁷ Ki Yiisa jiin boib a “Yimm mɔtana niib nba mantik kaa yada, ki bia ki waa Yennu fanu na, n saa yukir nani nlee? Yoo nlee ki n saa di sukuru nani mantiki? Baat nan bik maŋ nna.” Ki bi baar nano. ¹⁸ Ki Yiisa tian narinbiuk na paak, ki u nyii yiama, ki nyik bik na. Li taakpaak ni ki u la laafia.

¹⁹ Li poorpo, ki Yiisa poorpoweiteeb baar u boor, bi kuukoo, ki tan boio a “Bee ki timm ḷarin bo ki fit nyinn narinbiuk maŋi?”

²⁰ Ki u jiin a, “I yada kaarin paake. Barmɔniie ki n beeri na, li-i tee ki i teen Yennu yada ki li yab nan kanpɔtik binn na, i saa fit yet jɔjaann na a ‘Fiit ki saa baa nawa,’ ki li set saa fiire; i bo saa fit tun bonsiar kura. ²¹ ḷaan narinbiuk na booru ḷarimi, i kan fit nyinn see ki i lor moi ki mei Yennu.”

*Yiisa nba ḷamm pak u kuun po bianjinba
(Mak 9.30-32; Luk 9.43b-45)*

²² Tɔn, Yiisa poorpoweiteeb nba tan lakin leeb Galiliy ent ni yoo nba, ki u betib a “Bi tan saa jii min nisaarik Bik ki kubin niib nuu ni ²³ ki bin kpìn, ḷaan daa ḷantaa daar ki n saa fir kuun ni.”

Li din biir u poorpoweiteeb para bonchiann.

Yenjiantu ḥasaakak likgaaru labaar

²⁴ Yiisa nan u poorpoweiteeb nba baar Kape-naum yoo nba, ki Yenjiantu ḥasaakak likgaar-teeb baar ki tan boi Simonn Piita a “A wanntoo ki pa likirii maŋji-i?”

²⁵ Ki Piita jiin a “U pa,” ḥaan koo ḥaak ni. Li yoo na ki Yiisa dəŋ piin li barii ki boio a “Simonn, a dukii nlee? Lamme tuu pa lampo ki teen tingbouŋ na kpanbara? Bi məŋ booru ni niib amii saamme?”

²⁶ Ki u jiin a “Saamme.”

Ki Yiisa yeto a “Tən, li-i tee nnaie, li want nan bi məŋ booru nuu kaa li ni. ²⁷ ḥaan taa ki loon ki tin biir bi para na paak, ii saa məkgbənejir na ni, ki saa lu janpeenu. Jan nba ki a sooro sinsinn ki donno na, fan yaat u məb; a saa la likirii nba saa fit pa min nan fin paak, ki fan jii pa.”

18

Nmee tee nijeanni?

(Mak 9.33-37; Luk 9.46-48)

¹ Li yoo na ki u poorpoweiteeb baar u boor ki tan boio a “Nmee tee nijeann Yennu naan ni?”

² Ki u yiin bik nna ki tan sennɔ bi sinsuuk ni, ³ ḥaan betib a “Barmɔniie ki n beeri na, wunba ki lebit u binbeŋ ki li tee nan bik binbeŋ na, u kan koo Yennu naan ni kaawa. ⁴ Wunba sikint u mɔŋ ki u binbeŋ tee nan bik na binbeŋ na, ḥooe tan sii tee nijeann Yennu naan ni. ⁵ Wunba gaar bik na booru n paak, u gaar mine.”

Jinjammi labaar

(Mak 9.42-48; Luk 17.1-2)

6 “Waas nba teenin yada na ɳarin, wunba te ki bi yenokcɔɔ tun toonbiit, bi-i bonni lann naar li daancɔɔ turu ni ki tut lu-u mɔkgbeñir ni ki u dii nyun gbaa, li bo sii sɔɔ ki turo. **7** Bonbiir sii be tingbouŋ na teeb nba kpann bi leeb ki bi tuun toonbiit na paak. Jinjammii set saa baara, ɳaan li sii bi ki tur wunba te ki jinjammii maŋ baat niib paak.

8 “Li-i tee ki a niipaun̄ koo a taapaun̄ te ki a yaa a tun toonbiit, fan potir lu. Li-i tee ki a mɔk niipaun̄ yennkɔɔ, koo taapan-yennkɔɔ, ki la manfoor nba kaa gbennu, li chee fii mɔk a niipant kur nan a taapant kur ɳaan Yennu n tan kɔɔna muu nba kan mi kpeen na ni. **9** A ninbinni te ki a yaa tun toonbiit, fan kpakiro lu. Li-i tee ki a mɔk ninbin-yenn ki la manfoor maŋ, li chee fii mɔk ninbina ɳanlee ɳaan Yennu n tan kɔɔna muu maŋ ni.

*Pebotikauk barjouk
(Luk 15.3-7)*

10 “Ii mi man ki sɔɔ n sian waas maŋ yenokcɔɔ; kimaan li tee barmɔniie, bi malakanba nba be sanpaapo na be Yennu tɔɔnne yoo kur. **11** Tɔn, min nisaarik Bik baar a n tan tinn binba bote.

12 “Li-i tee ki nirɔ mɔk pei kobik, ɳaan ki yenokcɔɔ tan boti, i dukii u saa teen nlee? See ki u nyik pei piinyia nan banyia na kunkona paak, ɳaan saan ki saa lon pebotikauk na. **13** U lau yoo nba, barmɔniie ki n beeri na, u sii mɔk parpeenn nan mɔnii pebotikauk nba ki u lau na paak, ki gar pei piinyia nan banyia nba ki bot na. **14** Nnae

mun ki i Baa Yennu nba be sanpaapo na ki loon
waas na ni yeno n boti.

Ti leeb biit nyikinchab labaar

15 “A naa bik-i tun siar ki biira, fan saan u boor, yoo nba ki u be u kuukco na, ki pak wannco u biit; ki li-i tee ki u bann u biiti, i bia namm teen naa waase na. **16** Naan li-i tee ki u ki sak wun gbat turani, fan yiin niyenco, koo niib banlee, ki pukin a paak, ki yin saan u boor, ki niib banlee koo bantaa maŋ n gbat barii maŋ ki teen a siara damm. **17** Li-i tee ki u bia ki sak wun gbat ki turibi, fan wann Yennu niib kura; ki li-i tee ki u bia ki sak wun gbat ki tur Yennu niibi, yin ji njaan ki wuu tee nan wunba ki tee Yenweirc na, koo lampogaartco na.

Yiisa nba tur u weira yiikoo bianjinba

18 “Barmoniie ki n beeri na, linba ki i tan lor ki yaa li kco tingbouŋ na ni, nanne mun poŋ kco Yendouŋ ni; ki linba ki i bia yaa li ki kco, nanne mun poŋ ki kco Yendouŋ ni.

19 “N bia beerie, i ni banlee-i taan mob tingbouŋ na ni ki mei n Baa Yennu nba be sanpaapo na siar paak, u saa tun yaa loon bianjinba ki turiwa. **20** Kimaan siaminba ki niib banlee koo bantaa taan leeb n sann ni, leje ki n mun be bi sinsuuk ni.”

Daabir nba kaa nyikinchab barjouk

21 Nanne ki Piita baar Yiisa boor ki tan boio a “N Yomdaanc, li-i tee ki n naa bik tuumin biit, taar munjaae ki n saa nyik chabco? Taar munlore-e?”

²² Ki Yiisa jiin a “Aaii, taar munlore kuukcō kaa, ḷaan taar piinlore ki saa jaŋ taar munlore. ²³ Li paak, Yennu naan tee nan batsō nba din tan yiin u ḷaadaba a wun kan bi likirii pana nae. ²⁴ Waa piin kanu yoo nba, ki bi kō nan jasō nna, ki u dia bat na pann b̄toouk tusbam-bamm. ²⁵ Ki u kan fit la pa; ki bat na tur mōb a bin kōi ḷōcō nan u ḷaapoo nan u waas, nan waa mōk linba kur, ki tan pa pann maŋ. ²⁶ Nanne ki jōcō maŋ gbaan bat na tōonn nan baruŋ, ki yeen a ‘Chanbaa, n saa pa li kura; lek din sukuru.’ ²⁷ Ki ninbaauk soor bat na bonchiann, ki u chabō pann maŋ, a wuu saa.

²⁸ “Jōcō maŋ nba ḷarin nyii yoo nba, ki u chet u daabilcō, ki u mun dia u pann likirii waaminna; ki u soor u turu ni, ki faa birintō, ḷaan beerō a ‘Pan n pann na mōtana.’ ²⁹ Ki u lōcō na mun gbaan u tōonn nan baruŋ, ki yeen a ‘Din sukuru, ki n saa paawa.’ ³⁰ Ki ḷōcō ḷarin ji ki sak u lōcō na baruŋ na, ḷaan te ki bi jiiu ki kōcōnō dansarik, a see ki u tan pa pann na, ki wun nyinnō. ³¹ Ki u daabileeb na nba la nna yoo nba, ki li biir bi para bonchiann, ki bi ḷmat ki saa yet bat na linba kur tun. ³² Ki bat na tun a bin yiin jōcō maŋ na; ki piin u sukit a ‘Fin bonyoonn na, faa bo barimin na paak, ki n chaba faa dia n pann nba kur. ³³ Li mun bo ḷan nan fan chab a lōcō na ki tino ninbaauk, nan maa bo chaba bianjinba na.’ ³⁴ Bat na wutoor nba doo bonchiann bianjinba na, ki u jii jōcō maŋ ki saan kōcōnō dansarik a wuu be leŋ ki saa tuu daar nba ki u tan saa pa pann na kur.”

³⁵ Barjouk na poorpo ki Yiisa ji yet a “Li-i tee ki

i ki nyikit chabit i leeb nan i para kuri, nnae ki n Baa Yennu nba be sanpaapo na saa teen i mun.”

19

*Pooyêtu labaar
(Mak 10.1-12)*

¹ Yiisa nba pak məbona na ki gbenn yoo nba, ki u nyii Galilii ki saan Judea yent nba be Joođann mək-pootir po na. ² Ki nibur wei u poorpo, ki u te binba yiар na kura la laafia lenj.

³ Ki Farisiinba siab baar u boor ki loon bin jammo, ki boio a “Yennu sennu chabit nan joo n yēt u ḥaapoo waa loon biajinba-a?”

⁴ Ki u jiin a “I ki karin Yennu gbouŋ nba yet biajinba na-a? a ‘Piinu niwa, Yennu din nan joo nan pooe, ⁵ ki yet a, Li paak, ki joo saa nyik u baa nan u naa, ḥaan koɔn u poo, ki bi niib banlee n taan ki teen gbananyennkoo.’ ⁶ Tən, li-i tee nna, bi ji ki tee niib banlee kaa, ḥaan ji tee niyenɔkɔœ. Li paak, binba ki Yennu taamm, nisaarik-ii mi ki wun bɔkitib.”

⁷ Ki Farisiinba na boio a “Bee ki Moses ḥarin din tur yaak u sennu na ni, nan joo saa fit tur u ḥaapoo yētu gbouŋ ḥaan yētɔ?”

⁸ Ki Yiisa jiin betib a “I tubkangbatin paake ki Moses din tur yaak a yii yēen i ḥaapoob, ḥaan piinu ni li din ki tee nna kaa. ⁹ Barmɔniie ki n beeri, wunba yēt u ḥaapoo, ki li ki tee poo na tun bonchonchontoonni, ḥaan koɔn pooganc, joo maŋ tun bonchonchontoonna; ((ki wunba mun koɔn poo nba ki u sɔrɔ yētɔ na, u mun tun bonchonchontoonna.))”

10 Ki Yiisa poorpoweiteeb na yeto a “Li-i tee nnaie joo nan u ηaapoo sinsuuk ni, ηann ηarin joo-i kii koɔn poo, li so.”

11 Ki u yetib a “Soo kur kan fit dia wannu manji; binba ki Yennu turib li yaak na, ηamm koɔe saa fit diar. **12** Kimaan bona bonchianne te ki jasiab ki koɔnt poobi; bi tuu mar siab, ki bi ki tee jabi; siab mun, niibe tuu teemmm jatoōka; ki siab mun, Yennu naan paake tuu te bin yêt poo koɔnu; ηaan wunba saa fit dia wannu maŋ, wun diar.”

Yiisa nba din gaar waas biaŋinba

(Mak 10.13-16; Luk 18.15-17)

13 Tən, ki nisiaab tan baar nan bi waas Yiisa boor, a wun yii u nii bi paak ki miar Yennu ki turib; ηaan ki u poorpoweiteeb tian niib maŋ paak. **14** Ki Yiisa yet a “Naant man ki waas maŋ-ii baat n boor na, ki daa tiammi, kimaan bi boorue yen Yennu ηaanaan,” **15** ηaan jii u nii ki yii yii bi paak, ηaan ji seet saan.

Naasin-məkitsoo labaar

(Mak 10.17-31; Luk 18.18-30)

16 Tən, ki naasimoo nna baar Yiisa boor ki tan boi a “Wanntoo, toonjanlanpoe ki n saa tun, ki la manfoor nba kaa gbennu?”

17 Ki Yiisa jiin a “Bee ki a boin toonjann po? Niyenoo koɔe tee ninjanoo; ηaan li-i tee ki a loon manfoor nba kaa gbennu, fii dia Yennu sennu na.”

18 Ki naasimoo na boi Yiisa a “Sennlanupoe?”

Ki u beto a “Daa kpi niro; daa tuun bonchon-chonsin; daa jaami; daa tee faak siara; **19** ii teen

a baa nan a naa baakir; kii loon a lɔɔ nan faa loon a mɔŋ bianjinba na.”

20 Ki naasimɔ na betɔ a “N poŋ waa sennu na kura. Lannpoe ki n bia saa tun pukin linba na paaki?”

21 Ki Yiisa betɔ a “Li-i tee ki a loon a binbeŋ-ii tee fanu nan barmɔnii, fii saa ki saa kɔi faa mɔk linba kur, ki jii li likirii ki tur talasdamm, kii mɔk mɔkint Yendɔuŋ ni, ki ji kii waan.”

22 Naasimɔ na nba gbat nna yoo nba, ki u seet nan parbiir, kimaan u mɔkint yab bonchiann.

23 Nanne ki Yiisa ji yet u poorpoweiteeb a “Barmɔniiie ki n beeri na, li sii paar bonchiann nan mɔkitɔɔ n tan kɔɔ Yennu naan ni. **24** N ŋammit beerie nan li paar nan mɔkitɔɔ n kɔɔ Yennu naan ni ki gar laagumii n kuut kparpeenu miar ni nae.”

25 Ki u poorpoweiteeb nba gbat nna maŋ, ki li yaar litib bonchiann, ki bi piin ki boi bi leeb a “Li-i tee nnaie, ŋmee ji saa fit la tinnu?”

26 Nanne ki Yiisa gokit gotib ŋaan yet a “Nisaarike kan fit tun linba na, ŋaan Yennu ŋarin saa fit tun bont kura.”

27 Li yoo na ki Piita yetɔ a “Gotir, timm ŋarin nyik ti bonsiar kure ŋaan waa-a. Ti nyɔɔt tan sii tee bee?”

28 Nanne ki Yiisa betib a “Barmɔniiie ki n beeri na, yoo nba ki min nisaarik Bik na tan kar n naangbant paak nan paŋ bonchiann, durinya paann na ni, yimm nba tee n poorpoweiteeb na mun tan saa kar naangbant piik nan ŋanlee paake, kii bu Israel teeb* booru piik nan ŋanlee

* **19:28** 19.28 Juu teeb sanleere tee Israel teeb.

na buut. ²⁹ Ki wunba kur nyik u ḥaaak, koo u yɔɔrib, koo u waarii, koo u baa, koo u naa, koo u waas, koo u kpaant, n sann paak, u tan saa la li booru kobik, ki bia la manfoor nba kaa gbennu. ³⁰ ḅaan niib bonchiann nba dɔŋ tɔɔnn mɔtana, bi tan saa joont poora; ki bonchiann nba mun bia joont poor tan saa gar tɔɔnna.”

20

Toontunna barjouk

¹ “Kimaan Yennu naan tee nan ḥaadaano nba din nyii sanyapob ni ki loon niib a wun jiib ki bin ko u kpaab nae. ² Ki bi dii daauk ki u sak ki saa pab daar paauk, ḅanne ki bi doo ki saa jak konu. ³ Laa tan baar kut munyia yoo nba, ki ḥaadaano maŋ fir saan daak ni, ki saa la siab ki bi see ki ki tuun siari. ⁴ Ki u betib a ‘Ii do man n kpaab ni kii saki ko, ki n pai linba jan.’ ⁵ Ki bi doo. Ki li tan baar kut piik nan munlee yoo, ki u bia ḥmat teen nna; ki kut muntaa yoo, ki u bia ḥmat ki teen nna. ⁶ Ki li baar kut munjmu, ki u bia ḥmat saan ki la siab ki bi lakin see, ki u boib a ‘Bee ki i see nna yann damunn ki ki tuun siari?’ ⁷ Ki bi jiin a ‘Sɔɔ ki jiit toonni.’ Nanne ki u betib a ‘Ii muni do man n kpaab ni kii sakii ko.’

⁸ “Laa tan bɔ̄nt yoo nba, ki ḥaadaano na bet u toontunna saakɔɔ a ‘Ii saa ki yiin kpaara maŋ na, ki tan pab. Fi-i yaa a pab yoo nba, fan piin kii pa binba bo joont baar na, ki tan joont binba bo dɔŋ baar na.’ ⁹ Ki u toontunna saakɔɔ maŋ piin ki pa binba bo joont baar na daar paauk. ¹⁰ Tɔ̄n,

laa tan baar binba bo baar sanyapob niwa na paak yoo nba, ki bi dukii a bi yar sii yabe, ɳaan ki u pab daar paauk mun biak. ¹¹ Baa gaar bi likirii gbenn yoo nba, ki bi piin ki burin sukii ɳaadaano na, ¹² ki yeen a ‘Gotir, binba joont ki doo kut munjmu na koo yoo waaminnae, ɳaan ki timm nba ɳarin la fara sanyiɔk niwa, ki yonnu faat bonchiann na, ɳaan ki timm nan ɳamm tan lakin gaar payouŋ kuukcɔɔ.’

¹³ “Nanne ki ɳaadaano na yet bi yeno a ‘N yɔɔk, gbiintir, n ki ɳmabani, kimaan ti bo dii daauko ki a sak daar paauk. ¹⁴ Li paak, jiin a yar kii saa. Li tee n lomme nan ki n pa fin nan binba bo joont baar maŋ yomm. ¹⁵ N ki mok yaak ki saa jii n likirii ki tun maa loon biaŋinba-a? Koo a mok funfunn nan maa ki wuun na paake-e?’ ”

¹⁶ Yiisa nba din yin barjouk na ki gbenn na poorpoe, ki u ji betib a “Li paak, binba joont poor tan saa dɔŋ tɔɔnn, ki binba dɔŋ tɔɔnn tan saa joont.”

*Yiisa nba pak u kuun po taar muntaa ni
biaŋinba*

(Mak 10.32-34; Luk 18.31-34)

¹⁷ Yiisa nba din tan do Jerusalem na, ki u yiin u poorpoweiteeb piik nan banlee na ki tan bɔr betib a ¹⁸ “Gotir man, ti do Jerusalem-e na; ki bi sa saa jii min nisaarik Bik ki teen mannteeb yudamm nan sennu wannteeb nuu ni, ki bi saa bu n buut ki yet a n ɳan nan kuume. ¹⁹ Bi tan saa jiin ki tur binba ki tee Juu teeb ki bin fiakin, ki

boon kpaasir,* ki kpaa tabinin dapunpunn paak
ki man kpo, ḷaan li daa ḷantaa daar, n saa fir
kuun niwa.”

*Ki jiin Jeems nan Jɔɔnn naa miatuk po
(Mak 10.35-45)*

²⁰ Li yoo na ki Sebedii ḷaapoo jii u waas banlee
Jeems nan Jɔɔnn ki baar namm Yiisa boor ki tan
gbaan u tɔɔnn, ki miarɔ sommir po. ²¹ Ki Yiisa
boiɔ a “A loon bee?”

Ki u jiin a “Turimin mɔsonn nan n waas na
yenɔ tan saa kar a diitu po, ki lɔɔ na mun n kar
a gaŋ po, yoo nba ki a tan dii a naan na.”

²² Yiisa din bet Jeems nan Jɔɔnn a, “I ki mi yaa
mei linba. I saa fit jii jik-kpiatir nba ki n yaa n
jii nawa-a?”

Ki bi jiin a “Ti saa fita.”

²³ Ki Yiisa betib a, “Tɔɔn, i set saa jii n jik-kpiatir
nawa; ḷaan n ki mɔk yaak, li ki tee min kaa saa
gann wunba tan saa kar n diitu po koo n gaŋ po,
kimaan n Baa Yennu mɔŋ mɔŋe gann binba tan
saa kar li kinkaanii paak.”

²⁴ Yiisa poorpoweiteleeb na nba gbat nna maŋ
yoo nba, ki bi wutoa doo banlee maŋ paak. ²⁵ Ki
Yiisa lakin bi kura u boor ni, ki betib a “I mɔŋ
mi nan tingboun na ḷaateeb yudamm dont bi
mɔŋe; ki nijaana bia dia bi niib nan ninmɔnne;
²⁶ ḷaan yimm ḷarin, li daa tee nna i sinsuuk ni.
Li-i tee ki sɔɔ loon yudant i ni, li ḷan wun kpant
tarik kii tuun kii teen i kura. ²⁷ Ki li-i bia tee
ki sɔɔ loon wun tan gar sinsinni, wun kpant i
daabir, ²⁸ nan min nisaarik Bik nba tee bianjinba

* **20:19** 20.19 Bi kpaasa din mɔk kut koo tanae li moi paak.

na, kimaan n ki baar maa niib n tun turin kaa, ηaan n baar maa n tun ki tur niibe, ki bia kpo ki lin te niib bonchiann n la tinnu.”

*Yiisa nba din nyɔɔnt jɔɔnii banlee bianjinba
(Mak 10.46-52; Luk 18.35-43)*

²⁹ Tən, baa din tan nyi Jeriko yoo nba, ki nibur waa Yiisa poorpo. ³⁰ Ki jɔɔnii banlee kar sɔnjokpiŋ ki gbat a Yiisa baat a wun gar leŋ. Ki bi piin ki yikin sanpaapowa a “Ti Yomdaano nba tee Defid yaaboonn, tinimit ninbaauk.”

³¹ Nanne ki nibur na tian bi paak a bin ηmin. Νaan ki bi ηamm yikin sanpaapowa a “Ti Yomdaano nba tee Defid yaaboonn, tinimit ninbaauk.”

³² Ki Yiisa set ηaan yiimm ki tan boib a “I loon ki n tun bee ki turini?”

³³ Ki bi jiin a “Ti Yomdaano, ti loon ki a nyɔɔnt ti ninbinae.”

³⁴ Ki ninbaauk soor, ki u sii sii bi ninbina maŋ, ki li nyɔɔnt, ki bi ji waau.

21

*Yiisa nba baat Jerusalem ki bi dontiro bianjinba
(Mak 11.1-11; Luk 19.28-40; Jɔɔnn 12.12-19)*

¹ Baa din tan per Jerusalem ki baar Bef-fej doo nba biak kunkonn nba ki bi yir Olif Tiinii kunkonn na, ki Yiisa tun u poorpoweiteeb na banlee u tɔɔnn po, ² ki betib a “Ii saa man digbanbik nba be i tɔɔnn po na ni. I saa la ki bi lor bonnaaq nan u bik; ki yin lotib ki baar namm n boor ni na. ³ Li-i tee ki sɔɔ boi-i siarie, yin betɔ a i Yomdaanoe loomm, ki u saa chabi ki yin baar namm.”

4 Linba na din tun a lin gbeen linba ki Yennu sɔkinii Aisaya din sɔkin nae, a

5 “Yetir Sayɔnn doo teeb a,
‘Gotir man, i kpanbar nae baat i boor na.
U tee wunba sikint u mɔŋe
ki jak bor nba set tee bonpaanj.’ ”

6 Ki Yiisa poorpoweiteeb na set saan ki saa tun nan waa betib bianjinba na, **7** ki baar nan bonnaaj na nan u bik, ki tan jii bi liata ki paan bi bɔɔna paak a Yiisa n jak. **8** Ki niib na siab lat bi tiat sɔnjouk ni, ki leeb mun chɔɔn tiinii yiinii nan tutuut ki lat sɔnjouk na ni. **9** Ki nibur nba gar u tɔɔnn po nan binba din waa u poorpo ji yikin ki yeen a

“Hosaana,* ii piak man Defid yaaboonn maŋ.
Piisin-ii be wunba baat Yennu sann ni na paak.
Yimm nba be sanpaapo, ii hoot man a ‘Hosaana.’ ”

10 Waa din tan kɔɔ Jerusalem yoo nba, ki doo maŋ niib kur fir, ki boi leeb a “Nmee na?”

11 Ki nibur na jiin a “Yiisa, wunba tee Yennu sɔkinii ki nyii Nasaref nba be Galili yent ni nae.”

*Yiisa nba ŋamm Yenjiantu ŋasaakak bianjinba
(Mak 11.15-19; Luk 19.45-48; Jɔɔnn 2.13-22)*

12 Yiisa din kɔɔ Yenjiantu ŋasaakak ni ki ber nyinn binba kɔi nan binba daa na kura, ki labir chibin lik-kpenta teebula nan ŋmankɔi teeb kokii na **13** ki betib a “Li sɔb Yennu gbouŋ ni a ŋɔɔ Yennu yet a ‘N ŋaak na sii tee Yenmiaru ŋaake,’ ŋaan yimme kpintir ki teen fat-teeb kinkarboor.”

* **21:9** 21.9 Hosaana paak tee “tintit.”

14 Ki jɔɔnii nan wɔbii baar u boor Yenjiantu ɳasaakak na ni, ki u te ki bi kura la laafia. **15** Njaan mannteeb yudamm nan sennu wannteeb nba la bakiinaŋ toona nba ki u tun na, ki bia gbat ki waas yikin Yenjiantu ɳasaakak ni ki yeen a “Hosaana! Ii piak man Defid yaaboonn na,” ki li donn bi wutoa. **16** Ki bi boiɔ a “A gbat baa yeen linba na wa-a?”

Ki u jiin a “Nn, ɳaan li sob Yennu gbouŋ ni a ‘A te ki waas nan sanpantii piaka fanu;’ i ki mi karimi-i?”

17 Nanne ki u nyikib ɳaan nyii Jerusalem ki saan Betani doo ki saa dɔɔ.

*Yiisa nba tun kinkaj bianjinba
(Mak 11.12-14, 20-24)*

18 Laa din yent ki Yiisa nyii leŋ ki ɳmat Jerusalem. Ki kon mɔkɔ; **19** ki u la kinkaj see sɔnjokpiŋ. Ki u saan a wun pɔɔr kinkana, ki soɔ siar kaa kinkaj na paaki see faat kuukɔɔ. Nanne ki u yet tiik na a “Laa nyii dinna ki saa, a kan mi lon lɔɔna.” Li taakpaak ni, ki tiik na koor.

20 U poorpoweiteeb na nba la nna yoo nba, ki li bakiib, ki bi boi bi leeb a “Li teen nlee ki kinkaj na taan koor yiama na?”

21 Nanne ki u betib a “Barmɔniie ki n beeri na, li-i tee ki i teen Yennu yada nan barmɔnii ki ki birisɔ, i mun sii tuun nan maa tun tiik na bianjinba nae; ɳaan li ki tee nna kuukɔɔ kaa ki i saa tumi, ɳaan li-i tee ki i bet jɔɔaann na gbaa a wun fikit ki saa baa mɔkgbeŋir na ni, u saa fikita. **22** Linba kur ki i saa miar Yennu li po, li-i tee ki i teen yada a i saa la, i set saa lawa.”

*Nisiab nba boi Yiisa u yiikoo po bianjinba
(Mak 11.27-33; Luk 20.1-8)*

²³ Yiisa nba din saan kɔɔ Yenjiantu ɳasaakkak ni ki want niib Yennu maan yoo nba na, ki mannteeb yudamm nan tiŋ maj ni saakab baar u boor ki tan boiɔ a “yiikolannpoe ki a mɔk ki tuun linba na kuri? Ki ɳmee chaba li yiikoo?”

²⁴ Ki Yiisa jiin a “N mun mɔk buboit ki saa boi; li-i tee ki i fit jiini, n mun saa wanni yiikoo booru nba ki n dia ki tuun linba na: ²⁵ Jɔɔnn nba din tuu wuur niib Yennu nyunwuru na, Yennu-e chabɔ li yiikoo amii nisaarike?”

Ki bi ɳmant faa leeb baann ki yeen a “Ti-i yet a Yennu-e chabɔ li yiikoo, u saa boit a ki bee teen ki ti ki teenɔ yada; ²⁶ ki ti mun bia tiin nibur na jaŋmaanii nan tin yet a ‘Niibe chabɔ li yiikoo,’ kimaan sɔɔ kur teen yada nan Jɔɔnn set din tee Yennu sɔ̄kiniie.” ²⁷ Nanne ki bi bet Yiisa a “Ti ki mi.” Ki Yiisa mun betib a “Tɔn, n mun kan beti wunba chabin li yiikoo ki n tuun linba na.”

Ki jiin jasɔɔ waas banlee po

²⁸ Li poorpoe ki Yiisa boib a “I dukii nlee linba na po? Jasɔɔ nna din mɔk waas banlee, ki tan yet wunba tee saakɔɔ po na a ‘N bik, don kpaab ni ki saa ko dinna.’ ²⁹⁻³⁰ Naan ki u bet u baa a u kan do. Nanne ki u baa nyiko ki ji yet bonbik po nan waa bo bet u yɔɔrɔ bianjinba na. Ki ɳɔɔ ɳarin sak ki jiin a ‘N baa, min saa dowwa,’ ɳaan ki ki doo. Li poorpoe ki saakɔɔ na ji tan lebit u dudukit ki doo.” ³¹ Yiisa nba din yimm barjouk maj ki gbenn na, ki u ji boi niib na a “Waas banlee na ni, ɳmee tun u baa loommu?”

Ki bi jiin a “Saakc̄o po na.”

Ki Yiisa betib a “Barmōniie ki n beeri na, lampogaarteeb nan bonchonchona tan saa dōñi Yennu naan ni kōñnuwa,³² kimaan Jōñnn nba daan w提醒 niib Yennu nyunwuru na daan baar i boor ki wanni yentinu binbenja, ḷaan ki i ki teenc̄ yada, ḷaan ki lampogaarteeb nan bonchonchona teenc̄ yada. Yaa lek la linba na nba kur poorpo, i ki lebit i dudukit ki teenc̄ yada.”

*Toontunna barjouk
(Mak 12.1-12; Luk 20.9-19)*

³³ Ki Yiisa bia betib a “Gbiintir man barjouk leer. ḷaadaansc̄o nnae din be ki koo tilontii kpaab, ki chaan gungouj ki lintir, ki bia gbiir gbiouk nba ki bi tuu sii ḷmakii tiinii mañ lōona nyun leñ, ki maa difoouk a wuu guu tiinii na; ki jii kpaab na ki teen toontunna nii ni a bii gorii. A li-i tanj̄ jañ nan pōoru, bin pōor ki turc̄, ḷaan mun pōor bi yar. Li poorpo ki u yaat saan digbansiar. ³⁴ Ki tilōona mañ punpōor yoo tan baar, ki ḷaadaanc̄ na tun u daaba a bin saan toontunna na boor ki saa gaar u tilōona na. ³⁵ ḷaan toontunna na din soor u daaba mane, ki boo yenc̄ bonchiann, ki kpii lō, ḷaan jaat lō na mun tana. ³⁶ Nanne ki u bia ḷamm tun daabileeb, ki bi yab ki gar sinsinn yab na, ki toontunna na bia teemm nna. ³⁷ Linba na poorpo ki u ji tun u mōñ mōñ bija, ḷaan yeen a ‘N mi nan bi saa baak n bija nawa.’ ³⁸ ḷaan toontunna na nba din tun ninbinn ki la u bija na baat, ki bi bet bi leeb a ‘U fadiirœ na; ḷaant tin kpiu, ḷaan ki

faar na n kpant ti yar.’ ³⁹ Bi din soorœ ki nyii nano kpaab na kpiñ ki saa kpiiu.”

⁴⁰ Yiisa nba yin barjouk na ki gbenn na ki u boib a “Tɔn, kpadaanɔ maŋ-i tanj baari, u saa teen toontunna maŋ nlee?”

⁴¹ Ki bi jiin a, “U saa kpi toonbiit damm maŋ gbenna, ḥaan jii u kpaab maŋ ki tur toontunsiab nba saa sak kii yoo kii teenɔ li lɔɔna, punpoɔr yoo.”

⁴² Ki Yiisa boib a “I daa ki mi karin laa sob Yennu gbouj ni biaŋinba-a? Li sob a:
‘Tann nba ki tanmaara yêtir na,
ḥanne tan tee lɔtik ni tanḥann,
Yennu-e teen nna, ki li teent baki nauŋ.’ ”

⁴³ Ki Yiisa ji betib a “Barmoniee ki n beeri na, Yennu tan saa gaar u naan i boor ki tur nibooru nba saa te ki wun di u naan nyɔot. ⁴⁴ ḥaan wunba tan baa tann maŋ paak, u saa but bute, ḥaan tann maŋ-i baa wunba paak, bimm, see ki li nannɔ buk buk nan yon na.”

⁴⁵ Mannteeb yudamm nan Farisiinba na nba din gbat barjokit na ki gbenn, ki bi bann nan Yiisa yin barjokit na ki denn ḥamme. ⁴⁶ Ki bi ji din loon bin sooro, ḥaan tiin nibur na jaŋmaanii, kimaan sɔɔ kur teen yada nan u set tee Yennu sɔkiniiie.

22

Poochiann jaamm barjouk (Luk 14.15-24)

¹ Ki Yiisa bia piin ki yiin barjokit ki teen niib maŋ a: ² “Yennu naan tee nan batsɔɔ nba din teen siir a wun teen poochiann jaamm ki tur u

bija nae. ³ U din tan tun u daaba a bin saan bet niib nba ki u daan poib na a bin baar; ḷaan ki bi ki loon bin baari. ⁴ Ki u ḷamm tun daabileeb ki betib a ‘Ii saa man ki bet niib nba ki n daan poib na, a jaamm jeet teen siira; n poṇ kpii naajai nan bonkob-kamma, ki li kur teen siira; li paak, bii saana ki tan di jaamm maṇ.’ ⁵ ḷaan waa daan poi binba maṇ ki gbiint ki tur u daaba, ḷaan yaat yaat ki saan bi toona ni: ki yeno doo u kpaab, ki lɔɔ mun saan bont kɔiu daak ni. ⁶ ḷaan ki siab mun soor u daaba na ki boob ki saa kpiib. ⁷ ḷanne ki bat na wutoor doo bonchiann; ki u tun u kunkonkonna, ki bi saan ki saa kpii nikpiira maṇ, ḷaan joo bi doo muu. ⁸ Li poorpo bat na ji din yiin u daaba ki tan betib a ‘Poochiann jeet na teen siira, ḷaan niib nba ki n daan dɔṇ poib na ji ki ḷan nanni. ⁹ Li paak, ii saa man sɔnjara ni, ki yiin binba kur ki i lab, ki bin baar na ki tan di jaamm maṇ.’ ¹⁰ Ki u daaba na nyii ki saan sɔnjara ni, ki saa yiin binba kur ki bi lab, li nibiit nan niṇamm; ki bi baar tan gbee poochiann ḷaak na kenken.

¹¹ “Tɔn, ki bat na tan kɔɔ a wun gɔn poochiann niib maṇ, ki la jɔɔ nna ki u foo bi sinsuuk ni ki ki lia poochiann jaamm tiati. ¹² Ki bat na boiɔ a ‘N yɔɔk, a teen nlee ki tan kɔɔ nna ḷaan ki ki lia poochiann jaamm na tiati?’ Ki jɔɔ na ki jiin siari. ¹³ Ki bat na bet u ḷaajab na a, ‘Lorimɔ man, u nii nan u taa, ki nyi saa lu-u nanyer po bunbɔnn ni. Lejewa ki u sii mɔ fabin ki ḷman nyana.’ ”

¹⁴ Ki Yiisa joont, ki yet a “Yennu yiin niib bonchianne, ḷaan u tan saa gann waaminnae.”

*Ki jiin lampo panu po
(Mak 12.13-17; Luk 20.20-26)*

¹⁵ Ki Farisiinba na saan ki saa lor baa saa teen bianjinba ki la Yiisa mɔbonkpetir. ¹⁶ Nanne ki bi tun bi poorpoweiteeb nan Bat Herod poorpojɔ̄mu Yiisa boor, ki bi saa boiɔ a “Wanntɔ̄, ti mi nan a tee barmɔ̄npakirɔ̄, ki want niib Yennu sɔ̄nu nan barmɔ̄nii, ki ki fiin niib po, kimaan a baka kaa nan nisaarik nba tee wunba. ¹⁷ Li paak, betirit, a dukii nlee ki jiin lampo panu po? Ti sennu chabit nan tii pa lampo kii teen Rom tñ kpanbar Siisa, amii ti daa pa?”

¹⁸ Yiisa din mi bi dudukbiit maŋ. Li paak, ki u jiin betib a “Yimm kpinkpannii damm na, bee ki i loon yin kɔ̄ɔnin jinjammi ni? ¹⁹ Wantin man likirib nba ki ti saa jii pa lampo maŋ.” Ki bi jii likirib ki turɔ̄. ²⁰ Ki u boib a “Nmee naauŋ nan sanne be likirib na paaki?” ²¹ Ki bi jiin a “Siisa yare.” Ki Yiisa betib a “Tɔ̄n, ii yenn-ii pa man kii teen Siisa linba tee u yar, ɳaan mun bia kii pa kii teen Yennu linba tee Yennu yar.” ²² Baa gbat linba na ki li ji bakitib, ki bi seet nyii, ɳaan nyikɔ̄.

*Ki jiin kpeemm firu po
(Mak 12.18-27; Luk 20.27-40)*

²³ Li daar maŋ ki Sajusiinba siab baar Yiisa boor. (Njamme din tuu yaa kpeemm tan kan fiir kuun ni na.) ²⁴ Bi din bet Yiisa a “Wanntɔ̄, Moses din wann nan li-i tee ki jɔ̄ɔ kɔ̄ɔn u poo ɳaan kpo ki ki mar biki, a u naa bik n faar u pakɔ̄ɔk maŋ ki mar waas tur kpeemmo na. ²⁵ Jab banlore nba tee naanɔ̄ɔk din be doo na ni, ki

saakc̄o po tan kōon poo ki ki mar biki, ḷaan kpo, ki u naa bik faaro. ²⁶ Ki li tun nna ki tur wunba pukin banlee, nan wunba pukin bantaa ni, ki saa gbenn jab banlore manj. ²⁷ Li poorpo ki poo na tan joont kpo. ²⁸ Li paak, li-i tee ki kpeemm firu daar baari, bi ḷmee tan sii yen poo manj? Kimaan bi kur din kōonc̄wa.”

²⁹ Ki Yiisa betib a “I bota, kimaan i ki mi Yennu gbouŋ, ki bia ki mi waa mɔk paŋ bianjinba. ³⁰ Kpeemm-i tanji fir kuun ni, bi sii tee nan malakanba nba be Yendouŋ ni nae. Pookoont nan jakunt tan sii kaa. ³¹ Tɔn, ki jiin kpeemm firu po, i ki mi karin linba ki Yennu piaki u gbouŋ ni na-a? ³² a, ‘Mine tee Abraham Yennu, nan Aisak Yennu, nan Jakob Yennu.’ Niib na nba din poŋ kpo sianyoowa na, ḷaan bi bia lek daa fo, kimaan Yennu ki tee kpeemm Yennu kaa, u tee footib Yennu-e.”

³³ Niib na nba din gbat u wannu manj, ki li bakiitib.

*Sennu nba gar leer labaar
(Mak 12.28-34; Luk 10.25-28)*

³⁴ Farisiinba na nba din gbat a Yiisa mɔmaan na nyann Sajusiinba na, ki bi taan leeb ki baar. ³⁵ Ki bi ni yeno nba tee sennu wanntoo na boi Yiisa buboit, a wun jammɔ, a ³⁶ “Wanntoo, sennlanupoe tee sennjaann ki gar sennii na kuri?”

³⁷ Ki Yiisa jiinc̄ a “ ‘Ii loon a Yomdaano Yennu, kii mantik-ii loono nan a par kura, nan a seek kura, nan a dudukit kura.’ ³⁸ Sennu na tee sennjaanne ki bia tee sinsinn sennu. ³⁹ Linba pukin ḷyanlee ni ki tee barkpann mun

bia tee nnae, ‘Ii loon a lɔ̄c nan faa loon a mɔ̄j biaŋinba na.’ ⁴⁰ Moses sennu na kura, nan Yennu sɔ̄kiniinba wannu na kura gaa sennii ḥjanlee na paake.”

*Ki jiin Masia nba tee wunba po
(Mak 12.35-37; Luk 20.41-44)*

⁴¹ Farisiinba na nba din lakin leeb yoo nba, ki Yiisa boib a ⁴² “I dukin nlee ki jiin Yennu Ni-ganntɔ̄ Masia na po? U tee ḥmee yaaboonne?”

Ki bi jiin a “U tee Defid yaaboonne.”

⁴³ Ki u ji boib a “Ki bee ki Defid din yiinɔ̄ a ‘Yomdaanɔ̄?’ Yennu Seyeen̄ nba din gbee Defid na ki u yet a

⁴⁴ ‘Yennu din yet n Yomdaanɔ̄ a,
Karin n niidiitu po
mɔ̄kmɔ̄k nan maa tan saa te fan ḥmaa a datai a taapaun̄ ni.’

⁴⁵ Li paak, Defid nba din yiin Masia a ‘Yomdaanɔ̄’ na, nlee ki Masia tee ḥɔ̄c Defid yaaboonni?”

⁴⁶ Soo din ki fit jiin u buboit manj; li paak, laa nyii li daar manj ki saa, soo ji din ki mɔ̄k par ki saa boi Yiisa buboisati.

23

Ki jiin sennu wannteeb nan Farisiinba binben̄ po

(Mak 12.38-39; Luk 11.43, 46; 20.45-46)

¹ Nanne ki Yiisa piin ki piak teen nibur na nan u poorpoweiteeb a, ² “Sennu wannteeb nan Farisiinba nae ki bi turib yaak nan bii sɔ̄kint Moses sennu na. ³ Li paak, li ḥjan ki yii saak kii waa baa wanti linba na kura, ḥjaan kii mi

man ki yin gaar bi binbeŋ, kimaan bi ki tuun baa want linba maŋi. ⁴ Bi jint niib jik-kpiata nba paar nan jiinu, ḥaan kan sak jii bi niibir gbaa ki babir sɔɔ ki wun jii. ⁵ Linba kur ki bi tuun na, bi tuun a niib n la ki pakibe. Gotir baa jii Yennu sennu na waan nba sɔɔ gbanbis paak, ki lor lor bi yugbia nan bi nii paak, ki li yarin bianjinba; bia gotir bi liatbaant mɔgbana nba fɔk ki bia yarin bianjinba. ⁶ Bi-i saan jaamm ni, bi tuu loon bin kar yudamm kinkaanii paake; bi-i kɔɔ Yenjiantu diit ni, bi bia loon nijaana kaanii boae. ⁷ Bi bia tuu loon ki niib-ii foontib burchinfoontii dai ni, kii yib a ‘Wannteeb.’ ⁸ ḥaan yimm ḥarin, i daa te ki bi yi-i ‘Wannteebi,’ kimaan i kura tee naa waase nan leeb, ki mɔk Wanntɔɔ yenɔkɔɔ. ⁹ I daa yi sɔɔ ‘Baa’ tingbouŋ na ni, kimaan i mɔk Baa yenɔkɔɔ; ḥɔe tee Yennu nba be sanpaapo na. ¹⁰ I bia daa te ki niib yi-i ‘Yomdammi,’ kimaan i mɔk Yomdaanɔ yenɔkɔɔ; ḥɔe tee min Yiisa Masia. ¹¹ Wunba tee nijaann i ni, wun teen u mɔŋ i kura toontunnɔ. ¹² Wunba dont u mɔŋ, Yennu tan saa sikiŋɔwa; ḥaan wunba sikint u mɔŋ, Yennu-e tan saa donnɔ.”

*Kpinkpannii damm labaar
(Mak 12.40; Luk 11.39-42, 44, 52; 20.47)*

¹³ Yiisa bia yet a “Yimm sennu wannteeb nan Farisiinba nba tee kpinkpannii damm na, li sii bi turi, kimaan yimme loo Yennu naan tammɔb a niib daa kɔɔ. I mɔŋ mɔŋ ki kɔɔ, ḥaan dɔk binba loon bin kɔɔ tammɔb maŋ na. ((¹⁴ Yimm sennu wannteeb nan Farisiinba nba tee kpinkpannii damm na, li sii bi turi, kimaan i gaan pakɔi ḥei,

ki mei Yennu ki yukii ki kpann a i tee yentinnae,
i tubdatu tan sii bi bonchiann.))

¹⁵ “Yimm sennu wannteeb nan Farisiinba nba
tee kpinkpannii damm na, li sii bi turi, kimaan i
pootir mɔka ki gaar digbana ki loon wunba saa
kpint u binben kii waa i poorpoe, ki li-i tee ki i tan
la sɔɔ ki u waaini, i tuu te ki u biit nba jikitɔ saa
Sintaanii muu ni na n ɔamm pukin taar munlee-
e ki gar i yara.

¹⁶ “Yimm jɔɔnii nba daar i leeb na, li sii bi turi.
I want niib na a ‘Sɔɔ-i por Yenjiantu ɔasaakak
na, li ki kpaa talasi, ɔaan li-i tee ki sɔɔ por likirii
nba be ɔasaakak maŋ ni na, a see ki u gbeen
u mɔpor na.’ ¹⁷ Yimm jɔɔnii nba daar i leeb na,
bona ɔanlee na ni, lannpoe tee barkpanni, likirii
na amii Yenjiantu ɔasaakak nba te ki likirii na
tee Yennu yar na? ¹⁸ Ki i bia yet a ‘Li-i tee ki sɔɔ
por maruŋ binbintiri, li ki kpaa talasi, ɔaan li-i
tee ki sɔɔ por maruŋ bonkobuk nba paa binbintir
na paak na, see ki u gbeen u mɔpor maŋ.’ ¹⁹ I
set tee jɔɔniie nan barmɔnii. Bona ɔanlee na
ni, lannpoe tee barkpanni, maruŋ bonkobuk na
koo binbintir nba te ki li tee Yennu yar na? ²⁰ Li
paak, li-i tee ki sɔɔ por maruŋ binbintiri, li want
nan u por binbintir na nan linba kur paa li paak
nae. ²¹ Li-i tee ki sɔɔ bia por Yenjiantu ɔasaakak
na, li want nan u por ɔaak maŋ nan Yennu nba
be leŋ nae. ²² Li-i bia tee ki sɔɔ por Yendɔŋ, u
por Yennu naangbouŋ nan ɔɔ nba kar li paak
maŋe.

²³ “Yimm sennu wannteeb nan Farisiinba nba
tee kpinkpannii damm na, li sii bi turi. I jikit
baarii nan bukuŋ nan narii nan li bonlia piik

nɔɔk ni yennkɔɔ ki teen Yennu, ɳaan nyik linba tee barkpana u sennu ni; ɳanne tee barbunu nba took, nan ninbatinu, nan yada teenu. Linba na nbae bo ɳan nan yii tuun, ki daa nyikit li yenn nba tumu. ²⁴ Yimm jɔɔnii nba daar i leeb na, i tuu lot kpajuuke nyun ni ki lu, ɳaan nak laagumii nan nyun.

²⁵ “Yimm sennu wannteeb nan Farisiinba nba tee kpinkpannii damm na, li sii bi turi, kimaan i sokii nyunnyuŋmanii nan senii poorpoe, ɳaan ki nɔɔk ni gbee nan fatuk nan jawuuk. ²⁶ Yimm Farisiinba nba tee jɔɔnii na, sokit man nyunnyuŋmanii nan senii noi ni sinsinn, ki li poorpo saa nyiwa.

²⁷ “Yimm sennu wannteeb nan Farisiinba nba tee kpinkpannii damm na, li sii bi turi. I tee nan kaat nba ki bi maa ki pent nae, ki li poorpo fan, ɳaan ki li nɔɔk ni gbee nan kpaba nan pɔiu. ²⁸ Nnae ki niib gorii i nanyer po ki i ɳan, ɳaan ki i para gbee nan kpinkpannii nan toonbiit.

*Yiisa nba piak bi tubdatu po bianjinba
(Luk 11.47-51)*

²⁹ “Yimm sennu wannteeb nan Farisiinba nba tee kpinkpannii damm na, li sii bi turi. I maa Yennu sɔ̄kiniinba kaat, ki jabib, ki sent, ki li tee linba saa tiar niib yentinna kuun po, ³⁰ ɳaan yeen a ‘Ti-i diŋi bonni be ti yeejamm yoo, ti din bo kan tun baa din tun linba ki kpii Yennu sɔ̄kiniinba na.’ ³¹ Linba na want nan i set sak nan i tee binba din kpii Yennu sɔ̄kiniinba na yaaboona. ³² Li paak, i yeejamm nba din piin ki tuun toonbiit nba na, tontir man. ³³ Yimm wai! Yimm waalabirii waas na, nlee ki i tan

saa nyi tubdatu nba tee muu nba kan mi kpeen na ni? ³⁴ Li paake ki n beeri na, n tan saa tun Yennu sɔkiniinba nan yandamm nan wannteeb i boor ni, ḥaan i tan saa kpi bi siabe, ki kpaa siab dapunpuna paak, ki boo siab Yenjiantu diit ni, ki bia wei tɔkii bi taa ki nyi doyenu ni ki tɔotir doleu ni. ³⁵ Li paak, baa din kpii yentinna nba na kura tubdatu be i paak, laa nyii nipeeemo Abel ki saa tuu Berekia bija Sekaria, wunba ki bi din kpii Yenjiantu ḥasaakak nan maruŋ binbintir sinsuuk ni na. ³⁶ Barmɔniie ki n beeri na, mɔtana nigbouŋ na tan saa la tubdatu, toonbiit maŋ kur paake.

*Yiisa nba loon Jerusalem teeb bianjinba
(Luk 13.34-35)*

³⁷ “Nbaayoo-o, Jerusalem teeb, yimm nba kpi Yennu sɔkiniinba, ki bia jaat u toomiinba nba ki u tumm i boor na tana, bikinu taar munŋaae ki n gbaa maa n lakini yomm nan korik nba tuu lakin u waas u kpinkpant ni na, ki i ki saki. ³⁸ Gotir man, Yennu nyik i jiantu ḥaak nae, ki li dɔɔ yann. ³⁹ N beerie, laa nyii mɔtana ki saa, i kan mi lan ki saa tuu daar nba ki i tan saa yet a ‘Piisin be wunba baat Yennu sann ni na paak.’ ”

24

*Yenjiantu ḥasaakak biiru po
(Mak 13.1-2; Luk 21.5-6)*

¹ Yiisa nba din nyii Yenjiantu ḥasaakak ni ki saa na, ki u poorpoweiteeb baar u boor ki tan wantɔ jiantu ḥaak maŋ diit. ² Nanne ki u boib a “I la linba na nba kura-a? Barmɔniie ki n beeri

na, bi tan saa tut li kur ki lu tiŋ niwa, ki li tann yennkoo tan kan biar ki paa leer paaki.”

*Mukisuk nan biak labaar
(Mak 13.3-13; Luk 21.7-19)*

³ Yiisa nba din tan saan kar kunkonn nba ki bi yir Olif Tiinii kunkonn paak na, ki u poorpoweiteeb baar u boor, bi kuukoo, ki boio a “Bia yooe ki linba na kur tan sii tee? Bee tan sii tee a baaru nyinn, nan durinya na gbennu nyinni?”

⁴ Ki u betib a “Ii mi man ki sɔɔ n tan kpanni, ⁵ kimaan niib bonchiann tan saa jii n sanne ki baar ki yeen a ŋjamme tee min Masia na, ki kpann niib bonchiann. ⁶ I tan saa gbat tɔb fuut i kɔɔnn ni, nan li labaar banfɔka, ŋaan i daa jee, kimaan li kpaa talase nan linba na kur n tun, ŋaan li ki want nan durinya gbennu baare na. ⁷ Niboru nan niboru tan saa kon nan leeb, ki kpanbar nan kpanbar mun tan saa took leeb ki kon. Ki kon nan tiŋ jekiruk tan sii be loka kur po. ⁸ Linba na nba kur tan sii tee nan matyiaru pinpiik nae.

⁹ “Li yoo maŋ bi tan saa soori ki dinni biak, ki kpi-i, ki booru kur tan sii nami kimaan yaa waan na paak. ¹⁰ Li yoo maŋ, niib bonchiann tan saa yêt n weiu, ki fikisir leeb, ki bia nan leeb. ¹¹ Ki faak sɔkiniinba tan saa nyi ki kpann niib bonchiann. ¹² Biit nba tan saa mantik yabit tingbouŋ na ni na paak, niib bonchiann lomm tan saa maak. ¹³ Ŋaan wunba tan gubin nan biak yoo maŋ joontu tan saa la tinnuwa. ¹⁴ Ki bi tan saa mɔɔnt Yennu naan barŋanii mɔɔntii

na tingbouŋ na kur po, a nibooru kur n gbata, ki durinya gbennu n yen fit baar.

*Jajmaanbiiuk labaar
(Mak 13.14-23; Luk 21.20-24)*

¹⁵ “I tan saa la bonbiir nba ki Yennu sɔkinii Daniel din yet li po na, linba ki Yennu kɔɔ na, ki li see Yenjiantu ɳasaakak ni.” (Wunba kur tan karin sɔbu na, wun bann laa want linba.)

¹⁶ “Li yoo maŋ, binba tan be Judea yent ni, bin chiar kii do kunkona, ¹⁷ ki wunba tan be u ɳaak yur paak,* waa daa gbaa kɔɔ u diiuk ni a wun jii u siari, ¹⁸ ki wunba tan be u kpaab ni, u daa ɳmat a wun jii u liatiri. ¹⁹ Yoo maŋ ni, podamm nan binba dia walai tan saa di biak bonchiann. ²⁰ Ii mei Yennu man ki u daa te ki biak na baat sabouŋ, koo foon daari. ²¹ Kimaan li yoo maŋ, biak sii be; Yennu nba nan durinyawa nan dinna, li biak booru daa ki mi baari; li booru mun bia ji kan mi baar linba na poor po. ²² Yennu-i tanj i kii wat daa maŋ yabinti, sɔɔ tan kan tinni; ɳaan u nigannkab paak ki u tan saa wat daa maŋ yabint.

²³ “Li yoo maŋ, sɔɔ-i tanj beti a ‘Gotir man, Masia be nna,’ amii ‘U be nawa,’ i daa tee li daaŋ yada, ²⁴ kimaan li yoo maŋ, faak Masia-nba nan faak sɔkininba tan saa nyi ki tuun nyina nan bakitnauŋ toonjaana a bin kpann niib; ki li-i tanj fit gbaa, bi tan saa kpann Yennu nigannkab tiɔŋja. ²⁵ Gbiintir man, n dɔŋ betiewa, ki yoo man daa ki baari.

²⁶ “Li paak, bi-i tanj beti a ‘Gotir man, u be muuk ni,’ i daa saa; koo bi-i beti a ‘Gotir man,

* **24:17** 24.17 Bi ɳei yura paak, bi din tuu sere.

u be diiuk ni,’ i daa tee yada, ²⁷ kimaan min nisaarik Bik baaru tan sii tee nan sanyikintii nba tuu nyi yondo po ki saan sik yonbaa po nae.

²⁸ “Siaminba ki bonkpeenn be, leñe ki juut tikii.

Yiisa jenu labaar

(Mak 13.24-27; Luk 21.25-28)

²⁹ “Biak na poorpo ki yonnu tan saa bønn, ki ɻmaarik ji kan yenti; ki ɻmaabira tan saa nyi sanpaapo ki baa, ki linba kur be sanpaapo tan saa damm ki ɻmat ɻmat. ³⁰ Li yoo maŋ, niib tan saa la min nisaarik Bik jenu nyinn sanpaapo, ki nibooru booru nba be tingbouŋ na ni kur tan sii fabin, ki la min nisaarik Bik, ki n be sanpagbouŋ ni, ki siik nan paŋ nan yentsaakar. ³¹ Naatunn tan saa mɔ, ki n tun n malakanba ki bin saan ki tikir n nigannkab nba be tingbouŋ na kur po, ki baar namm.

Sinsabik nyinn labaar

(Mak 13.28-31; Luk 21.29-33)

³² “Ii jii sinsabik ki tumii yan man; yaa tuu la ki tiik maŋ bintir yoo nba, i ji tuu mi nan siɔk pere na. ³³ Nnae mun, yoo nba ki i tan laat ki linba na nba kur tuun, yin bann nan n jenu maŋ pere na, li ji kan yukiri. ³⁴ Barmɔniie ki n beeri na, mɔtana nigbouŋ na kan kpo ki gbenn kaawa ki linba na kur n tumi. ³⁵ Sanpaak nan tiŋ tan saa gara, ɻaan n maan ɻarin kan mi gari.

Sɔɔ ki mi Yiisa jenu daar

(Mak 13.32-37; Luk 17.26-30, 34-36)

³⁶ “Naan sɔɔ ki mi daar maŋ koo yoo nba ki n saa jeni; li sanpaapo malakanba, koo min Yennu

Bija mɔŋ ki mi, see n Baa Yennu kɔœe mi. ³⁷ Laa din tee bianjinba Nowa yoo na, li mun bia tan sii tee nnae min nisaarik Bik jenu yoo. ³⁸ Nowa yoo maŋ, yoo nba ki nyunchiong din daa ki baar na, niib din di ki nyu, ki kɔɔnt poob, ki jikit bi waas ki teemm jab, ki tan tuu daar nba ki Nowa kɔɔ ɳaringbenjir ni na. ³⁹ Niib maŋ din bia daa ki bann linba tuumi, ki tan tuu daa nba ki nyungbeeuk baar ki dii bi kur na. Li bia tan sii tee nnae, yoo nba ki min nisaarik Bik tan saa jen. ⁴⁰ Daar maŋ ni, jab banlee tan sii bɔɔ kpaab ni ki ko, ki n tan saa jii yenc ɳaan nyik lɔɔ. ⁴¹ Poob banlee tan sii lakin bɔɔ naan dii, ki n tan saa jii yenc ɳaan nyik lɔɔ.

⁴² “Li paak, ii chek i mɔŋ paak man, kimaan i ki mi daar nba ki min i Yomdaano saa jeni. ⁴³ Naan bant nan li-i tee ki ɳaadaano poŋ mi yoo nba ki nanyuko yaa wun baar u ɳaak ni nyiɔku, u sii kare guu; u kan sak ki nanyuko na n tan kɔɔ ki jamɔ. ⁴⁴ Li paak, li ɳan ki i mun teen siir yoo kura, kimaan min nisaarik Bik mun bia tan saa jen, yoo nba ki i ki dukii n jenu poe.

*Daabir nba saa sak u yomdaano mɔb bianjinba
(Luk 12.41-48)*

⁴⁵ “Daabilanɔe tee yandaano ki tuun u chanbaa nba wantɔ bianjinba? ɳɔœe tee wunba ki u chanbaa teenɔ daabiyudaano a wuu gorii u daabileeb, kii teemm mann nan li sɔnu. ⁴⁶ Li-i tee ki u chanbaa tan kpen ki la ki u tuun nna, parpeenn sii tee daabir maŋ yare. ⁴⁷ Barmɔniie ki n beeri na, u chanbaa maŋ saa jii u mɔkint kur ki teen daabir maŋ nuu ni, a wuu gorii. ⁴⁸ Naan

li-i tee ki daabir maŋ tee daabiyoonn ki dukin a u chanbaa kan kpen yiami,⁴⁹ ki piin ki boo u daabileeb, ki ŋɔɔ nan danyuurit bia lakin ki nyu ki di,⁵⁰ u chanbaa maŋ tan saa kpen daar nba ki u ŋaa u kpenu tamae, nan yoo nba ki u ki mi.⁵¹ U chanbaa na saa dat u tubir bonbiir, ki teenɔ nan baa tuu teen kpinkpannii damm biaŋinba na. Leŋ maŋe ki u ji sii mɔ fabin ki ŋman nyana.

25

Ki jiin sapaamm piik po

¹ “Yennu naan labaar tee nan sapaamm piik nba din jii bi fita ki saa a bin took pooyookir sɔrɔ nae. ² Sapaamm maŋ ni banŋmu din tee jatite, ki banŋmu mun tee subindamm. ³ Sapaanjata na din jii bi fita, ŋaan ki tenn kpan ki guun bi mɔŋi, ⁴ ki sapaansubindamm na ŋarin jii kpan ki liak salena ni, ki dia pukin bi fita po. ⁵ Pooyookir sɔrɔ maŋ din ki baar yiami, ki gɔɔn tan soor sapaamm na kura, ki bi gɔɔn.

⁶ “Ki tansuunii ki bi tan gbat kunkɔr a ‘Gotir, pooyookir sɔrɔ nae baat na. Nyin man ki tookɔ.’⁷ Ki sapaamm piik na kur fir ki ŋak bi fita na. ⁸ Nanne ki sapaanjata na miar subindamm na a ‘I kan turit i kpan na waami-i? Kimaan ti fita na loon lin kpeene.’ ⁹ Ki subindamm na jiin a ‘Aaii, li kan jaŋ timm nan yimmi. Ii saa man binba kɔi kpan boor ki saa daa i yara.’ ¹⁰ Sapaanjata na nba din yaat ki saan a bin daa kpan yoo nba, ki pooyookir sɔrɔ na dɔkit. Subindamm banŋmu nba teen siir na din wei pooyookir sɔrɔ maŋe, ki

saan poochiann ḥaaak na ni ki kōo diiuk ni, ki bi loon gann ki kpar.

¹¹ “Li poorpo, sapaanjata na nba tan jen yoo nba, ki bi baar see tammōb na boor ki yi a ‘Chanbaa, chanbaa, lootir gann ki tin kōo.’ ¹² Ki pooyookir sōro na jiin a, ‘Barmōniie ki n beeri na, n ki miini.’ ”

¹³ Yiisa bia din betib a “Ii mi man, kimaan i ki mi daar nba koo yoo nba ki min i Yomdaano tan saa jeni.”

*Ki jiin daaba bantaa po
(Luk 19.11-27)*

¹⁴ “Yennu naan labaar bia tee nan ḥaadaansoo nba din lor a wun saan sōnu, ḥaan yiin u daaba ki tan chentib likirii a bin gaar kii kpentir nae.

¹⁵ U din tur sinsinn yōo na bōtoot tusbamm ḥanjmu, ki tur wunba paa na tusbamm ḥanlee, ki tur wunba joont na tusbamm yennkōo. U din tur sōo kur nan waa mi li yōo kotir nba tee bianjinbae, ḥaan yaat saan. ¹⁶ Wunba din gaar tusbamm ḥanjmu na din nyiie nan u likirii yiama ki piin kpinkpoun, ki la nyōot tusbamm ḥanjmu ki pukin li paak. ¹⁷ Nnae ki wunba din gaar tusbamm ḥanlee na mun nyii ki kpentir ki la nyōot tusbamm ḥanlee ki pukin li paak. ¹⁸ Naan wunba gaar tusbamm yenn na ḥarin din nyiie, ki gbiir bootuk, ki pii u yomdaano likirii na.

¹⁹ “Li din yukir bonchiann, ki ḥaadaano maŋ tan jen, ki yiin u daaba na, a wun kan bi likirii maŋ, ki la baa la nyōot bianjinba. ²⁰ Wunba din gaar tusbamm ḥanjmu na nba kōo yoo nba, ki u jii tusbamm ḥanjmu leer ki pukin tur u

yomdaanɔ, ɳaan yet a 'N yomdaanɔ, a din turin tusbamm ɳanŋmue, ɳaan gotir, n mun bia la nyɔɔt tusbamm ɳanŋmu.' ²¹ Ki u yomdaanɔ na betɔ a 'N faan, a tee daabinjanoe, ki bia tuun fanu; faa dia waaminna fanu biaŋinba na, li paak, n saa jii saamewa ki teen a nuu ni. Parpeenn nba ki n mɔk na, li ji tee min nan fin yare.'

²² "Ki wunba mun din gaar tusbamm ɳanlee na kɔɔ ki baar u yomdaanɔ na boor, ki yetɔ a 'N yomdaanɔ, gotir, a din turin tusbamm ɳanlee-e, ɳaan n kpent ki la nyɔɔt tusbamm ɳanlee pukin.' ²³ Ki u yomdaanɔ yetɔ a 'N faan, a tee daabinjanoe, ki bia tuun fanu; faa dia waaminna fanu biaŋinba na, li paak, n saa jii saamewa ki teen a nuu ni. Parpeenn nba ki n mɔk na, li ji tee min nan fin yare.'

²⁴ "Ki wunba mun din gaar tusbamm yenn na ɳarin kɔɔ ki baar u yomdaanɔ boor ki yetɔ a 'N yomdaanɔ, n mi nan a tuu tee wunba di fobite, kimaan linba ki a ki dii fara li paak na, fin ɳarin loon ɳaninbae ki fii di; siaminba ki a lek ki buri ɳaan fin ɳarin jaan leŋe. ²⁵ Li paak, n daan tiina jaŋmaanie, ki jii a tusbamm yenn na ki gbiir pii tiŋ ni. Li paak, ɳanne na. Gaat a bont.'

²⁶ "ɳanne ki u yomdaanɔ na betɔ a 'Fin daabiyoonn na, a tee gbannyakdaanoe; a poŋ mi nan n tee wunba di linba ki n ki dii fara li paake, ki bia mi nan n jaan siaminba ki n ki bure, ²⁷ ki bee ki a ki kpent niib n likirii maŋ ki bin tan paanin nyɔɔti? Maa bo tan jen na n bo saa la n bont ki nyɔɔt paa li paake. ²⁸ Li paak, gaat likirii

maŋ u boor man, ki pukin wunba mɔk tusbamm piik na; ²⁹ kimaan wunba kur mɔk bona, bi saa pukinɔ ki wun mɔkit bonchiann; ɳaan wunba kɔŋ bont, bi bia saa tont bonmintik nba ki u mɔk nae. ³⁰ Naan jayann na ɳarin, jiimɔ man kii nyi ki saa lu-u nanyer po, bunbɔnn ni. Lenjewa ki u sii mɔ fabin ki ɳman nyana.'

Yiisa nba saa bu niib buut bianjinba

³¹ "Tɔn, min nisaarik Bik-i tanji jen nan n paŋ nan malakanba kur yoo nba, n saa kar n naangbouŋ paak, ki la baakchiɔŋ, ³² ki lakin tingbouŋ na nibooru kur n tɔɔnn, ki bɔkitib nan pekpaarik nba tuu bɔkit pei nan buunii bianjinba na. ³³ N tan saa jii pei ki sennib n niidiitu po, ɳaan jii buunii na mun ki sennib n niigaŋ po. ³⁴ Ki min Bat saa yet binba see n niidiitu po na a 'Yimm nba ki n Baa Yennu teen piisin i paak na, ii saana man ki tan kɔɔ naan nba ki Yennu ɳamm ki guuni durinya piinu niwa na, ³⁵ kimaan kon din mɔkin, ki i dinnin; ki nyunnyukuru mɔkin ki i turin nyun. N din tee saamœ, ki i gaarin saauŋ i ɳei ni. ³⁶ N din somm yanne, ki i turin tiat; ki n yiär, ki i sommin; bi din kɔɔnin dansarik, ki i yɔɔ gɔntin.'

³⁷ "Ki yentinna na tan saa jiin ki boin a 'Ti Yomdaano, bee yooe ki ti din la-a ki kon mɔka ki ti dinnani? koo bee yooe ki nyunnyukuru din mɔka ki ti tura nyumi? ³⁸ koo bee yooe ki ti din la-a ki a tee saamo ki ti gaara saauŋ ti ɳei ni? koo ki a somm yann ki ti tura tiati? ³⁹ koo bee daare ki ti din la ki a yiär ki ti sommani? koo ki a kɔɔ dansarik, ki ti baar ki gɔnani?' ⁴⁰ Ki min

Bat mun tan saa jiin a 'Barmɔniie ki n beeri na, yaa din tun linba ki tur wunba tee tatimɔɔ n naa waas sinsuuk ni na, i din tuun ki teen mine.'

⁴¹ "Li poorpo, n tan saa jiant ki bet binba see n niigaŋ po na a 'Yimm nibiit nba ɳan nan tubdatu na, seetir nna. Ii saa man ki saa kɔɔ muu nba di ki kaa kpeenu, ki Yennu ɳamm ki guun Sintaanii nan u niib na ni, ⁴² kimaan kon din mɔkin, ɳaan ki i minnin jeet; ki nyunnyukuru mɔkin, ɳaan ki i minnin nyun. ⁴³ N din tee saamœ, ki i ki sak gaarin i ɳei ni; ki n tan somm yann, ɳaan ki i minnin tiat; ki n tan yiар, ki i ki sommin, ki n bia tan kɔɔ dansarik, ki i ki gɔnин.'

⁴⁴ "Li yoo ki bi mun tan saa ɳmat ki boin a 'Ti Yomdaano, bee yooe ki ti din la-a ki kon mɔka, koo nyunnyukuru mɔka, koo ki a tee saamœ, koo ki a somm yann, koo ki a yiар, koo ki a kɔɔ dansarik, ɳaan ki ti yêt a sommiri?' ⁴⁵ Li yoo manje ki n saa jiin a, 'Barmɔniie ki n beeri na, yaa din yêt yin tun linba ki tur wunba tee tatimɔɔ n naa waas sinsuuk ni na, i din yêt yin tun ki tur mine.' ⁴⁶ Binba na tan saa saan ki saa la tubdatu nba kaa gbennu na, ɳaan ki yentinna na n mun saan ki saa be manfoor nba kaa gbennu na ni."

26

*Yudamm nba lor a bin kpi Yiisa bianjinba
(Mak 14.1-2; Luk 22.1-2; Jɔɔnn 11.45-53)*

¹ Yiisa nba din pak maan na kur ki gbenn yoo nba, ki u bet u poorpoweiteeb a, ² "I mi

nan daarpoe tee yikitgar* tiaru jaamm. Bi daan saa jii min nisaarik Bik ki tur niib ki bin kpaan dapunpunn paak.”

³ Li yoo maj ki mannteeb yudamm nan Juu teeb saakab tikir leeb Kayafas ɳaak ni, wunba tee mannteeb yudamm saakɔɔ na. ⁴ Bi din lor baa saa teen bianjinba ki bɔr soor Yiisa-e ki kpiu. ⁵ Naan bi din lor nan bi kan soorɔ jaamm daa na ni, kimaan bi-i teen nna, see ki kpikpiruk baar.

Poosɔɔ nba din but tulaarii Yiisa yur paak bianjinba

(Mak 14.3-9; Jɔɔnn 12.1-8)

⁶⁻⁷ Tɔn, Yiisa nba din be Betani doo ni, Simonn nba din tee gbaatir na ɳaak, ki kar di jeet, ki poosɔɔ kɔɔ ki dia salenjann,[†] ki li gbee nan tulaarii nba daauk paar bonchiann, ki u baar tan but Yiisa yur paak. ⁸ Yiisa poorpoweiteeb na nba la nna yoo nba, ki bi burin nan leeb nan wutoor ki yeen a “Bee ki poo na biir tulaarii na nna mani? ⁹ Bi bo saa fit kɔir ki gaar likirii bonchiann ki somm talasdamm.”

¹⁰ Ki Yiisa bann bi bunburimii maj paak, ki boib a “Bee teen ki i burin ki daamii poo na? Bonjanne ki u tun ki turin maj. ¹¹ Talasdamm ɳarin sii yɔɔ be i boore, ɳaan min ɳarin kii yɔɔ be nani kaa. ¹² Tulaarii nba ki u but n paak na, u teen n piinu siire. ¹³ Barmɔniie ki n beeri na, siaminba kur ki bi saa mɔɔnt barjanii na

* **26:2** 26.2 Yennu malaka din kpii Ijipt teeb bijakpera, ɳaan nyik Israel yab. (Nyinu 12.29) † **26:6-7** 26.6-7 Bi din jii tanjann nba ki bi yir “alabaster” nae ki nan salenn maj.

tingbouŋ na ni, bi bia saa mɔɔnt poo maŋ nba tun linba na, ki li sii tee tiarin ki jiin u po.”

*Judas nba sak nyii Yiisa poor bianjinba
(Mak 14.10-11; Luk 22.3-6)*

¹⁴ Li yoo na ki Yiisa poorpoweiteeb na ni yeno, wunba ki bi yiu Judas Iskariot na, nyii ki saan mannteeb yudamm boor, ¹⁵ ki saa boib a “I saa turin bee ḥjaan ki n lon sɔnii ki Yiisa n kɔɔ i nuu ni?” Ki bi kan salimpeena likbina piintaa ki turo. ¹⁶ Laa din nyii li yoo maŋ ki u lon sɔnii nba ki u saa jii Yiisa ki kubin bi nuu ni.

*Yiisa nan u poorpoweiteeb nba din dii yukitgar
tiaru jaamm bianjinba
(Mak 14.12-21; Luk 22.7-13, 21-23; J̄Conn 13.21-30)*

¹⁷ Boroboro nba ki bi din ki tee datiŋ na jaamm piinu daar, ki Yiisa poorpoweiteeb baar u boor, ki tan boiɔ a “A loon ki tin saan lee ki teen siir ki guuna yukitgar tiaru jaamm na dinu?”

¹⁸ Ki u betib a “Ii saa man doo na ni, jasɔɔ nna ḥjaak, ki saa betɔ a ‘Ti Wanntɔɔe tunt a ti tan beta a u yoo pera, ki u loon ḥɔɔ nan u poorpoweiteeb n di yukitgar tiaru jaamm na a ḥjaak na ni.’ ”

¹⁹ Ki u poorpoweiteeb na set tun nan waa wannib biaŋinba na, ki teen jaamm maŋ jeet siir.

²⁰ Daajouuk nba din tan baar, ki Yiisa nan u poorpoweiteeb piik nan banlee na kɔɔ ki kar a bin di. ²¹ Baa di yoo nba, ki Yiisa yetib a “Barmɔniie ki n beeri na, i ni yeno saa nyi n poora.”

²² Ki u poorpoweiteeb na para biir bonchiann, ki bi piin ki boio yeno yeno a “N Yomdaano, barmɔnii, a yeen mine-e?”

²³ Ki u jiin a, “Wunba ki min nan ɳɔɔ lakin sukii kpinsenyen nie saa nyi n poor. ²⁴ Min nisaarik Bik set saa kpo nan Yennu gbouŋ nba wann bianjinba nae, ɳaan bonbiir sii be wunba yaa wun nyi n poor na paak. Bi-i bonni kii mar li daanɔ gbaa, li bo so.”

²⁵ Nanne ki Judas nba yaa wun nyi u poor na mun boio a “Wanntɔɔ, a yeen mine-e?”

Ki Yiisa jiin a “Nan faa yaa na.”

*Ki jiin ti Yomdaano jeet dinu po
(Mak 14.22-26; Luk 22.14-20; 1 Korint teeb
11.23-25)*

²⁶ Baa di jeet maŋ yoo nba na, ki Yiisa jii boroboro, ki tur Yennu niipoouk, ɳaan ɳmit ɳmit, ki tur u poorpoweiteeb na, ki betib a “Gaat man ki di. Linba nae tee n gbanant,” ²⁷ ki bia jii nyunnyunmaŋ nan tilɔɔna nyun, ki tur Yennu niipoouk ki jii turib, ki betib a, “Gaat man, ki i kura n nyu. ²⁸ Linba nae tee n sɔn nba gbeen Yennu molor na, sɔn nba tan saa nyi n gbanant ni, nisaarii bonchiann paak, ki Yennu n nyik chab bi biite na. ²⁹ N beerie, n ji kan mi nyu tilɔɔna nyun na, see daar nba ki min nan yimm tan saa lakin nyu li bonpaann, n Baa Yennu naan ni.”

³⁰ Nanne ki bi yin Yenjiantu yanii, ɳaan nyii ki saan Olif Tiinii kunkonn paak.

*Yiisa nba yet a Piita saa noi a u ki miu bianjinba
(Mak 14.27-31; Luk 22.31-34; Jɔɔnn 13.36-38)*

³¹ Li yoo na ki Yiisa betib a “Nyiōk na, i kura saa tin ɣaan nyikima, kimaan li sɔ̄b Yennu gbouŋ ni a ‘Yennu tan saa kpi pekpaarik na, ki pei nba ki u tuu kpaarib na saa yat.’ ³² Naan mi-i tanj fir kuun ni, li poorpo, n saa liit i tɔ̄onn ki saan Galili.”

³³ Ki Piita jiin a, “N Yomdaano, sɔ̄o kur-i lekii tanj tin nyika, ɣaan min ɣarin kan mi tin ki nyikaani.”

³⁴ Ki Yiisa beto a “Barmɔ̄niie ki n beera na, dinna nyiōk na, nan kojosinsinn n tan bui na, ki a noī taar muntaawa a a ki mimi.”

³⁵ Ki Piita jiin a, “Li-i lekii baar nan min nan fin n lakin kpo gbaa, n kan mi noī nan n ki miani.”

Ki Yiisa poorpoweiteeb na kura mun bia yet nna.

*Yiisa nba miar Yennu nan ninmɔ̄nn bianjinba
(Mak 14.32-42; Luk 22.39-46)*

³⁶ Nanne ki Yiisa nan u poorpoweiteeb saan siaminba ki bi yi Gefsemane na; ki u saa betib a “Ii be nna man, ɣaan ki n saan i tɔ̄onn po ki saa miar Yennu.” ³⁷ Ki u jii Piita nan Sebedii waas banlee na ki pukin u mɔ̄ŋ po, ki bi saan. Ki u saa la parbiir nan yanyētuk, ³⁸ ki betib a “Parbibooru nba soorin na per lin kpima. Biat nna man kii nyɔ̄i ki pukin n po.”

³⁹ Nanne ki u chat saan waaminna bi tɔ̄onn, ki baa fabin, ki u yugbiar siit tiŋ, ɣaan mei Yennu ki yeen a “N Baa, li-i bonni saa fiti, fan ɣaan ki biak nba baat n paak na n yakirin. ɣaan ɣaant ki a loommo n tun, ki li daa tee n loommu.”

⁴⁰ Ki u tan ɣamat u poorpoweiteeb bantaa na boor, ki baar sɔ̄o ki bi goɔ̄nt; ki u boi Piita a “I

lek kan fit kii nyɔi ki pukin n po yoo waami-i?
41 Ii nyɔi man ɳaan kii mei Yennu, ki i tan daa
 kɔɔ jinjammii ni, kimaan i sei ɳarin loon lin tun
 linba ɳan, ɳaan ki i gbanant kaa paŋi.”

42 Ki u din ɳmat taar munlee ni ki saa mei
 Yennu ki yeen a “N Baa, li-i tee ki biak nba baat n
 paak na kan fit yakirin ɳaan ki n saa dirie, ɳaant
 ki a loomm n tun.” **43** Ki u ɳmat ki saa baar sɔɔ
 ki u poorpoweiteeb na bia gɔɔna, kimaan gɔɔn
 din mɔɔkib bonchiann.

44 Ki u bia ɳmat taar muntaa ni, ki saa mei
 Yennu ki yeen li bianj nan waa bo miar sinsinn
 na, **45** ki tan ɳmat baar u poorpoweiteeb maŋ
 boor ki boib a “I bia lek daa gɔɔnt ki fɔi-i? Gotir
 man, yoo maŋ pera. Bi jii min nisaarik Bik na, ki
 teen biitdamm nuu niwa. **46** Fiit man, ki tin saan.
 Gotir man, wunba nyii n poor na pera.”

Baa soor Yiisa bianjinba

(Mak 14.43-50; Luk 22.47-53; Jɔɔnn 18.3-12)

47 U mɔɔb daa ki baa tiŋ kaawa, ki Judas, wunba
 tee u poorpoweiteeb na yenɔ, dɔkit nan nibur,
 ki siab dia jukbanjai, ki siab mun dia gbajara,
 ki nyii mannteeb yudamm nan saakab boor.
48 Judas, wunba nyii u poor na poŋ daan wann
 niib maŋ nyinsiare a “Mi-i saki foont wunba ki
 mɔɔt u tankpinn,[‡] yii mi nan ɳɔɔe na, ki yin
 soorɔ kenken man.”

49 Judas nba tan baar yoo nba, li taakpaak ni
 ki u saan ki saa set Yiisa peŋ ki yetɔ a “Wanntɔɔ,
 a nyiɔk po,” ɳaan mɔɔt u tankpinn.

[‡] **26:48** 26.48 Bi binbeŋ ni, bi din tee nnae ki want lomm.

⁵⁰ Ki Yiisa jiant betə a “N yɔɔk, toonbooru nba ki a tun na paaki-i?”

Li yoo na ki niib na ji wuur baar ki tan bib Yiisa. ⁵¹ Nanne ki u poorpoweiteeb na ni yeno kakit noɔt jukbanjiak ki chɔɔ pot mannteeb yudaano daabir tubir. ⁵² Nanne ki Yiisa betə a “Jiint a jukbanjiak maŋ ki noɔn li took ni, kimaan wunba kɔn nan juk, u kpenn juk kuume. ⁵³ A ki mi nan n bo saa fit miar n Baa Yennu sommir po, ki u bo saa tun malakanba yiama, ki bin gar tusaa piik nan ɳaanlee-e? ⁵⁴ Naan mi-i teen nna, nlee ki li saa tun ki gbeen linba sɔb Yennu gbouŋ ni ki yet a see ki n dii biak nba baat na?”

⁵⁵ Nanne ki u boi nibur na a, “I baar nan jukii nan gbajara a i tan soorin nan n tee fat-tooe na-a? N daan tuu be Yenjiantu ɳasaakak ni daar kura ki want niib Yennu maan, ɳaan ki i tuu ki somi. ⁵⁶ Naan linba na kur tun a lin gbeen Yennu sɔkiniinba nba din sɔb linba Yennu gbouŋ ni nae.”

Li yoo ki u poorpoweiteeb na kur chiar ɳaan nyikɔ.

*Biaŋinba ki bi jii Yiisa ki baar nano buut boor
(Mak 14.53-65; Luk 22.54-55, 63-71; Jccnn 18.13-14, 19-24)*

⁵⁷ Ki binba soor Yiisa na jiiu ki saan nano mannteeb yudaano Kayafas ɳaak, siaminba ki sennu wannteeb nan tiŋ na ni saakab kar ki guu na. ⁵⁸ Baa saa nan Yiisa na, ki Piita waa u poorpo banfɔkira, ki saa baar see mannteeb yudaano maŋ ɳaananyer po, ki tan kɔɔ dindouŋ ni, ki saan kar toontunna na boor, a wun la li joontu.

59 Ki mannteeb yudamm nan saakab maŋ kur yabar bi mɔŋ paak a bin gbat faak siara damm mɔi ni ki la Yiisa biit ki kpiu. **60** Ki niib bonchiann set dii faak siara u paak, ɳaan kɔŋ u biit. Li poorpo ki jab banlee nyii set ki yet a **61** “Jɔɔ na daan yet a u mɔk yiikoo ki saa fit bet Yenjiantu ɳasaakak na, ɳaan bia jii daa ɳantaa ki maar.”

62 Nanne ki mannteeb yudaanɔ maŋ fir set, ki boi Yiisa a, “Linba ki jab na piak ki jiin a po na paak tee bee? A ki mɔk li jiinu-u?” **63** Naan ki Yiisa ki jiin siari. Ki mannteeb yudaanɔ maŋ ɳamm boio a, “Betirit Yennu nba fo na paak, fine set tee u Niganntɔɔ Masia ki bia tee u Bija na-a?”

64 Ki Yiisa jiin a “Nan faa yaa na. Naan n beerie, laa nyii mɔtana ki saa, i tan saa la min nisaarik Bik kar Yabint Yennu niidiitu po, ki bia tan lan ki n be sanpagbana ni ki siik.”

65 Nanne ki mannteeb yudaanɔ maŋ fɔb u mɔŋ liatir ki pat, ɳaan tian a “U yekint u mɔŋ nan Yennu-e. Ki ti poŋ ji loon siaradamm a ti teen bia? I kura na gbat waa yekint§ u mɔŋ nan Yennu bianjinbawa. **66** Ki i la nlee?”

Ki bi jiin a “Li tee wun kpoe.”

67 Li yoo na, ki bi ji siin mɔsant u paak, ki boou, ki siab pebitɔ tanpakii, **68** ɳaan yeen a “Fin Masia, buntir wunba pébita na.”

*Piita nba din noi a u ki mi Yiisa bianjinba
(Mak 14.66-72; Luk 22.56-62; Jɔɔnn 18.15-18,
25-27)*

§ **26:65** 26.65 Bi sennu ni, sɔɔ-i yekint u mɔŋ nan Yennu, li tee bin kpiue.

⁶⁹ Piita nba kar mannteeb yudaanɔ ɳaadindouŋ ni na, ki ɳaak maŋ ni bonposiak baar u boor ki tan betɔ a “A mun tuu yɔɔ be nan Yiisa nba nyii Galilii na.”

⁷⁰ Ki Piita yet niib maŋ kur boor a “N ki mi faa piak linba na paaki;” ⁷¹ ɳaan fir nyii ki saa be tammɔb boor. Ki ɳaak maŋ ni bonpoleek bia nyii lau, ki yet binba be leŋ na a “Jɔɔ na mun tuu yɔɔ be nan Yiisa nba nyii Nasaref na.”

⁷² Ki Piita noi ki por a ɳɔɔ taan ki mi jɔɔ maŋi.

⁷³ Ki li yann waaminna ki jab nba see leŋ na nakin ki yet Piita a “A set tee bi ni yenoë, kimaan a maame want.”

⁷⁴ Ki Piita por mɔb a li-i tee ki u faar faakie, Yennu n dat u tubir, a ɳɔɔ ki mi jɔɔ maŋi.

Li yoo maŋ ki kojouk bui. ⁷⁵ Ki Piita ji tiar Yiisa nba bo betɔ linba na a “Kojouk kan bui kaawa ki a saa noi taar muntaa a a ki mimi.” Ki Piita nyii nanyer po ki saa bui fabin bonchiann.

27

*Baa jii Yiisa ki saan Pailat boor bianjinba
(Mak 15.1; Luk 23.1-2; Jɔɔnn 18.28-32)*

¹ Laa yent sanyapob ni, ki Yennu mannteeb yudamm nan saakab lor baa saa kpi Yiisa bianjinba.

² Ki bi baanɔ bant ki saan nano tñ yudaanɔ nba ki bi yiу Pailat* na boor.

*Bianjinba ki Judas kpo
(Toona 1.18-19)*

* **27:2** 27.2 Pailat din tee Rom teeb nba nyann Juu teeb na saakayenoe.

³ Judas, wunba kɔi Yiisa na nba gbat a bi bu joont ki yaa bi saa kpi Yiisa na, ki u par biir bonchiann; ki u jii salimpeena likbina piintaa na ki ɳamat saa jiin tur Yennu mannteeb yudamm nan saakab maŋ, ⁴ ɳaan yet a “N tun biita, kimaan n kɔi wunba kaa biita.”

Nanne ki bi jiin a “Ti baka mun ji be linba na ni-i? Li tee a maame.”

⁵ Ki Judas jii likirii na ki lu Yenjiantu ɳasaakak na ni, ɳaan nyii ki saan jønn u mɔŋ.

⁶ Nanne ki mannteeb yudamm tɔkir likirii maŋ ɳaan yet a “Linba na ji tee sɔn likiriie, ki ti sennu nba tee biaŋinba na, ti kan fit jii pukin Yenjiantu ɳasaakak likirii ni.” ⁷ Li paak, ki bi kar dukin likirii maŋ po, ki tan jii ki saan daa yɔkmaarɔ tiŋ, a bii pii saamm len. ⁸ Li paake ki bi yi tiŋ maŋ a “Sɔn Tiŋ” ki tan tuu dinna.

⁹ Ki li gbeen Yennu sɔkinii Jeremaya nba din pak linba na a, “Bi jii salimpeena piintaa nba ki Israel tesiab din pa ki li tee u daauk na, ¹⁰ ki daa yɔkmaarɔ tiŋ, nan Yennu nba wannib biaŋinba na.”

*Pailat nba bu Yiisa buut biaŋinba
(Mak 15.2-5; Luk 23.3-5; Jɔɔnn 18.33-38)*

¹¹ Ki Yiisa see tiŋ yudaano Pailat tɔɔnn; ki Pailat boio a “Fine set tee Juu teeb kpanbar na-a?”

Ki u jiino a “Nan faa yaa na.” ¹² ɳaan mannteeb yudamm nan saakab nba fikisirɔ na ɳarin, u ki jiimm siari.

¹³ Ki Pailat bia boio a “A ki gbia baa piak biira biaŋinba maŋ-i?”

14 Naan Yiisa ki pak siar jiinč, ki li ji bakit Pailat bonchiann.

*Pailat nba chab a bin kpi Yiisa bianjinba
(Mak 15.6-15; Luk 23.13-25; J̄c̄nn 18.39-19.16)*

15 Tɔn, yikitgar tiaru jaamm dinu kur yoo, tñ manj yudaanč tuu nyinn niyenčkçœe dansarik ni, wunba ki niib na loono, ki ḡaa. **16** Sɔɔ din be dansarik ni li yoo, ki u sann yi Barabas, ki niib na miu fanu nan u toona nba tee bianjinba. **17** Baa tan lakin yoo nba, ki Pailat boib a “Nmee ki i loon ki n nyinč dansarik ni ki ḡaa? Barabas koo Yiisa nba ki bi yiu Masia na?” **18** kimaan Pailat mi nan naq paake ki bi soor Yiisa ki teen u nuu ni.

19 Pailat nba daa kar buut kok paak na, ki u ḡaapoo tun toomii ki tan betɔ a “Nyint a nuu Yennu nipecemč na maan ni, kimaan nyiɔk n won la daamuk bonchiann n daamiit ni u paak.”

20 Ki mannteeb yudamm nan saakab manj biir niib na a bin yet Pailat a wun nyinn Barabas ḡaan kpi Yiisa. **21** Ki Pailat bia ḡamm boib a “Niib banlee na ni, i loon ki n nyinn ḡmee ki ḡaa?”

Ki bi jiin a “Barabas.”

22 Ki Pailat bia ḡamm boib a “Ki Yiisa nba ki bi yiu Masia na ḡarimi, i loon ki n teenč nlee?”

Ki bi kura jiin a “Kpaamč ki tabinč dapunpunn paak.”

23 Ki Pailat boib a “Bee paake? U biit mantik tee lannpoe?”

Ki bi ḡamm teen fuur sanpaapowa a “Kpaamč tabin dapunpunn paak.”

²⁴ Pailat nba bann nan wuu piak saa, li kaa nyoot, ki bia saa baar nan dataar nan moyêtuk na, ki u jii nyun ki wuur wuur u nii, niib na numm ni, ηaan yet a “N nuu kaa joo nba kaa biit na sōn nyinnu ni. Li tee i maame.”

²⁵ Ki niib na jiin a “Nn, u sōn n jii timm nan ti waas yura paak.”

²⁶ Nanne ki Pailat nyinn Barabas ki ηaau, ηaan te ki bi boo Yiisa kpaasir, ki jiiu tur kunkonkonna a bin saan kpaau dapunpunn paak.

*Kunkonkonna na nba din sarikit Yiisa bianjinba
(Mak 15.16-20; Jēnn 19.2-3)*

²⁷ Ki tiŋ yudaano Pailat kunkonkonna na jii Yiisa ki koo nano dindouŋ ni, ki bi kunkonkōnleeb na kur tikir ki linto. ²⁸ Bi din liat u liant nae, ηaan jii liatmuŋ nna ki lanno, ²⁹ ki luu kunkonii fokirik ki yirimoo, ki jii patu[†] ki kubin u niidiitu ni, ki gbaan u tɔɔnn ki sarikitɔ ki yeen a “Juu teeb bat, ti foonta,” ³⁰ ki piin ki siin mɔasant u paak, ηaan gaar patu nba ki bi bo kubinɔ na ki faa u yur paak. ³¹ Baa tan sarikɔ gbenn yoo nba, ki bi liat liatmuŋ na, ηaan jii u mɔŋ liant na ki lanno, a bin ji saan ki saa kpaa tabinɔ dapunpunn paak.

*Baa din kpaa Yiisa ki tabinɔ dapunpunn paak
bianjinba*

(Mak 15.21-32; Luk 23.26-43; Jēnn 19.17-27)

³² Baa din saa na, ki bi chet Sairene tiŋ ni jasoo nba ki u sann tee Simonn, ki sooro, ki miau jinno Yiisa kuun dapunpunn na. ³³ Baa saa baar siaminba ki bi yi Golgota, ki li paak tee

† **27:29** 27.29 Patu maj din see dammir taar niŋe.

“Yukpabuk boor na” ³⁴ ki bi jii daan nba ɳamat nan bonkobuk yan‡ ki turɔ a wun nyu; ɳaan waa lemm yoo nba, ki u yêt nyunu.

³⁵ Baa kpaaú ki tabinɔ dapunpunn paak gbenn yoo nba, ki bi tɔ naatɔot ki chent u tiat na, ³⁶ ɳaan ji kar leŋ ki guu-u. ³⁷ Bi din sɔb baa yaa u tun biit nba na, ki tabin u dapunpunn na yur paake. Baa din sɔb linba na want a “Yiisa nba tee Juu teeb Kpanbar nae na.” ³⁸ Bi mun bia din kpaa fat-teeb banlee dapunpuna paak leŋ, ki pukin Yiisa po, ki yenɔ be u niidiitu po, ki lɔɔ mun be u niigaŋ po.

³⁹ Ki binba somm gaar leŋ na gumii bi yura ki sukiio, ⁴⁰ ki yeen a “Fin nba yaa a saa fit bet Yenjiantu ɳasaakak na ɳaan bia jii daa ɳantaa ki maar na, fine na, tint a mɔŋ. Li-i tee ki a set tee Yennu Bijaie, fan nyi dapunpunn na paak ki sik.”

⁴¹ Nnae biak ki mannteeb yudamm nan sennu wannteeb nan saakab kura mun din sarikitɔ ⁴² ki yeen a “U tuu tint leebe, ɳaan kan fit tinn u mɔŋi. Tɔn, u yaa u tee Israel teeb§ bate, wun sikin u mɔŋ dapunpunn na paak ki tin mantik teenɔ yada. ⁴³ U teen Yennu yadawa, ki yaa u tee Yennu Bijae. Tɔn, li-i tee ki Yennu set loonɔ, ɳaant wun tinnɔ mɔtana.”

⁴⁴ Ki baa kpaa fat-teeb nba banlee ki pukin u po na mun bia sarikitɔ nna.

*Yiisa kuun labaar
(Mak 15.33-41; Luk 23.44-49; Jɔɔnn 19.28-30)*

‡ **27:34** 27.34 Li pasiar yan dijit tonte, li pasiar poosiaabe din tur linba na. § **27:42** 27.42 Juu teeb sanleere tee Israel teeb.

⁴⁵ Laa tan baar yonsuuk ni, ki digbann na kur ji bønn ki saa tuu yenlekir kut muntaa. ⁴⁶ Kut muntaa maŋ yooe, ki Yiisa yikin sanpaapowa a “Eli, Eli, lema sabaktani?” Li paak tee a “N Yennu, n Yennu, bee ki a nyikimi?”

⁴⁷ Binba see lenj na nba gbat u yiini manj, ki bi siab beer leeb a, “U yi Elaija-e na.” ⁴⁸ Ki bi ni yeno tin saa jii saapo ki suunt damiituk nna ni, ki jii sakin daauk paak, ki donn turɔ a wun nyu.

⁴⁹ Ki u leeb na beerɔ a wun nyikɔ, ki laan Elaija saa baar ki tan tinnɔwa-a?

⁵⁰ Ki Yiisa ɳamm yikin sanpaapowa ɳaan ji kpo.

⁵¹ Li yoo na ki chinchenn nba tuu jɔɔn ki puun Yenjiantu ɳasaakak sinsuuk ni na bɔkit li yur paak ki tan sik tinj ni; tinj din damme, ki tanpiit bɔkit, ⁵² ki kaat bia loot, ki kpeemm nba din kpo ki tee Yennu niib na bonchiann fir kuun ni, ⁵³ ki nyii bi kaat ni. Ki Yiisa kuun firu poorpo ki bi kɔɔ Jerusalem, ki niib bonchiann lab nan bi ninbina.

⁵⁴ Ki kunkɔnkɔnna saakɔɔ nan kunkɔnkɔnna nba pukin u po ki guu Yiisa na nba la tinj dammu nan linba kur tun na yoo nba, ki janjmaanii soorib bonchiann, ki bi yeen bi leeb a “Barmɔnii, jɔɔ na set tee Yennu Bijae.”

⁵⁵ Ki poob nba din tuu waa Yiisa ki nyii Galilii ki sommitɔ na ji wokir see banfɔkira ɳaan gorii linba tuun maŋ. ⁵⁶ Bi yemme din tee Meeri Magdaliinn, nan Sebedii waas naa, nan Meeri nba din tee Jeems nan Joses naa na.

Yiisa gbanant piinu labaar

(Mak 15.42-47; Luk 23.50-56; Jɔɔnn 19.38-42)

⁵⁷ Ki daajoouk nba tan baar yoo nba, ki Arimatea doo ni mōkitsōo baar, ki u sann tee Joosef. U mun bia din tee wunba waa Yiisa-e.

⁵⁸ Ki u saan yudaano Pailat boor, ki saa miaro a wun chabō ki wun kpaat Yiisa gbanant ki pii. Ki Pailat tur yaak a bin saan jii Yiisa ki turo. ⁵⁹ Ki Joosef saan ki jii Yiisa gbanant ki pōbin katin-yeen ni, ⁶⁰ ki jiiu saan ki saa piiu u mōŋ mōŋ kapaaun nba ki u din gbiir tanpiiuk lokir ni na, ḷaan birint katangbenjir ki biin kamōb, ḷaan ji ḷmat kun. ⁶¹ Ki Meeri Magdaliinn nan Meeri lōo na kar kpia leŋ, ki took kaauk maŋ.

Kunkonkonna nba guu kaauk maŋ bianjinba

⁶² Laa yent sanyiōk, daar nba tee ḷamm Juu teeb foon daar na, ki mannteeb yudamm nan Farisiinba saan Pailat boor ki saa betō a ⁶³ “Chanbaa, ti tian nan faak daano maŋ nba daan be na, u daan yet a li-i tee ki u tan kpo, a ḷaan daa ḷantaa daar u bia saa fir kuun niwa. ⁶⁴ Li paak, turin kunkonkonna na mōb ki bin saan kii guu u kaauk maŋ bonjann ki saa tuu daa ḷantaa maŋ daar; li-i kii tee nnai kaa, u poorpoweiteeb tan saa baar ki piitoe, ḷaan yet niib a u fir kuun nie. Ki kpinkpannii maŋ tan saa gar sinsinn yar na paaka.”

⁶⁵ Ki Pailat betib a “Jiin guuteeb man ki bin saan kii guu kaauk maŋ yaa loon bianjinba.”

⁶⁶ Ki bi jii guuteeb ki bi saan saa guu kaauk na, ḷaan buun tant ki pōr kaauk na fanu.

28

*Yiisa kuunfiru labaar
(Mak 16.1-10; Luk 24.1-12; Jōonn 20.1-10)*

¹ Ki Juu teeb foon daar na gar, ki lasir daar sanyafaar ki Meeri Magdaliinn nan Meeri loo na nyii saan a bin gōn kaauk na. ² Tōn, tiŋ din damm bonchiann, kimaan Yennu malakae nyii sanpaapo sik, ki tan bikit katangbenjir na ki loot kamōb, ki ḥmant kar li paak. ³ Ki u gbanant nyirii nan sanyikintii na, ki u liant peen nan sanpagbounpeeūn na. ⁴ Ki jaŋmaanii soor guuteeb na bonchiann, ki bi ji jekir ki tan baa ki dōc dōc nan kpeemm na.

⁵ Ki malaka na bet poob maŋ a “Yimm daa tiin jaŋmaanii. N mi nan i loon Yiisa nba ki bi daan kpaau dapunpunn paak nae. ⁶ U kaa nna, u fir kuun niwa nan waa daan yet biaŋinba na. Ii saana man ki tan got waa daan dōc siaminba. ⁷ Ii saa man yian yian, ki saa yet u poorpoweiteeb a u fir kuun ni ki gar saan Galili-wa. Lenjewa ki i saa lau. Barmoniie ki n beeri na.”

⁸ Ki poob na nyii kaauk maŋ boor ki chiar saan a bin saa bet u poorpoweiteeb; ki jaŋmaanii lek mōkib, ḥaan ki bi bia mōk parpeenn bonchiann.

⁹ Baa din saa na, ki Yiisa chetib sōnu ni ki foontib; ki bi gbaan, ki soor u taapant ki jiantō.

¹⁰ Ki u betib a “I daa tiin jaŋmaanii; ii saa man ki saa bet n naa waas maŋ a bin saan Galili; lenjewa ki bi saa lan.”

Guuteeb na nba ḥmat ki saa pak biaŋinba

¹¹ Poob maŋ nba din saa na, ki guuteeb nba guu kaauk na siab ḥmat saan doo ni, ki

saa wann mannteeb yudamm na linba teen na kur. ¹² Nanne ki mannteeb yudamm maŋ nan saakab na lakin kar ki lor lor; ki tur guuteeb na likirii bonchiann, ¹³ ḥaan betib a “Li yet a Yiisa poorpoweiteeb baar tansuunii, yoo nba ki i gɔɔnt na, ki tan jan piit u gbanant; ¹⁴ ḥaan li-i tee ki tiŋ yudaano na gbat nnaie, timm saa dɔkin i paak u boor ki nyinni.”

¹⁵ Ki guuteeb maŋ gaar likirii na, ḥaan ȳmat ki saa mɔɔnt, saakab maŋ nba wannib biaŋinba na. Ki Juu teeb gaar maan na ki teen barmɔnii mɔkmɔk nan dinna.

*Yiisa nba dɔkit u poorpoweiteeb paak biaŋinba
(Mak 16.14-18; Luk 24.36-49; Jɔnn 20.19-23;
Toona 1.6-8)*

¹⁶ Ki Yiisa poorpoweiteeb piik nan yenɔkɔɔ na saan Galilii jɔsiar paak, siaminba ki Yiisa din wannib a bin saan na. Ki bi din tan lau leŋ. ¹⁷ Baa lau yoo nba ki bi gbaan ki jiантɔ; ḥaan bi siab din birisɔwa. ¹⁸ Nanne ki u chat nakimm, ḥaan yet a “Yennu turin sanpaak nan tiŋ yent kurawa. ¹⁹ Li paak, ii saa man tingbouŋ na ni, nibooru kura boor ki teemm n poorpoweiteeb, ki wurib Yennu nyunwuru, n Baa Yennu maŋ sann ni, ²⁰ ki wannib ki bin sak linba ki n wanni na kur. ḥaan ii tian man nan n sii be i boor yoo kura mɔkmɔk nan durinya gbennu.”

CX

**Yennu Gbouŋ Moor
Bimoba: Yennu Gbouŋ Moor Bible**

copyright © 2003 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Bimoba

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source
files dated 29 Jan 2022
00d89ba0-4677-52d9-9bc5-aa3d7c5c966d